

Република Србија
ВИСОКИ САВЕТ СУДСТВА

Пројекат финансира
Европска Унија

**#ЕУ
ЗА ТЕБЕ**

СУДИЈСКА ЕТИКА У СРБИЈИ – АНАЛИЗА ПРАВНОГ ОКВИРА И ПРЕПОРУКЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ

децембар, 2020. године

Ову публикацију је припремио стручни тим Пројекта под надзором уговарача Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). Налази, закључци и тумачења изражени у овом документу припадају ауторима и ни на који начин не би требало сматрати да одражавају политике или мишљења Европске комисије.

This report was prepared by the expert team of the Project under the supervision of the contractor Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). The findings, conclusions and interpretations expressed in this document are those of the authors alone and should in no way be taken to reflect the policies or opinions of the European Commission.

САДРЖАЈ

УВОД	7
1. СУДИЈСКА ЕТИКА У МЕЂУНАРОДНИМ ДОКУМЕНТИМА	11
2. СУДИЈСКА ЕТИКА У СРБИЈИ	17
2.1. Кратак историјски преглед питања судијске етике у Србији	19
2.2. Етички кодекс и Етички кодекс чланова Високог савета судства	22
2.2.1. Законско регулисање Етичког кодекса судија	22
2.2.2. Садржина Етичког кодекса судија у Србији	23
2.2.3. Етички кодекс чланова Високог савета судства	33
2.3. Етички одбор Високог савета судства	35
2.4. Повреда одредаба Етичког кодекса као дисциплински прекршај	42
2.5. Обука судија о етици	47
3. СУДИЈСКА ЕТИКА У НАЦИОНАЛНИМ ПРАВНИМ СИСТЕМИМА – КРАТАК УПОРЕДНИ ПРЕГЛЕД	51
3.1. Немачка	53
3.2. Аустрија	55
3.3. Француска	56
3.4. Шпанија	57
3.5. Италија	58
3.6. Естонија	59
3.7. Хрватска	60
3.8. Црна Гора	61
3.9. Словенија	63
3.10. Бугарска	64
4. ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ	65
4.1. Појединачне препоруке	70
5. ПРИЛОЗИ	79
Етички Кодекс	81
Етички Кодекс чланова Високог савета судства	84

*Honeste vivere,
alterum non laedere,
suum cuique tribuere*

*(Пошћено живећи,
никога не ошћећићи,
свакоме даћи шћа му љријага)*

УВОД

Ова Анализа (у даљем тексту: Анализа) израђена је у оквиру IPA 2016 Пројекта „ЕУ за Србију – Поддршка Високом савету судства” (у даљем тексту: Пројекат)¹, који финансира Европска унија, а спроводи Немачка организација за међународну сарадњу GIZ². Циљ Анализе је представљање правног оквира којим је регулисано питање етике судија у Србији, релевантни међународни правни оквир, као и упоредно-правни преглед у тој области, те да се на основу тога и најбољих пракси формулишу препоруке за унапређење регулаторног оквира за етику судија у Србији, као и за уређење статуса и надлежности Етичког одбора Високог савета судства.

Аутори Анализе су др Ана Кнежевић Бојовић, научни сарадник Института за упоредно право и Љубица Милутиновић, судија Врховног касационог суда у пензији и предавач на Правосудној академији. Стручну подршку изради Анализе пружиле су правни експерти Пројекта Љубица Павловић и Тања Глишић.

* * *

Етика (од грч. *ethos* – обичај, суд, навада) је грана филозофије која проучава морална питања. То је наука о моралу, тј. начелима и правилима људског понашања и деловања, у смислу добро-зло или морално исправно-погрешно.³

Етика је скуп неписаних правила о начину понашања који се сматра пожељним, добрим. Она оцењује неко понашање намерно предузето као исправно, друштвено прихватљиво. Да ли је одређено понашање морално прихватљиво, не можемо са сигурношћу оценити ако нема претходно установљених моралних стандарда. Морални стандарди у виду одређених правила – принципа су неопходни за одређивање садржаја моралних ставова и оцене о њиховој прихватљивости.

У свакој области живота и деловања етички принципи морају бити заступљени, али постоје и делатности које су незамисливе без доследног и истинског поштовања етичких начела и стандарда. Такве области су, пре свега, медицина, судство, адвокатура, просвета, наука, као и многе друге.

Зависно од области људског деловања, прихватљиво понашање сретћемо у оквирима различитих вредносних категорија те, зависно од тога, постоје: медицинска етика, пословна етика, судијска етика, адвокатска етика и бројне друге. Професионална етика је суштински, неодвојиви део професионалног понашања државних службеника, представника слободних професија, као и носилаца правосудних функција.

Сваки правни систем мора да уважава у одређеној мери морална правила, да би био и морално легитиман и да би добро функционисао. Судије су веома важан део субјеката одговорних за добро функ-

¹ Општи циљ Пројекта је да допринесе унапређењу правосудног система Србије и владавине права према захтевима за приступање ЕУ, кроз јачање капацитета Високог савета судства (Савета) у кључним областима за вршење његовог мандата, укључујући: а) јачање управљачких вештина запослених у Савета у њиховим свакодневним пословима; б) развијање механизма за развој каријере судија; в) побољшање финансијског управљања/планирања буџета и г) побољшање ефикасности дисциплинских поступака. У компоненти Пројекта („Јачање капацитета Савета”) се тежи побољшању организационе структуре и радних процедура релевантних за извршавање дужности Савета. Активност „ојачати укупне управљачке капацитете Савета и судова, укључујући и аспекте који се односе на ефикасност интерних процедура, ток поступка и управљачке структуре” подразумева, између осталог, и свеобухватну анализу капацитета Савета, идентификацију потреба и препоруке за капацитете и учинак Савета.

² Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

³ Борис Љубановић, „Поштено суђење као темељ судачке етике”, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, год. 49, 3/2012, стр. 449-457.

ционисање правног поретка и оне се морају придржавати моралних врлина као што су: правичност, интегритет, непристрасност, истинољубивост, поштовање закона и законитости поступка и слично.

Актуелна питања у вези са професионалном етиком нису нипошто ограничена само на правосуђе. Напротив, друштво све више и све чешће захтева моралну извршност у раду припадника свих професија. У неким од наведених, припадници професије полагају заклетву, законом прописану, којом се обавезују на поштовање етичких стандарда установљених за ту професију.⁴

Ради доследне примене тих стандарда и оцене њихове испуњености, у наведеним областима, као и у неким другим, припадници струке усвајају етичке кодексе, утврђују која понашања одговарају доброј пракси, која понашања су неприхватљива и која могу нанети штету угледу професије. У том циљу, поред наведених области примене појединих стандарда, често се догађа да као пратећи документ уз етички кодекс, припадници струке усвајају и смернице за његову примену, које на потпунији начин дефинишу могуће ситуације и одговарајућа понашања у њима. Наравно, то нису таксативно одређени случајеви са затвореном листом, већ најчешће претпостављене ситуације у којима се припадник струке може наћи.

Отуда и етички кодекс, као извор (радног) права и облик тзв. *soft law*⁵ регулативе, добија све више на значају. За разлику од закона, који садржи трајније норме и за чије доношење и измене је предвиђена сложена законска процедура, етички кодекс карактерише флексибилност, односно прилагодљивост његових норми савременим и брзим друштвеним и правним токовима, које закон с обзиром на своју правну природу, не може да прати.⁶

Једна од најзначајнијих професија за друштвени и правни поредак једне земље је судијска.

≈ *Judex est viva vox legis* ≈ (Судија је глас закона)

Како би се идентификовале добре етичке праксе и правила за судије, добру почетну тачку представља оно што сматрамо моделом „доброг судије”. При томе, треба узети у обзир да се не можемо задржати само на нормама; судијска етика се не може свести на списак права и обавеза. Дobar судија је онај који негује врлине које су му потребне да своју функцију добро обавља. Отуд, добар судија није само независан и непристрасан, већ и онај који је стално посвећен унапређењу свог знања; њега адвокати, странке и запослени високо цене. Дobar судија је свестан достојанства свог позива, али и тога да вршећи своју функцију, треба да служи друштву.⁷

⁴ Видети: Ignacio Sancho, „Ética Judicial: el paradigma del buen Juez”, ICADE nº 72 (Septiembre-Diciembre 2007), пп. 117-138. У односу на друге професије, илустративни су следећи примери: 1. У моменту пријема као припадник медицинске струке лекар полаже Хипократову заклетву, прописану Женевском декларацијом 1948. године од стране Светске здравствене организације, усвојену од стране Генералне скупштине Светске здравствене организације у Женеви, допуњену на 22. Скупштини СЗО 1968. године у Сиднеју. У тексту ове заклетве садржано је мноштво етичких принципа кроз изражене етичке вредности као што су: част, савесност, чување тајне, интегритет струке, једнакост у поступању, поштовање права пацијента на физички и психички интегритет, хуманост и слично. И без посебног етичког кодекса (мада постоји Етички кодекс лекара) лекар у тренутку ступања у редове медицинских стручњака својом чашћу се заклиње на поштовање ових етичких вредности. У Србији, Адвокатска заклетва прописана је Законом о адвокатури, како за адвокате тако и за адвокатске приправнике. Она гласи: „Заклињем се да ћу дужност адвоката обављати савесно, да ћу се у свом раду придржавати Устава, закона и других прописа, статута адвокатске коморе и Кодекса професионалне етике адвоката и да ћу својим поступцима и понашањем чувати углед адвокатури”. Адвокатска заклетва се позива на савесност у поступању, поштовање законитости, правних аката струке – Адвокатске коморе и Кодекса професионалне етике адвоката.

⁵ Eng. *soft law* – тзв. меко право, означава нормативне акте који не припадају ни једном од признатих формалних извора права (нпр. декларације, резолуције, одлуке међународних тела, итд.).

⁶ Сања Сремчев Илић, „Судијска етика – српски, европски и међународни стандарди”, Страни правни живот, 1/2015, 275-290.

⁷ I. Sancho, оп. цит, 117.

1.

СУДИЈСКА ЕТИКА
У МЕЂУНАРОДНИМ
ДОКУМЕНТИМА

Током последњих деценија, различита наднационална тела, на глобалном и регионалном нивоу, бавила су се питањем судијске етике.

Први документ који садржи начела упућена државама чланицама у циљу обезбеђивања независног судства и једнаког права на правично и јавно суђење јесу **Основна начела независности судства** (у даљем тексту: Основна начела).⁸ Иако се начела садржана у овом документу не могу сматрати етичким стандардима, он је значајан јер је поставио основ за усвајање **Бангалорских принципа судијског понашања** (у даљем тексту: Бангалорски принципи).⁹ Осим тога, у Основним начелима се јасно указује на то да лица која врше судијску функцију треба да буду лица од интегритета.

Бангалорски принципи су усвојени после дугог процеса израде нацрта и консултација међу председницима врховних судова и другим носиоцима високих судијских функција из многобројних земаља, како оних с традицијом прецедентног права, тако и оних с традицијом континенталног права.¹⁰ Циљ ових принципа је да поставе оквир за успостављање стандарда етичког поступања судија. Истовремено, како се у њиховој преамбули истиче, они треба да послуже томе да помогну представницима извршне и законодавне власти, као и општој јавности, да боље разумеју улогу судија, и представљају стандард у односу на који се функционисање судства може процењивати.

Бангалорски принципи су формулисани кроз шест прокламованих вредности: *независност, непристрасност, интегритет, примереност, једнакост и способност и ревност, њј. марљивост*, као и кроз правила о њиховој примени, односно конкретизоване смернице за понашање судија. Сваки од наведених принципа има своју дефиницију, као и образложење за његову примену. Примена тих принципа управо чини садржину етичких стандарда у вези са сваким принципом.

Треба истаћи да Бангалорски принципи не представљају правно обавезујући документ међународног права, па чак ни формулацију обичајног међународног права. За разлику од Основних начела која су упућена државама, Бангалорски принципи су усмерени на припаднике професије, односно теже томе да обезбеде независност и непристрасност у примени права. На њих се национални правосудни системи позивају у намери да обезбеде и/или унапреде своје системе одговорности судија. На националним судским системима је да ове принципе усвоје и по потреби прилагоде сопственим потребама. Управо то представља њихов важан допринос: у њима се указује на то да правосуђе није пасиван актер у погледу обезбеђивања независности, непристрасности и делотворности правосудног система, већ да мора активно доприносити успостављању и одржавању одговарајућих стандарда професионалног понашања судија.¹¹

Други важни документи који садрже стандарде етичког поступања судија, а који су од значаја за правосуђе у Србији, формулисани су на нивоу Савета Европе.

⁸ Basic Principles on the Independence of the Judiciary, усвојени Резолуцијом Генералне скупштине Уједињених Нација бр. 40/32 и 40/146 из 1985. године.

⁹ The Bangalore Principles of Judicial Conduct, усвојени Резолуцијом Економског и социјалног савета Уједињених нација бр. 2006/23.

¹⁰ UNODC, Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct, стр. 3-10, доступни на https://www.unodc.org/res/ji/import/international_standards/commentary_on_the_bangalore_principles_of_judicial_conduct/bangalore_principles_english.pdf.

¹¹ G. Mayne, „Judicial integrity: the accountability gap and the Bangalore Principles”, Global Corruption Report, 2007, стр. 40-48.

Један од најважнијих докумената је **Препорука 12 Комитета министара државама чланицама о судијама: независност, ефикасност и одговорности** из 2010. године.¹² Овим документом се, на самом почетку, указује на то да би у својим активностима судије требало да се руководе етичким начелима; при том, ова начела не укључују само обавезе које се могу санкционисати дисциплинским мерама, већ пружају смернице судијама о томе како да се понашају.¹³ Даље се препоручује да та начела буду утврђена у кодексима судијске етике, који би требало да јавности улију поверење у судије и правосуђе. Потом се указује на то да би судије требало да имају водећу улогу у развоју таквих кодекса.¹⁴ Дакле, у Препоруци се додатно учвршћује став да је судијска етика, пре свега, питање обезбеђивања одговорности и јачања интегритета унутар судијске професије. На крају, Препоруком се указује да би у оквиру правосуђа требало да постоји тело којем судије могу да се обрате за савет у вези са етичким питањима.¹⁵

Следећи важан документ јесте **Мишљење број 3 Консултативног већа европских судија** (КВЕС), упућено Комитету министара Савета Европе, о принципима и правилима професионалног понашања судија, а посебно етике, неспојивог понашања и непристрасности.¹⁶ У Мишљењу су правила детаљно обрађена и објашњена, док су на самом његовом крају сумирана у кључне стандарде, међу којима се могу издвојити следећи:

- Судије треба да се руководе начелима професионалног понашања у својим активностима.
- Начела представљају упутства за судије како да поступају, а нарочито им помажу да се суоче са изазовима у погледу њихове непристрасности и независности.
- Начела професионалног понашања судија треба да усвоје саме судије и она треба да буду одвојена од система дисциплинске одговорности.
- Пожељно је да постоји тело (једно или више) којем се судије могу обратити ради добијања савета у вези са проблемима повезаним са судијском етиком.

Магна карта судија¹⁷, документ који је 2010. године такође израдило Консултативно веће европских судија, указује на то да поступци судија треба да буду вођени деонтолошким принципима, који се разликују од дисциплинских правила. Њих треба да израде саме судије, а принципи треба да буду укључени у њихову обуку.¹⁸

Осим у оквиру Савета Европе, стандарди који се односе на судијску етику формулисани су и у оквиру Европске уније. У томе је значајну улогу одиграла **Европска мрежа правосудних савета** (*European Network of Councils for the Judiciary*, у даљем тексту: ЕНЦЈ), која окупља независна правосудна тела у државама чланицама Европске уније. Ова организација је у периоду од 2009. до 2010. године израдила **Извештај о судској етици**¹⁹ који је касније потврђен **Лондонском декларацијом**²⁰. Та Декларација заправо представља позив органима ЕНЦЈ да деле Извештај и члановима ЕНЦЈ да активно промовишу његову садржину на националном и европском нивоу. Сам Извештај, заправо, представља пре збирку деонтолошких правила у вези са понашањем судија него извештај у класичном смислу те речи. Подељен је у два дела: у првом су формулисане, и потом разрађене вредности као одговор на питање „шта друштво и грађани очекују од судије”, а у другом делу су формулисане и разрађене судијске врлине, схваћене као квалитети које судија треба да има, а који, иако нису специфични само за судије, јесу од кључног значаја да би се обезбедило да свако има право на судију. Вредности на које се позива у Извештају готово су идентичне принципима и начелима садржаним у документима Савета Европе и Бангалорским принципима. Ради се о следећим вредностима: независност, интегритет, непристрасност, уздржаност и дискретност, ревност, поштовање (других) и способност да се саслушају други, једнакост, стручност и транспарентност у поступању.

¹² Recommendation CM/Rec(2010)12 on judges: independence, efficiency and responsibilities.

¹³ Став 72 Препоруке.

¹⁴ Став 73 Препоруке.

¹⁵ Став 74 Препоруке.

¹⁶ Opinion No. 3 of the Consultative Council of European Judges (CCJE) to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the principles and rules governing judges' professional conduct, in particular ethics, incompatible behaviour and impartiality.

¹⁷ Magna Carta for Judges – Fundamental Principles November 2010.

¹⁸ Начело 18, Магна карта судија.

¹⁹ Judicial Ethics Report 2009-2010.

²⁰ London Declaration on Judicial Ethics, усвојена на Генералној скупштини ЕНЦЈ, 2-4. 6. 2010, Лондон.

Као што се види, у документима усвојеним под окриљем Уједињених Нација, Савета Европе и професионалних удружења формираних на нивоу Европске уније, основна начела судијске етике и стандарди у вези са њиховим спровођењем постављени су на сличан начин, међусобно се допуњују и надграђују, указујући на значајну улогу судија у друштву, те неопходност да судије кроз своје понашање испуне очекивања друштва. Нарочито инспиративан у том погледу је Извештај ЕНЦЈ, који ова питања формулише у контексту судијских вредности и врлина.

Ипак, као што је раније истакнуто, ови међународни документи нису правно обавезујући, већ представљају меко право, те се у литератури указује да њихов домет може бити ограничен, будући да нужно подразумева да се њихова садржина унесе у национални правни систем, при чему не постоје непосредне санкције у случају да се то не учини.

Осим докумената који се непосредно баве питањима судијске етике, на нивоу Савета Европе постоје још два важна извора стандарда у погледу основних начела која се односе на рад судија: судска пракса Европског суда за људска права (у даљем тексту: ЕСЉП) и мишљења и препоруке Венецијанске комисије.

Пракса ЕСЉП формулисана је у односу на члан 6 Европске конвенције о људским правима којим се гарантује право на правично суђење, и односи се на стандард „независног и непристрасног суда” (иако се ради о две различите карактеристике, ЕСЉП их у својој пракси углавном сагледава заједно). Будући да се ради о изузетно обимној пракси,²¹ која је нарочито од 2000. године почела детаљније да се бави питањем унутрашње независности суда,²² ова Анализа се не бави њеном садржином, већ само указује на то да се, испитујући непристрасност суда, ЕСЉП руководи и следећим критеријумима:

1. *Субјективни њесѝ*, којим се испитује да ли је судија имао неке личне предрасуде или је био пристрасан у датом предмету. Да би се доказала субјективна пристрасност, суд захтева доказе конкретне пристрасности. Лична непристрасност судије се претпоставља све док се не докаже супротност.

2. *Објективни њесѝ*, којим се испитује да ли је сам суд пружио довољно гаранција којима се искључује свака легитимна сумња у његову непристрасност.²³ Дакле, када је реч о објективном приступу, мора се одредити да ли је, потпуно одвојено од личног понашања судије, било доказивих чињеница које могу довести до сумње у његову непристрасност. У том смислу, чак и утисак може имати извесну важност. Овде је важно поверење које судови у демократском друштву морају уливати јавности, а када су у питању кривични поступци, које уливају самом окривљеном. Ово подразумева да, код одлучивања да ли у неком конкретном случају постоји оправдан разлог за страх да одређени судија није непристрасан, став окривљеног је важан, али не и одлучујући. Одлучујуће је да ли се такав страх може сматрати објективно оправданим.

Судска пракса ЕСЉП јасно указује на значај понашања судија у складу са основним етичким принципима и посредно додатно наглашава важност постојања националних докумената којима се регулишу правила понашања судија.

Стандарди о којима је било речи у претходним пасусима, како они формулисани у документима донетим под окриљем Уједињених нација и Савета Европе, тако и они формулисани у судској пракси ЕСЉП, свој израз такође налазе и у **мишљењима Венецијанске комисије**, како оним општим, тако и оним која се односе на конкретне акте појединих држава. Иако се и у овом случају ради о документима који нису правно обавезујући, њихов значај произлази из чињенице да се ради о телу које даје правна мишљења у области јавног права, на изричит захтев неке државе или европског тела.²⁴ У законодавној пракси у Србији препознат је значај мишљења Венецијанске комисије и стручна јавност се на њих често позива у јавним расправама о новим законским решењима, нарочито онима који се односе на положај и независност судија и тужилаца и тела која гарантују њихову независност и самосталност.

²¹ За користан преглед праксе в. The Aire Centre, Независност и непристрасност суда, Приручник о судској пракси Европског суда за људска права.

²² V. Joost Sillen, „The concept of ‘internal judicial independence’ in the case law of the European Court of Human Rights”, *European Constitutional Law Review*, 15(1), 104-133, 2019. doi:10.1017/S1574019619000014.

²³ В. на пример *Micallef protiv Malte*, представка бр. 17056/06, Шоргић против Србије, представка бр. 34973/06 3. новембар 2011.

²⁴ Вид. Hanna Suchocka, „Opinion of the Venice Commission on the Place of the Constitutional Judiciary in a Democratic State”, *Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny, Rok LXXVIII – zeszyt 1 – 2016*, стр. 8. За критику рада Венецијанске комисије, нарочито у области уставног права в. *ancu, B. Quod licet Jovi non licet bovi?: The Venice Commission as Norm Entrepreneur. Hague J Rule Law* 11, 189-221 (2019). <https://doi.org/10.1007/s40803-019-00088-0>.

2.
СУДИЈСКА ЕТИКА
У СРБИЈИ

Начин регулисања питања судијске етике се умногоме разликује од државе до државе, и тешко да се може утврдити нека правилност, мада се могу пронаћи одређене сличности у уређењу у државама које су некада биле у саставу СФРЈ.

У наредном делу Анализе биће детаљније анализиран начин уређења судијске етике у Србији.

2.1. Кратак историјски преглед питања судијске етике у Србији

На самом почетку је важно истаћи да је иницијатива за кодификацију судијске етике потекла од првог професионалног удружења судија у Србији – Друштва судија Србије²⁵. Кодекс судијске етике је усвојен 1998. године и био је формулисан у облику 10 канона. Канони су имали свој рубрум, број, а потом и по једну реченицу која је објашњавала садржину канона.

Рубруми канона били су следећи:

- Буди независан
- Буди праведан
- Буди професионалан
- Буди слободан
- Буди храбар
- Буди доличан
- Буди неподмитљив
- Буди посвећен
- Буди аполитичан
- Буди одан кодексу

Као што се може видети, канони овог Кодекса представљају комбинацију онога што се у међународним инструментима уобичајено прописује као стандард, односно руководећа начела понашања судија, као и појединих судијских врлина. Канони су били формулисани у виду императива.

С обзиром на то да је израђен у оквиру једног професионалног удружења, Кодекс је био обавезујући само за чланове Друштва судија Србије. Ипак, његов допринос је несумњив, будући да је у том тренутку представљао једино уобличење моралних категорија и вредности, те смерница за понашање судија у Србији.

Кодекс је у релативно кратком року замењен или, боље речено, унапређен. Етичка начела су 2003. године уобличена у Стандарде судијске етике, који су усклађени са Бангалорским начелима судијског понашања.²⁶ Идеја је била да ти стандарди постану обавезујући за све судије у Србији. Ипак, њихов домет је формално остао ограничен на чланове Друштва судија Србије.

²⁵ Друштво судија Србије је струковно удружење судија чији су циљеви изградња правне државе и владавина права, успостављање независног судства, афирмација права као струке и науке, подизање угледа и материјалног положаја судија и унапређење прописа о организацији и раду судова. Друштво је основано 1997. године, а формалан статус је добило 2001. године. Тренутно броји више од 1000 чланова. За више видети интернет страницу Друштва судија Србије <https://www.sudije.rs>.

²⁶ Друштво судија Србије, *Стандарди судијске етике*, Београд, 2003, 6.

Номотехнички, Стандарди судијске етике су, слично Бангалорским начелима, подељени на следећих шест канона: *независности, нейрисијрасности, професионалности, интелектуалности, посвећености и оданости стандардима судијске етике*, који су потом детаљније разрађени и конкретизовани кроз принципе.

Паралелно са радом на кодификацији етичких стандарда за судије, Друштво судија Србије успостављало је и органе за праћење примене тих стандарда. На самом почетку, Статутом Друштва судија Србије био је успостављен Суд части, који је изменама и допунама Статута реконфигурисан у Савет за етичка питања²⁷ као саветодавно тело (за разлику од Суда части који би, по природи ствари, могао да изриче и одређене санкције, што би било супротно начелу да се одговорност судија уређује искључиво законом). Функција Савета за етичка питања била је успостављена тако да овај стални орган Друштва судија Србије даје мишљења у вези са применом Стандарда судијске етике. Та мишљења су могла бити формална и неформална – формална су садржала кратак став Савета, који је представљао изреку, те об-

²⁷ В. М. Гајинов, „Улога и значај Савета за етичка питања Друштва судија Србије и Стандарди судијске етике”, *Право – теорија и пракса*, 2009, вол. 26, бр. 3-4, стр. 11-24.

разложење о чињеницама које је имао у виду и на којима се мишљење заснива.²⁸ Осим тога, формално мишљење се објављивало у публикацијама Друштва судија Србије и, осим подносиоцу захтева, достављало Врховном суду Србије, Министарству правде, Врховном савету судства, правним факултетима, адвокатским коморама, итд. Објављена мишљења била су анонимизована. Супротно томе, неформално мишљење је достављано само подносиоцу захтева, а Савет га је могао дати ако је идентично или подударно са већ објављеним мишљењем, а он сматра да питање није од таквог значаја да захтева давање формалног мишљења.²⁹

Текст Стандарда судијске етике на снази је и данас за чланове Друштва судија Србије, а Савет за етичка питања један је од органа Друштва судија Србије.

Статутом Друштва судија Србије³⁰ (чланови 46-50) прописано је да Савет за етичка питања даје мишљења двотрећинском већином гласова својих чланова. Савет има седам чланова, које бира и разрешава Управни одбор Друштва. Да би могле бити изабране у састав Савета за етичка питања, судије морају имати најмање шест година судијског стажа. Њихов мандат траје четири године, уз могућност реизбора. Статутом је прописано да свако може затражити мишљење од Савета, у писаном облику, а захтев мора бити образложен. Поступајући по захтеву, Савет за етичка питања може дати мишљење, поступити на други начин и поднети Управном одбору Друштва предлог за измену или допуну Стандарда судијске етике. Статутом је прописан и рок за поступање Савета за етичка питања, који износи 30 дана, а мишљење је дужан да достави подносиоцу у даљем року од 30 дана. Мишљења Савета за етичка питања се објављују. Савету је остављена и могућност да не донесе мишљење, у случајевима када захтев није од значаја за тумачење Стандарда судијске етике. Изузетак у том погледу представља ситуација када је такав захтев поднео судија: у таквом случају, Савет за етичка питања ће ипак донети мишљење.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

³⁰ Усвојен 19. фебруара 2011. године, измењен и допуњен 26.5.2012. године, доступан на https://www.sudije.rs/files/Statut_Drustva_sudija_Srbije_26_5_2012.pdf. Треба указати да судије полажу заклетву пре ступања на судијску функцију прописану чланом 54 Закона о судијама, која гласи: „Заклињем се својом чашћу да ћу своју функцију вршити верно Уставу и закону, по најбољем знању и умећу и служити само истини и правди. Овакав текст заклетве био је прописан и претходним законом којим је регулисан положај судија (вид. чл. 47 и 48 Закона о судијама („Службени гласник РС” бр. 63/2001, 42/2002, 60/2002, 17/2003, 25/2003, 27/2003, 29/2004, 35/2004, 44/2004, 61/2005, 101/2005, 46/2006, 21/2009)). Нешто другачији текст заклетве био је прописан чланом 44 Закона о судовима („Сл. гласник РС”, бр. 46/91, 60/91 – испр., 18/92 – испр. и 71/92): „Заклињем се да ћу се у свом раду придржавати устава и закона, да ћу своју дужност у суду вршити савесно и непристрасно и да ћу штитити уставност и законитост”. У текст тренутне заклетве нема уграђених бројних етичких принципа. Додуше, у набрајању можемо издвојити законитост, стручност и праведност. Очигледно је да етички стандарди морају бити посебно разрађени у неком документу што је у овом случају и учињено путем Етичког кодекса.

2.2. Етички кодекс и Етички кодекс чланова Високог савета судства

2.2.1. Законско реулисање Етичког кодекса судија

Питање судијске етике у Србији није ни на који начин било уређено законом све до усвајања Закона о судијама 2008. године.³¹

Најпре, у члану 3 став 4 овог закона, који има рубрум „Одржавање поверења у независност и непристрасност”, прописано је следеће:

Судије су дужне да се у свакој њрици њридржавају Етичког кодекса, који доноси Високи савет судства.

Као што се може видети, у овај члан интегрисана су важна међународно призната начела и вредности која се односе на судијску етику:

- да треба да постоје етичка или деонтолошка правила о понашању судија,
- да су та правила од инхерентног значаја не само за независност и непристрасност, већ и за перцепцију независности и непристрасности,
- да се етичка правила не односе само на понашање судија приликом обављања судијске функције, већ и да су судије дужне да их се увек придржавају.

Овом одредбом успостављено је јасно опредељење да у Србији треба да постоји етички кодекс који би био обавезујући за све судије, што представља значајан искорак у правцу пуне примене међународних стандарда који се односе на судијску етику.

Осим што је Законом о судијама усвајање Етичког кодекса за судије поверено Високом савету судства (у даљем тексту: „Савет”), ова његова надлежност потврђена је и у Закону о Високом савету судства³². Овако одређена надлежност за усвајање кодекса је логички оправдана, будући да је Савет орган чија је функција, према Уставу Србије, да гарантује независност и самосталност судова и судија.³³ Подсетимо, међународни стандарди указују на то да је потребно да начела судијског понашања треба да усвоје саме судије. У случају Савета, у складу са постојећом регулативом, у његов састав улази 7 судија (један члан по функцији је председник Врховног касационог суда, док су остали чланови из реда судија изабрани чланови) од укупно 11 чланова Савета. **Отуда се може сматрати да је овај међународни стандард испуњен.**

Друга норма Закона о судијама која се односи на Етички кодекс за судије јесте она садржана у члану 30 став 4, која гласи:

Високи савет судства одлучује који су њстиуици ойречни достојанству и независности судије и њијейни њо уiled суда, на основу Етичког кодекса.

Члан 30 носи рубрум „Однос других служби, послова и поступака са судијском функцијом”. Ова надлежност није даље уређена Законом о Високом савету судства. Оправдано се може поставити питање на шта се заправо овако одређена надлежност Савета односи.

Могло би се рећи да из ње посредно произлази надлежност Савета да успостави тело које ће доносити одлуке о томе који су поступци у супротности са Етичким кодексом за судије и који су у супротности са достојанством и независношћу судије и штетни по углед суда. Наравно, за овакво одлучивање неопходно је прописати и одговарајући поступак. Тако читана, ова норма би била у складу са међународно признатим стандардом да у правосудном систему треба да постоји тело коме судије могу да се обратe ради добијања савета у вези са применом етичких стандарда. Ипак, чини се да ова норма **није сасвим доследно и јасно формулисана** и да би је требало унапредити.

Трећи део Закона о судијама који се односи на судијску етику јесте онај којим је регулисана дисциплинска одговорност судија. Наиме, чланом 89 Закона о судијама дисциплински прекршај је дефи-

³¹ „Службени гласник РС”, бр. 116/2008, 58/2009 (Одлука Уставног суда), 104/2009, 101/2010, 8/2012 (Одлука Уставног суда), 121/2012, 124/2012 (Одлука Уставног суда), 101/2013, 111/2014 (Одлука Уставног суда), 117/2014, 40/2015, 63/2015 (Одлука Уставног суда), 106/2015, 63/2016 (Одлука Уставног суда), 47/2017.

³² „Сл. гласник РС”, бр. 116/2008, 101/2010, 88/2011 и 106/2015, члан 13, став 1, алинеја 14.

³³ Члан 153 Устава Републике Србије.

нисан као „несавесно вршење судијске функције или понашање **недостойно** судијске функције, који је прописан овим законом” (прим: болдовао аутор). Надаље, чланом 90 став 1 алинеја 18 Закона о судијама, као један од дисциплинских прекршаја прописано је „кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери”. Коначно, чланом 90 став 2 Закона о судијама, као тежи облик дисциплинског прекршаја прописане су оне ситуације када је услед извршења дисциплинског прекршаја дошло до озбиљног поремећаја у вршењу судске власти или обављања радних задатака у суду или до **тешкој нарушавања угледа и поверења јавности у судство**, а нарочито застаревања предмета због несавесног рада судије и ако је наступила већа штета у имовини странке у поступку, као и у случају поновљеног дисциплинског прекршаја. Питање поступка за утврђивање дисциплинске одговорности судија и тела надлежних за одлучивање уређено је Законом о судијама, Законом о Високом савету судства, те Правилником о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова.

Дакле, осим што је реформом законодавства у области судства 2008. године уведена обавеза свих судија да поступају у складу са Етичким кодексом, први пут је јасно уређено питање дисциплинске одговорности судија³⁴ за одређена понашања, укључујући и понашања која су супротна онима прописаним Етичким кодексом, али само ако се ради о кршењу „у већој мери”. У својој пракси дисциплински органи Савета су покушали да изграде стандард у вези са „кршењем одредби Етичког кодекса у већој мери”, углавном га везујући за чињеницу да је до кршења дошло у јавности, пред већим бројем лица и да је тиме нарушен углед суда. Ово је установљено у анализама праксе дисциплинских органа израђених у претходним периодима и у оквиру овог Пројекта³⁵. Ипак, питање прописивања кршења одредаба Етичког кодекса, као бића прекршаја који за последицу може имати утврђивање дисциплинске одговорности и изрицање дисциплинске санкције, је сложено и биће нешто детаљније анализирано даље у тексту. За почетак, треба истаћи да, иако овакво регулисање није *a priori* у супротности са међународним стандардима, са становишта тих истих стандарда се може поставити питање целисходности прописивања дисциплинске одговорности за кршење етичких норми.

2.2.2. Садржина Етичког кодекса судија у Србији

Етички кодекс судија у Србији усвојен је 2010. године³⁶ (у даљем тексту: Етички кодекс). Његова садржина је у великој мери инспирисана Стандардима судијске етике Друштва судија Србије.

На самом почетку, Етичким кодексом је прописано да су судије дужне да се придржавају њиме утврђених етичких принципа и правила понашања, у циљу очувања и унапређења достојанства и угледа судија и судства.

Етички кодекс је подељен у више принципа, која су даље разрађена у неколико ставова, а потом и кроз формулацију правила о њиховој примени. Текст Етичког кодекса је у анексу ове Анализе.

Из разлога који су детаљно изнети у наставку текста, имајући у виду обим и карактер неопходних измена, сматрамо да је целисходније доношење новог Етичког кодекса, него измене постојећег.

Препорука I.1:

Потребно је израдити нови Етички кодекс, што је целисходније од измена и допуна постојећег.

³⁴ Наиме, до усвајања сета правосудних закона 2002. године, наше право је познавало само разрешење као облик дисциплинске одговорности судија. Након тога, Законом о судијама прописана је могућност да Велико персонално веће судијама изрекне неке мере које би се могле класификовати као дисциплинске санкције (удаљење са дужности, уклањање из суда, мера упозорења), види О. Хациомеровић, „Одговорност судија”, *Правда у транзицији* бр. 3, доступно на http://www.tuzilastvorz.org.rs/pravda_u_tranziцији/SRP/SRP03/706.pdf. За више видети: А. Кнежевић Бојовић, „Грађанска, кривична и дисциплинска одговорност судија – међународни документи и право Србије”, *Страни правни живот* 3/2008, 122-138.

³⁵ „Дисциплинска одговорност судија у Србији – ажурирани преглед правног оквира и праксе”, ИРА 2016 Пројекат „ЕУ за Србију – Подршка Високом савету судства”, Пројекат 2020, аутор Ана Кнежевић Бојовић.

³⁶ „Службени гласник РС”, бр. 96/2010.

1. Независност. Независност је у Етичком кодексу формулисана и као спољашња независност (судија је у вршењу судијске функције независан од спољашњих утицаја, законодавне и извршне власти, медија, политичких странака, странака у поступку) и као унутрашња независност (судија је слободан у заступању свог схватања, није дужан да икоме, па ни другим судијама и председнику суда, објашњава своја правна схватања). Надаље, примена овог принципа додатно указује на то да судија треба да промовише високе стандарде судијског понашања и брани независност суда од политичких притисака.

Концепт независности у Етичком кодексу близак је оном садржаном у Бангалорским принципима, с тим што је додатно наглашен значај одбране независности суда од политичких притисака.

У примени овог принципа је изостала одредница о објективној слици судијског деловања, те би у примени тог принципа требало и то додати, тако што би се навело: *„Судија је независан у односу на друштво у целини и у односу на стране у његовом животу у коме ње ресуђује и, не само да нема непримерене везе са извршном и законодавном страном власти нији је њиховим утицајем, него мора разумном његовом начину да делује као да ипак везе и утицаји не постоје.”*

Препорука I.2:

У новом Етичком кодексу код принципа 1. Независност код примене додати тачку 1.5, која гласи:

„Судија је независан у односу на друштво у целини и у односу на стране у његовом животу у коме ње ресуђује и, не само да нема непримерене везе са извршном и законодавном страном власти нији је њиховим утицајем, него мора и разумном његовом начину да делује као да ипак везе и утицаји не постоје.”

2. Непристрасност. У Етичком кодексу се истиче да је судија дужан да поступак води непристрасно, у складу са властитом проценом чињеница, уз обезбеђење права на правично суђење. Етички кодекс у оквиру примене овог принципа прво истиче да судија функцију треба да обавља објективно, без наклоности и предрасуда. Потом се истиче да је судија дужан да својим понашањем у суду и ван суда одржава и јача поверење јавности и странака у поступку, како у своју непристрасност, тако и у непристрасност суда као институције. Потом се указује на потребу да се судија уздржи од суђења у поступцима у којима може доћи до сумње у његову непристрасност. Надаље се указује да судија треба да се уздржи од давања изјава или коментара у јавности због којих би се могао створити утисак недостатка непристрасности и нарушити правичност суђења. Коначно, указује се на то да су судије дужне да избегавају учешће у политичким активностима, али да могу учествовати у грађанским, добротворним и верским активностима, под условом да се оне не одражавају негативно на обављање судијске функције.

Начин на који је конципиран принцип непристрасности у Етичком кодексу такође је блиско његовом одређењу у Бангалорским принципима.

Ипак, за разлику од њих, Етички кодекс садржи изричиту дужност судије да се уздржи од политичких активности које могу да угрозе утисак непристрасности, као и „дозволу” судијама да учествују у грађанским, добротворним и верским активностима. Правила слична овима у Бангалорским принципима сврстана су у посебан принцип, назван „Примереност”. Слично томе, у Извештају о судијској етици, правила понашања која се односе на могућност учествовања у појединим активностима у друштвеном животу, су у оквиру начела које је насловљено „Резервисаност и дискреција” (*„Reserve and discretion”*).

Чини се да би одредбе које се односе на могућност учествовања у појединим активностима било боље уврстити у део Етичког кодекса у којем се указује и на могућност да судије обављају друге активности, спојиве са судијском функцијом.

У Бангалорским принципима, у примени принципа непристрасности под тачком 2.4, се наводи:

„Судија неће свесно, у току његовог понашања или могуће будуће његово понашање у предмету, давати коментаре за које би се могло оправдано очекивати да могу утицати на окончање таквих његових поступака или упрозаступити манифестовану његову правичност његовог понашања. Нији ће судија давати било какве изјаве, јавно или на други начин, које могу утицати на његову правичност суђења, било ком лицу или о било ком његовом начину.”

Овај етички стандард било би веома корисно уградити и у примени принципа непристрасности у Етичком кодексу.³⁷

У примени овог начела Бангалорски принципи су јасније дефинисали етичке стандарде који се одnose на изузеће судија, наводећи ситуације у којима судија није у могућности да непристрасно донесе одлуку или у коме разумном посматрачу може деловати као да судија није у могућности да донесе непристрасну одлуку.

У тачки 2.5 примене ових Принципа се наводи:

„Судија ће се изузети из њосиујања у њредмеју у којем није у мојућности да донесе њејрисџрасну одлуку, или у коме разумном њосмајрачу може деловати као да судија није у мојућности да донесе њејрисџрасну одлуку. Такви њосиујци укључују, али се не ојраничавају на, случајеве када:

- судија има сџварно њредудеђење или њредрасуду у вези са једном од сџрана у сџору или лично сазнање о сџорним доказним чињеницама у вези са њосиујком;

- судија је њрејходно њосиујао као адвокат или је био материјални сведок у сџорном њредмеју;

- судија, или члан њородице судије, има економски инџерес у решењу њредмеја сџора.”

Упутно би било ове стандарде унети у део Етичког кодекса који регулише примену принципа непристрасности. Тиме би се исказала и потврдила важећа пракса ЕСЉП у примени и тумачењу непристрасности суда, док би овај принцип истовремено био веома едукативан и опомињући за судије, да се уздрже од суђења у оваквим или сличним ситуацијама, поштујући принцип непристрасности.

Препорука I.3:

Приликом израде новог Етичког кодекса, у оквиру принципа Непристрасност избрисати тачке 2.6. и 2.7. и преместити их у нови принцип Посвећеност.

Препорука I.4:

У новом Етичком кодексу код принципа Непристрасност код примене додати тачку која ће гласити истоветно тачки 2.4. Бангалорских принципа:

„Судија неће свесно, у њоку њосиујања или мојућеј бугућеј њосиујања у њредмеју, давати коментаре за које би се мојло ојравдано њрејњосџавији да моју уџицаји на окончање њаквих њосиујака или ујрозџији манифесџовану њравичности њосиујка. Ниџи ће судија давати било какве изјаве, јавно или на друџи начин, које моју уџицаји на њравичности суђења, било ком лицу или о било ком њиџању.“

Препорука I.5:

У новом Етичком кодексу код принципа Непристрасност код примене додати тачку која ће гласити истоветно тачки 2.5. Бангалорских принципа:

„Судија ће се изузети из њосиујања у њредмеју у којем није у мојућности да донесе њејрисџрасну одлуку или у коме разумном њосмајрачу може деловати као да судија није у мојућности да донесе њејрисџрасну одлуку.

Такви њосиујци укључују, али се не ојраничавају на, случајеве када:

- судија има сџварно њредудеђење или њредрасуду у вези са једном од сџрана у сџору или лично сазнање о сџорним доказним чињеницама у вези са њосиујком;

- судија је њрејходно њосиујао као адвокат или је био материјални сведок у сџорном њредмеју;

- судија, или члан њородице судије, има економски инџерес у решењу њредмеја сџора.“

³⁷ У прилог овој тврдњи може послужити и следећи пример: на једном великом правничком саветовању у Србији, поједине судије су се изјашњавале о врло деликатном питању о којем су се водили бројни поступци, који у том тренутку нису били ни првостепено пресуђени, па су странке, чувши ова изјашњења, отворено реаговале негодовањем и сумњом у пристрасност судија. Наведено поступање тих судија је изазвало оправдану сумњу странака у могућ исход поступка и довело у питање етички принцип непристрасности, посебно јер су те изјаве давале судије које у другостепеном поступку одлучују о законитости првостепенe пресуде.

3. **Стручност и одговорност.** У овом принципу и правилима о његовој примени указује се на право и обавезу судије да усавршава своје теоријско и практично знање, као и своје вештине, кроз сталну обуку. Осим тога, примена овог принципа истиче дужност судије да поштује рокове у току поступка и разрађују се стандарди у погледу комуникације са колегама и учесницима у поступку. На крају, понавља се дужност судије да чува поверљивост информација које сазна у току поступка.

Као и претходни, и овај принцип је у великој мери инспирисан Бангалорским принципима, пре свега принципом који је назван „способност и ревност” – будући да у Бангалорским принципима стручност и одговорност не постоје као посебан етички принцип. У Извештају о судијској етици, вредности које су изражене у трећем начелу Етичког кодекса категорисане су у судијске вредности *ревност, поштовање других и способност да се саслушају други, те стручност*.

Чини се да назив овог принципа Етичког кодекса није сасвим у складу са садржином оних стандарда у понашању судија који су у оквиру њега формулисани. На самом почетку, појам стручности се можда сувише површно и сувише уско може разумети на начин на који је формулисан Законом о судијама³⁸, где је прописан као један од критеријума за избор на судијску функцију:

Стручност подразумева поседовање теоријској и практичној знања пошребној за обављање судијске функције.

Осим што јасно афирмише **право** судија на одговарајућу обуку о трошку Републике Србије, Етички кодекс заиста и не иде много даље ка формулисању онога шта та теоријска и практична знања и вештине подразумевају. Примена принципа стручности додатно би обогатила даље инспирисање Бангалорским принципима, као и Извештајем о судијској етици, у којима стандард судијске стручности подразумева и да судија редовно унапређује и своје личне квалитете неопходне за правилно обављање судијске функције, да унапређује знања која су потребна не само за суђење већ и за функционисање суда, те да се редовно обавештава о променама у међународном праву и стандардима заштите људских права. Извештај о судијској етици, такође у вредности названој „ревност”, указује да судија током целог свог живота треба да одржава највиши ниво стручности и да у свом раду користи све правничке алате који су му познати. Неки од ових стандарда садржани су у оквиру принципа „посвећеност” у Етичком кодексу.

Под претпоставком да се принцип стручности и одговорности задржи у Етичком кодексу, у његовој примени би требало да остану одредбе под 3.1, 3.2, 3.3. и 3.7. које гласе:

- Судија има обавезу да усавршава теоријско и практично знање и вештине кроз програм обуке.
- Судија треба да настоји да континуирано усавршава знање и вештине како би унапредио квалитет судске заштите.
- Судија је дужан да поштује рокове у току поступка, уз поштовање правила о решавању хитних предмета.
- Поверљиве информације које је сазнао у току поступка, судија не сме да користи или да их саопштава другим лицима осим у сврхе обављања судијске функције.

Истовремено, у Бангалорским принципима стручност и одговорност нису дефинисани као посебан принцип. Ипак, у оквиру принципа способност и ревност, у Бангалорским принципима се говори о потреби усавршавања судијских знања и вештина. У том смислу било би добро у одредницу о стручности и одговорности додати тачке 6.2, 6.3, 6.4. и 6.5. из принципа „способност и ревност” Бангалорских принципа. Оне гласе:

- Судија ће посветити своју професионалну активност судским обавезама, али и другим задацима битним за судијску функцију или функционисање суда.
- Судија ће предузети разумне кораке ради одржавања и развијања својих знања, вештина и личних квалитета неопходних за правилно обављање судијске функције, користећи погодности центра за обуку и других стручних институција које треба да су под контролом правосуђа (у нашем случају то су Правосудна академија и Савет).
- Судије ће се редовно информисати о релевантним променама међународног права, укључујући међународне конвенције и друге инструменте који установљавају норме људских права.
- Судија ће обављати све судијске дужности укључујући изразу пресуда, ефикасно, правично и са разумном експедитивношћу.

У односу на принцип који је назван одговорност, чини се да би било упутније користити неки други термин, који није уско повезан са питањима одговорности за штету или дисциплинске одговорности,

³⁸ Члан 45 став 2.

како су оне прописане Законом о судијама. Уместо тога, формулисањем овог принципа као „ревности” успоставила би се јаснија повезница са оним што је садржано у правилима о примени, а то је благовремено и савесно управљање током предмета, укључујући и управљање рочиштима.

Ипак, чини се да стандарди који се односе на опхођење и комуникацију са учесницима у поступку и другим колегама, а који су обухваћени постојећим принципом *сйручносй и одговорносй*³⁹, у случају формулисања овог принципа као „стручност и ревност” би унеколико остали изван домашаја тог принципа. Отуда би се могло размислити о њиховом измештању у оквир неког другог принципа или издвајање ових стандарда понашања у посебан принцип. На пример, у Бангалорским принципима посебан принцип је „једнакост” и истиче се да је једнако понашање судије према свима, како учесницима у поступку, тако и запосленима у суду, од суштинске важности за правилно обављање судијске функције. Извештај о судијској етици издваја хуманост као једну од судијских врлина, а блиско њој одређује и једнак третман, као вредност којом судије треба да се руководе у свом понашању.

Препорука I.6:

У новом Етичком кодексу принцип који је сада назван Стручност и одговорност, назвати Стручност и ревност.

У оквиру овог принципа треба задржати постојеће тачке 3.1, 3.2, 3.3. и 3.7. из тренутно важећег Етичког кодекса.

Осим тога:

- брисати (односно преместити у нови принцип - види препоруку I.11.) тачке 3.4, 3.5. и 3.6.

- додати нове тачке, тако да гласе истоветно или слично као наведени текст тачака примене за вредност Способност и ревност (6.2, 6.3, 6.4. и 6.5.) из Бангалорских принципа:

„Судија ће ѿосвейиши своју ѿрофесионалну активносй судским обавезама које укључују не само обављање судијских дужносйи и обавеза у суду и доношење одлука, већ и друим задацима дийним за судијску функцију или функционисање суда.

Судија ће ѿредузетйи разумне кораке ради одржавања и развијања својих знања, вешйина и личних квалийейта неѿходних за ѿравилно обављање судијске функције, корисйейи ѿѿодносйи ценйтра за обуку и друих сйручних инсйишйуција које ѿреба да су ѿод конйролом ѿравосуђа.

Судије ће се редовно информисаши о релеванйним ѿроменама међународној ѿрава, укључујући међународне конвенције и друе инсйрументйе које усйановљавају норме ѿудских ѿрава.

Судија ће обављашйи све судијске дужносйи укључујући израду ѿресуда, ефикасно, ѿравично и са разумном ексйедийивношйу.”

4. Четврти принцип одређен је као **достојанственост**. Њиме се јасно указује на то да је судија дужан да се придржава високих стандарда понашања, не само у обављању судијске функције, већ и у приватном животу. Судија нарочито мора да се уздржава од недоличних поступака, и то чини свесно и добровољно. Надаље, у правилима о примени овог принципа се указује на начине на које судија мора да избегава сукоб интереса, како стварни, тако и перципирани. Нарочито се истиче да судија мора да се уздржава од сваког поступка којим се ствара утисак постојања корупције у суду.

Овај принцип је у великој мери подударан принципу примерености из Бангалорских принципа. Стандарди у примени принципа достојанствености у нашем Етичком кодексу садржани су у седам постулата, док су стандарди у принципу примерености из Бангалорских принципа садржани у 16 постулата. Ипак, у Бангалорским принципима у оквиру принципа примерености је регулисано и питање (не)спојивости судијске функције са другим функцијама и активностима, које је у српском Етичком кодексу обрађено у оквиру принципа Посвећеност. Слично томе, слобода удруживања судија начелно је Бангалорским принципима обухваћена принципом Примереност, док је у Србији она обухваћена у оквиру посебног принципа.

³⁹ Ово се односи на одреднице 3.4, 3.5 и 3.6 из Етичког кодекса о стручности и одговорности које се односе на: одржавање реда и пристојност у поступцима пред судом; опхођење са странкама, адвокатима, судијама поротницима, другим учесницима у поступку и судским особљем; за развијање и одржавање добрих колегијалних односа са другим судијама; да од учесника у поступку и запослених у суду захтева да се према странкама у поступку и грађанима који се обраћају суду понашају пристојно, обзирно и са поштовањем; као и да се уздрже од поступака и понашања који би довели у питање углед суда.

Дефиниција принципа примерености из Бангалорских принципа гласи:

„Примереност и утисак примерености су суштински за обављање свих активности од стране судије”.

Стандарди наведени у принципу достојанствености из нашег Етичког кодекса и стандарди из принципа примерености из Бангалорских принципа се делимично поклапају, али велики број стандарда судијског понашања наведених у примени принципа примерености управо се односи на судијско понашање и достојанственост, па би било корисно у изради новог Етичког кодекса принцип достојанствености допунити речју „и примерености”, наводећи и друге стандарде који се налазе у примени принципа примерености.

Препорука I.7:

У новом Етичком кодексу принцип Достојанственост преименовати у Достојанственост и примереност и допунити га следећим тачкама примене код принципа 4. Примереност из Бангалорских принципа:

4.1. Судија ће избежавати непримерено понашање, као и утисак непримерености, у свим судијским активностима.

4.5. Судија неће дозвољавати коришћење пребивалишта судије од стране припадника правничке професије ради примања клијената или других припадника правничке професије.

4.6. Судија, као било који грађанин, има право на слободу говора, мишљења, удруживања и окупања, али у коришћењу ових права судија увек мора да се понаша тако да сачува дигнитет судијске функције и независности и нестрасности судства.

4.7. Судија ће се информисати о личним и бона фиде финансијским интересима судије и начиниће разуман напор да буде информисан о интересима чланова судијине породице.

4.8. Судија неће дозволити да породица судије, друштвени или други односи непримерено утичу на судијско понашање судије и доношење судских одлука.

4.9. Судија неће користи или усвојити прескрипцијске функције ради задовољавања приватних интереса судије, чланова породице судије или било кога другог, нити ће судија одавати или дозвољавати другим да шире утисак да је било ко у специјалном положају да непримерено утиче на судију у обављању судијских дужности.

4.10. Поверљиве информације до којих судија дође у својству носиоца судијске функције неће бити коришћене или обелодањене од стране судије у било коју сврху која није у вези са судијским судским дужностима.

4.14. Судија и чланови породице судије, неће изражити, нити прихватити било какав поклон, завештање, зајам или услугу ради било каквог чињења или пројектовања чињења од стране судије у вези са обављањем судијских дужности.

4.15. Судија неће свесно дозволити да судско особље, или остали који су под судијским утицајем, надзором или контролом, затражи или прихвати икакав поклон, завештање, зајам или услугу која се тиче било каквог чињења или пројектовања чињења у вези са обављањем дужности или функције.

4.16. Под условима прописаним законом или правним правилима јавног обелодањивања података, судија може прихватити мали симболичан поклон, награду или бенефицију примерено околностима у којима је поклон учињен, под условом да тај поклон, награда или бенефиција не би могли изазвати оправдан утисак да су учињени у намери да се утиче на судију у обављању судијских дужности или на други начин да се повода утиску нестрасности.

5. Пети принцип је **посвећеност**. Њиме се утврђује дужност судија не само да уложи свој труд и знање у остваривање најбољих резултата у вршењу судијске функције, већ и дужност судија да обављају и друге послове који су од важности за подизање угледа судија и унапређење рада суда. У оквиру разраде правила о примени овог принципа Етичким кодексом је указано да судија може обављати активности које нису повезане са обављањем судијске функције, као што су писање, предавање и учествовање у јавним расправама које се односе на право, правни систем и функционисање судства, научни, литерарни и уметнички рад и чланство у владиним радним телима. Надаље, истиче се да накнада коју судија може примити за такве активности не сме остављати утисак вршења утицаја на судије.

Правила о примени принципа посвећености у Бангалорским принципима регулисана су у оквиру принципа **примерености**, у којем се такође указује на то да судија може да се бави и активностима као што су предавање, подучавање права, учешће у комисијама и другим владиним телима, учествовање на јавној расправи. Садржина овог правила и одредбе Етичког кодекса готово је истоветна. Чини се да ипак има простора за унапређење правила о примени овог принципа у српском Етичком кодексу. Најпре, дозвола судијама да буду чланови „владиних радних тела” чини се превише уско постављеном. Наиме, према Пословнику о раду Владе⁴⁰, она може формирати стална и повремена радна тела⁴¹. Стална радна тела Владе су одбори и комисије, док су повремена радна тела савети, радне групе, експертске групе и слично. Ипак, радне групе за израду нацрта закона и радних текстова докумената јавне политике, у којима судије по правилу учествују, не формирају се у складу са са Пословником Владе, већ на основу Закона о министарствима и Закона о државној управи⁴². Иако се нипошто ова анализа не залаже за строго језичко, већ циљно тумачење ове одредбе Етичког кодекса, можда би било упутније да се ова формулација прошири тако да не гласи више „владиних радних тела” већ „радних тела Владе и других органа државне управе”.

Као друго, такође се чини да формулација према којој судије могу учествовати у научном, литерарном и уметничком раду није најпримеренија (иако је непосредно преузета из формулација садржаних у мишљењима **Консултативног већа европских судија**), будући да је бављење књижевношћу несумњиво такође дозвољено, те би можда било упутније да ова тачка гласи „учешће у научном и уметничком раду”. Коначно, формулација према којој судија може да обавља активности као што су „писање, предавање и учешће у јавним расправама које се односе на право, правни систем и функционисање судства” би се уским језичким тумачењем могла интерпретирати као ужа од оне садржане у Закону о судијама⁴³, према којој судија може, ван радног времена, да се без посебног одобрења бави наставном и научном делатношћу. „Предавање” није исто што и наставна делатност, нарочито не на струковним и академским дипломским студијама, у којима би системско укључивање правних практичара, а нарочито судија, могло значајно допринети унапређењу правничког образовања. Отуда би било препоручљиво да се у Етички кодекс унесе нешто шира формулација, па да се уместо речи „предавање” унесе реч „наставна делатност”.

Препорука I.8:

У новом Етичком кодексу код принципа Посвећеност у оквиру тачке примене 5.2: прву алинеју изменити тако да гласи:

- „*писање, наставна делатност и учешће у јавним расправама које се односе на право, правни систем и функционисање судства*“;
- другу алинеју изменити тако да гласи:*
- „*чланство у радним телима Владе и другим органима државне управе*“;
- трећу алинеју изменити тако да гласи:*
- „*учешће у научном и уметничком раду*“.

6. Шести принцип се односи само на **слободу удруживања**. Њиме се јасно указује на то да судија може бити члан струковног удружења или других организација и може учествовати у њиховом раду. Из правила о примени овог принципа закључује се да се ради о струковним удружењима која заступају интересе судија и штите независност и положај судијске функције. Оваква формулација блиска је оној из Закона о судијама (члан 7). Слобода удруживања судија прокламована је Основним начелима⁴⁴ и

⁴⁰ „Службени гласник РС”, бр. 61/2006 (пречишћен текст), 69/2008, 88/2009, 33/2010, 69/2010, 20/2011, 37/2011, 30/2013, 76/2014, 8/2019 (други пропис).

⁴¹ Чланови 9-24 Пословника Владе.

⁴² Видети, на пример, Решење о оснивању радне групе за израду радног текста Националне стратегије реформе правосуђа за период 2019-2024 бр. 119-01-23/2019-06.

⁴³ Члан 30.

⁴⁴ Начела 8 и 9.

Бангалорским принципима.⁴⁵ Ипак, ни један ни други документ, као ни Коментар Бангалорских принципа, не указују на неко ограничење у погледу циља или мисије удружења у којима могу учествовати судије (подсетимо, Бангалорски принципи такође не указују на потребу да свака политичка активност судије треба да буде *a priori* забрањена). Отуда се чини да је оваква формулација, како у закону, тако и у Етичком кодексу, унеколико рестриктивна. На пример, може се оправдано поставити питање да ли Удружење правника у привреди, несумњиво струковно правничко удружење, ради заштите и подизања угледа судијске професије може заступати њихове интересе и штитити независност и положај судијске функције. Чини се да је формулација овог принципа, пре свега, производ једног конкретног историјског тренутка и да је усмерена на потврђивање права судија на удруживање у она удружења која се превасходно баве положајем и независношћу судија и унапређењем угледа судијске професије. Ипак, можда би било целисходније у пружању смерница за понашање судија јасно указати, као што је то учињено у Бангалорским принципима, да судија има право на слободу говора, мишљења, удруживања и окупљања, али да судија у коришћењу овог права увек мора да се понаша тако да сачува достојанство судијске функције, као и независност и непристрасност судства. Даље, било би нарочито важно да се у Етичком кодексу укаже на то да у свом понашању судије треба да искажу храброст и да некада могу осећати моралну обавезу да говоре, на шта је јасно указано у Коментару Бангалорских принципа⁴⁶ као и у Извештају о судијској етици, где је храброст истакнута као једна од судијских врлина.

Препорука I.9:

У новом Етичком кодексу у оквиру принципа 6. *Слобода удруживања*, изменити тачку 6.1. примене тако да гласи:

„Судија има право на слободу говора, мишљења, удруживања и окупљања, с тим што у коришћењу овог права увек мора да се понаша тако да сачува достојанство судијске функције, као и независности и непристрасности судства, али и да искаже храброст.“

7. **Оданост принципима Етичког кодекса** још једном указује на то да судија треба да буде одан принципима овог Етичког кодекса и у личном животу, да подстиче и друге судије да их поштују. Надаље, указује се на то да судија има не само право, већ и дужност да укаже надлежним органима на понашање судија које је у супротности са Етичким кодексом. На крају, указује се на то да је кршење одредби Етичког кодекса у већој мери дисциплински прекршај.

Питање дисциплинске одговорности за понашања која представљају кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери биће накнадно детаљније анализирано; за сада подсећамо да у том погледу не постоји недвосмислен упоредни стандард, али да преовлађује став **да веза између поступања супротног Етичком кодексу и дисциплинске одговорности треба да буде резервисана само за изузетне случајеве.**

На овом месту такође је потребно напоменути да Етички кодекс не садржи етички принцип **интегритет**, који је у Бангалорским принципима наведен као вредност број 3. Будући да се ради о веома важном принципу, било би упутно да се и он унесе у Етички кодекс, и то као принцип 3 или 4. Подсећања ради, у Бангалорским принципима интегритет је дефинисан као неопходан за правилно обављање судијске функције, а стандарди наведени за његову примену дефинисани су на следећи начин:

„Судија ће обезбедити да његово или њено понашање буде беспрекорно у очима разумног посматрача.

Понашање и држање судије мора реafirмисати поверење људи у интегритет судства. Правда не мора само бити задовољена већ мора бити очигледно да је правда задовољена.“

Етика и интегритет су норме понашања које нуде начела за доношење етичких одлука, са циљем да поступак буде правичан, објективан, непристрасан, без предрасуда и без попуштања пред било којим притисцима (јавног мњења, других колега, странака, политике и слично).

⁴⁵ Начело 4 став 6. У примени принципа примерености из Бангалорских принципа се наводи да судија може основати или приступити удружењу судија или учествовати у другим организацијама које заступају интересе судија. Такође се наводи да судија има право на слободу говора, мишљења, удруживања и окупљања, али у коришћењу ових права судија увек мора да се понаша тако да очува дигнитет судијске функције и независност и непристрасност судства.

⁴⁶ Стр. 97.

Стручност је само услов да се одрже непристрасност и независност, а судска независност је право грађана на одбрану од других грана власти, медија, политичких странака, странака у поступку и других судија. То може са успехом да учини само судија од интегритета који поседује висок ниво знања. Отуда се намеће да **интегритет**, као један од етичких принципа, заслужује једно од почетних места у Етичком кодексу.

Препорука I.10:

У новом Етичком кодексу додати као нови принцип **Интегритет**, као један од првих принципа (нпр. после постојећег принципа 2. **Непристрасност**, у ком случају је потребно извршити одговарајућу ренумерацију наредних принципа и тачака примене, узимајући у обзир и горе наведене препоруке).

Нови принцип *Интегритет* и његова правила примене могу бити дефинисана истоветно као или могу бити инспирисана Бангалорским принципима, уз одређене допуне:

Принцип: „*Интегритет је неопходан за исправно обављање судијске функције.*“

Стандарди наведени за примену овог принципа у оквиру Бангалорских принципа дефинисани су на следећи начин:

„*Судија ће обезбедити да његово или њено понашање буде беспрекорно у очима разумној постојаници.*“

Понашање и држање судије мора реafirмисати поверење људи у интегритет судства.

Правда не мора само бити задовољена већ мора бити очигледно да је правда задовољена.“

У оквиру стандарда примене може бити додато и следеће:

„*Судија обављајући судијску функцију треба да испољи мудрост, лојалност, човечност, храброст, озбиљност, смиреност, савесност да саслуша друге, да комуницира са њима и буде радан.*“

Судија мора да испољава марљивост – ревност, избегава конфликти, сукоб интереса, чувајући ипак свој лични интегритет и интегритет судијске функције.

Само судија који поседује интегритет може да одржи непристрасност и независност и очува право грађана на одбрану од других грана власти, медија, политичких странака, странака у поступку и других судија.

Храброст судије се заснива на стручности, законитости, непристајању на било коју врсту притисака и уцена и суштинском разумевању друштвених околности.“

Слично принципу интегритета, ни принцип **једнакости** се не налази као посебно исказан у Етичком кодексу. Ради се о једном од основних принципа у Бангалорским принципима који гласи:

„Обезбеђење једнакости свих у третману (поступању) пред судом је суштински важно за правилно обављање судијске дужности.“

У примени овог принципа су садржани антидискриминаторни стандарди исказани у пет тачака, а то су:

- Судија мора да разуме и схвати постојање разлика и специфичности у друштву по разним основама као што су пол, расна припадност, верска опредељеност итд (**релевантни разлози**).

- Судија неће дозволити у вршењу судијске дужности манифестовање предубеђења и предрасуда на основу релевантних разлога.

- Судија ће обављати своју дужност са дужним уважавањем других (странке, сведоци, адвокати, судско особље, колеге), без разликовања на основу релевантних разлога.

- Судија неће дозволити судском особљу да прави разликовања по основу релевантних разлога.

- Судија неће дозволити ни адвокатима да то чине.

Остварење једнакости свих лица у истим ситуацијама и уважавање постојећих разлика (релевантни разлози) данас су један од највећих циљева развијеног демократског друштва. Једнакост треба да поштују сви, а судије су дужне да је штите не само у судском поступку у примени права на конкретни случај већ и у сопственом понашању у односу према свим учесницима у поступку, као и колегама и осталим запосленима. Отуда сматрамо да има простора да се Етички кодекс **обогасти и овим принципом**.

Препорука I.11:

У Етичком кодексу после принципа 3. *Сврху и ревност* (после спроведене измене из препоруке I.6.), додати нови принцип 4 са називом *Једнакост* и извршити одговарајућу ренумерацију наредних принципа и тачака примене.

У додати принцип 4. Једнакост унети дефиницију једнакости који гласи:

„Обезбеђење једнакости свих у претходном (предходном) пред судом је суштински важно за правилно обављање судијске дужности.“

Као тачке примене требало би дефинисати тачке које би биле инспирисане применом принципа Једнакост односно анти-дискриминаторним тачкама примене из Бангалорских принципа:

„Судија мора да разуме и схвати постојеће разлике и специфичности у друштву по разним основима као што су пол, раса и вера, верска опредељеност итд. (релевантни разлози).

Судија неће дозволити у вршењу судијске дужности манифестовање предрасуда и предрасуда на основу релевантних разлога.

Судија ће обављати своју дужност са дужним уважавањем других (суданке, сведоци, адвокати, судско особље, колеге) без разликовања на основу релевантних разлога.

Судија неће дозволити судском особљу да прави разликовања по основу релевантних разлога.

Судија неће дозволити ни адвокатима да то чине.“

Надаље, додати тачке примене које гласе (раније тачке примене 3.4, 3.5. и 3.6. брисане из принципа 3 – видети препоруку број I.6.):

- *„Судија је дужан да одржава ред и дисциплину у свим појединцима пред судом и да се у одношењу са суданкама, адвокатима, судијама породицима, другим учесницима у поступку и судским особљем понаша дисциплиново, обзирно и с поштовањем.*

- *Судија је дужан да развија и одржава добре колегијалне односе и сврсисходну сарадњу са другим судијама.*

- *Судија има право и дужност да од правних заштитника, учесника у поступку и заосталих у суду, захтева да се према суданкама у поступку и тражанима који се обраћају суду понашају дисциплиново, обзирно и с поштовањем, као и да се уздрже од сваког поступка и понашања које би довело у питање уред суду.“*

ИЛИ

У оквиру принципа 2. Непристрасност додати други став дефиниције једнакости који гласи:

„Обезбеђење једнакости свих у претходном (предходном) пред судом је суштински важно за правилно обављање судијске дужности.“

Надаље додати нове тачке примене 2.9, 2.10. и 2.11. (после спроведених препорука I.3, I.4. и I.5. горе), које гласе:

„2.9. Судија је дужан да одржава ред и дисциплину у свим појединцима пред судом и да се у одношењу са суданкама, адвокатима, судијама породицима, другим учесницима у поступку и судским особљем понаша дисциплиново, обзирно и с поштовањем.

2.10. Судија је дужан да развија и одржава добре колегијалне односе и сврсисходну сарадњу са другим судијама.

2.11. Судија има право и дужност да од правних заштитника, учесника у поступку и заосталих у суду, захтева да се према суданкама у поступку и тражанима који се обраћају суду понашају дисциплиново, обзирно и с поштовањем, као и да се уздрже од сваког поступка и понашања које би довело у питање уред суду.“

И код ове алтернативе би требало додати горе наведених пет анти-дискриминаторних тачака из вредности Једнакост из Бангалорских принципа.

Као што се из претходне анализе може видети, садржина Етичког кодекса у **највећој мери** је усклађена са релевантним међународним стандардима, **али има простора за његово даље унапређење**.

Осим предлога који су дати у прегледу и анализи сваког од принципа Етичког кодекса, као општа препорука се намеће то да Етички одбор Савета, након евентуалног ревидирања Етичког кодекса, а имајући у виду најбоље упоредне праксе те домаћу праксу, изради Коментар Етичког кодекса, и тако судијама пружи додатне смернице у погледу понашања која су у складу са Етичким кодексом, и онима која су му супротна. Ово је нарочито важно када се има у виду чињеница да Етички кодекс садржи начелне категорије, а да није увек јасно шта се под тим категоријама подразумева у свакодневном животу. Један од примера за недоумице са којима се судије сусрећу (наравно, не само у Србији) јесте и изношење мишљења на друштвеним мрежама и интернет порталима, као што су вибер и друге сличне групе. Да ли се у том случају ради о медијима? Могућих недоумица има још много, а Коментар би помогао у разрешавању неких.

Препорука I.12:

Уз нови Етички кодекс изради Коментар Етичког кодекса или смернице за његову примену.

2.2.3. Етички кодекс чланова Високог савета судства

Осим Етичког кодекса, који се примењује на све судије у Србији, Савет је усвојио Етички кодекс за своје чланове⁴⁷ (у даљем тексту: Етички кодекс Савета). Овај кодекс усвојен је 2016. године, дакле, шест година након усвајања Етичког кодекса (за судије), и то након избора трећег састава Савета. Усвајање Етичког кодекса Савета, које није изричито предвиђено Законом о Високом савету судства, може се посматрати и као исказивање намере овог тела да се додатно афирмише као тело које чува независност судске власти и које поступа у складу са највишим професионалним стандардима.

Што се тиче садржине тог кодекса, она је у погледу формулације основних принципа подударна са садржином Етичког кодекса који се примењује на судије, уз одговарајуће измене које су везане за конкретне надлежности Савета. Изузетак у том погледу представља принцип Слобода удруживања, које није прописано као принцип Етичког кодекса Савета. Осим тога, у овом кодексу се не указује на то да чланови Савета треба да се уздрже од политичке активности, што је и логично, с обзиром на то да су у тренутном саставу Савета неки од чланова овог тела по функцији министар правде, те председник скупштинског одбора надлежног за правосуђе, чије функције су по природи политичке.

Да ли је целисходно то што, осим Етичког кодекса судија, постоји и Етички кодекс Савета?

На самом почетку, подсетимо да у састав Савета улази седам судија – шест изборних чланова и председник Врховног касационог суда, као стални члан (члан по функцији). Ови чланови Савета су у сваком случају дужни да, чак и када не врше судијску функцију (а у складу са Законом о Високом савету судства су ослобођени вршења судијске функције док им траје мандат у Савету)⁴⁸ поступају у складу са Етичким кодексом. Други изборни чланови, из реда адвоката, као и из редова професора, будући да настављају да се баве својом примарном професијом, дужни су да се придржавају етичких кодекса својих професија, али они су само у одређеној мери примерени њиховом ангажману у Савету. Што се тиче преостала два члана Савета, посебни етички кодекси за њихове професије не постоје. Отуда се не може сматрати сасвим нецелисходним да се и за чланове Савета пропишу етичка правила, нарочито када се узме у обзир значај питања о којима Савет одлучује.

Са становишта упоредне праксе, посебан кодекс етике само за чланове судског савета није учестала појава. Ипак, неки кодекси, као што је Етички кодекс за понашање судија Бугарске, обавезујући су не само за судије, већ и за чланове судског савета. Бугарски кодекс чак садржи и додатна правила понашања за оне судије које обављају управљачке функције. Наравно, и приступ према коме су одредбе етичког кодекса обавезујуће и за чланове судског савета је једно од могућих решења за прописивање стандарда понашања и за њих, било у целости, било *mutatis mutandis*.

⁴⁷ Етички кодекс чланова Високог савета судства, „Службени гласник РС”, бр. 26/2016.

⁴⁸ Члан 11 став 2 Закона о Високом савету судства.

У односу на решење које постоји у српском правосуђу, и имајући у виду да је правосуђе и даље систем коме не верује више од половине грађана Србије, чињеницу да је Савет тело које је и даље релативно ново тело у правосудном систему Србије, те да постоји могућност измена уставног, и последично, законског текста којим се регулишу састав и начин избора чланова Савета, постојање етичког кодекса ког се морају придржавати чланови Савета може се сматрати оправданим.

Што се тиче саме садржине овог Етичког кодекса Савета, могу се упутити и одређене препоруке за његово унапређење.

Најпре, чини се целисходним да се у Етички кодекс Савета унесе одредба којом би се прописало да је члан Савета из реда судија дужан да се у свакој прилици придржава и одредаба Етичког кодекса, за све оно што није прописано овим кодексом, а јесте кодексом судија. Ово, између осталог, и отуд што се, у складу са одредбама Закона о Високом савету судства⁴⁹ изборни члан Савета из реда судија ослобађа вршења судијске функције за време обављања функције у Савету и остварује права из радног односа у Савету. Иако се на први поглед овакво нормирање може сматрати нецелисходним, јер би се прописивало нешто што се само по себи подразумева, сматрамо да би уношење овакве норме ипак било оправдано, и то из истих разлога из којих сматрамо целисходним постојање посебног Етичког кодекса Савета.

Препорука I.13:

У Етички кодекс Савета у оквиру члана 1 после постојећег става 1 додати нови став 2 који гласи:

„Члан Савета из реда судија дужан је да се у свакој прилици придржава и одредаба Етичког кодекса судија.”

Постојећи став 3 постаје став 4.

Надаље, несумњиво да постоји простор за унапређење одредби о стручности у Етичком кодексу Савета. Наиме, члан 5 овог кодекса усмерен је пре свега на афирмисање принципа одговорности, кроз одредбе којима се прописује дужност члана Савета да развија и одржава добре колегијалне односе и стручну сарадњу с другим члановима Савета и запосленима у Савету и да се према њима понаша пристојно, обзирно и с поштовањем. Пуној афирмацији принципа стручности допринело би уношење одредбе којом би се прописала дужност чланова Савета да прате развој домаћих и међународних прописа и праксе. Нарочито би било важно нагласити развијање стручности у области почетне и сталне обуке судија, ради што већег квалитета едукације судија.

Имајући у виду да Програмски савет Правосудне академије предлаже Управном одбору Правосудне академије програме обуке (почетне и сталне) на усвајање, а он их по усвајању прослеђује Савету који их утврђује односно даје сагласност на ове програме⁵⁰, посебно треба нагласити однос ове две институције (Савета и Правосудне академије) поводом усвајања тих програма. Поред тога, надлежност Етичког одбора, као радног тела Савета, управо обухвата активности у вези са обуком судија из области етике, као и праћење реализације континуиране обуке судија из етике, што захтева и стручно усавршавање самих чланова Савета из ове области.

Препорука I.14:

У Етички кодекс Савета у оквиру члана 5 Стручност и одговорност, додати после постојећег става 2 нови став 3 који гласи:

„Чланови Високог савета судства дужни су да ираће развој домаћих и међународних прописа и праксе, а нарочито из области које су предмет почетне и сталне обуке судија.”

Постојећи став 3 постаје став 4.

⁴⁹ Члан 11 Закона о Високом савету судства.

⁵⁰ Ова препорука је у непосредној вези са чињеницом да програмски савет Правосудне академије предлаже управном одбору Правосудне академије програме обуке (почетне и сталне) на усвајање, а он их по усвајању прослеђује Савету који их утврђује односно даје сагласност. Чланови 9 и 16 Закона о Правосудној академији („Сл. гласник РС”, бр. 104/2009, 32/2014 – одлука УС и 106/2015), и члан 13 Закона о Високом савету судства.

2.3. Етички одбор Високог савета судства

Како је указано у кратком прегледу међународних стандарда који се односе на судијску етику, један од важних стандарда јесте и постојање тела којем се судије могу обратити ради добијања смерница и савета у вези са применом Етичког кодекса.

У Србији, питање оснивања тела које би пратило спровођење Етичког кодекса или имало саветодавну улогу у односу на стандарде понашања судија њиме прописане, или чак нека репресивна овлашћења (санкције у случају кршења одредби Етичког кодекса које не представљају радњу извршења дисциплинског прекршаја), није регулисано законом. У случају да се ради о кршењу одредби Етичког кодекса у већој мери, такво понашање представља дисциплински прекршај, о чему одлучују дисциплински органи Савета (дисциплински тужилац и дисциплинска комисија Савета, те Савет у другом степену).⁵¹ У односу на питање неспојивости судијске функције са другим службама, пословима и поступцима одлучује Савет.⁵² Оснивање Етичког одбора, као радног тела Савета (у даљем тексту: Етички одбор Савета), предвиђено је изменама Пословника о раду Високог савета судства из 2016. године.⁵³ Оснивање је предвиђено новим чланом 17а, који је формулисан прилично лаконски и гласи:

Етички одбор је радно тело Савета, чији састав и рад уређује Савет њосебним актом.

Један од битних недостатака овако сведеног нормирања Етичког одбора Савета у Пословнику о раду Високог савета судства јесте и опредељење да се ради о повременом радном телу Савета. Наиме, стална радна тела изричито су побројана у члану 16 Закона о Високом савету судства⁵⁴, док су повремена радна тела она која Савет образује за разматрање и обављање појединих послова из своје надлежности. Повремена радна тела образују се као комисије, стручни тимови или радне групе. Отуда се логичким тумачењем могло закључити да је интенција приликом измене и допуне Пословника о раду Високог савета судства била да се Етички одбор Савета формира као повремено радно тело. Са друге стране, Ревидираним Акционим планом за Поглавље 23, мером 1.2.2.8, предвиђено је да се Пословник о раду Високог савета судства измени и тако се омогући формирање Етичког одбора Савета као сталног радног тела Савета и његово успостављање. Отуда се може рећи да је ова мера само делимично испуњена изменом Пословника о раду Високог савета судства (иако се у извештајима о спровођењу Акционог плана за Поглавље 23 она сматра испуњеном)⁵⁵.

Овакав закључак донекле је подржавала и Одлука Савета број 119-05-142/2016-01, којом је образован Етички одбор Савета. Осим састава овог одбора, у који је ушло троје судија из реда изборних чланова Савета, Одлуком су утврђени и његови задаци:

„- да изврши анализу одредаба Етичког кодекса за судије, и у случају да резултати анализе покажу да је то потребно, предложи измене и допуне Етичког кодекса за судије у циљу прецизирања одредаба које предвиђају дисциплинску одговорност судија због непоштовања одредби Етичког кодекса,

- да прати поштовање одредби Етичког кодекса за судије и спроводи активности у вези са реализацијом обуке судија из области етике, и

- прати поштовање одредба Етичког кодекса за чланове Високог савета судства.”

⁵¹ Члан 93 Закона о судијама.

⁵² Чланови 30 и 31 Закона о судијама.

⁵³ Те измене и допуне Пословника о раду Високог савета судства („Службени гласник РС”, бр. 29/2013, 4/2016, 91/2016, 24/2017, 7/2018, 69/2018) објављене су у „Службеном гласнику РС”, бр. 4/2016 од 22. јануара 2016. године. Сва је прилика да се радило о потреби да се испуне активности планиране Акционим планом за Поглавље 23, те се као бржем и прагматичнијем решењу него што би то била промена закона, приступило измени и допуни Пословника о раду Високог савета судства.

⁵⁴ То су следећа радна тела: Комисија за вредновање рада судија и председника судова, Изборна комисија, дисциплински органи и радно тело за одлучивање о приговору на решење о оцени судијског помоћника. Рад ових комисија - радних тела се уређује правилником о њиховом раду.

⁵⁵ Пројекат је 2019, радној групи Министарства правде која је основана са циљем измена правосудних закона, упутио иницијативу да се у Закону о Високом савету судства измени члан 15, тако што ће Етички одбор Савета бити додат у стална радна тела Савета.

Први задатак који је поверен Етичком одбору Савета заправо је мера 1.2.2.9 предвиђена Акционим планом за Поглавље 23⁵⁶, и одговор на препоруку из извештаја о скринингу за преговарачко Поглавље 23 која гласи „ефективно праћење поштовања етичког кодекса и спровођење додатних активности везаних за евалуацију и обуку судија и јавних тужилаца у области етике”. Други задатак који је поверен Етичком одбору Савета произлази из препоруке из скрининга, док је трећи задатак у блиској вези са усвајањем Етичког кодекса Савета, који је усвојен месец дана пре него што је Одлука донета.

У образложењу Одлуке, Савет се позвао на наведене мере из Акционог плана, које тада нису предвиђале оснивање Етичког одбора Савета као сталног радног тела, већ је то уређено касније, кроз Ревидирани Акциони план за Поглавље 23.

Имајући у виду значај овог тела, као и његову трајну, континуирану надлежност, несумњиво се изводи закључак да **Етички одбор Савета треба да буде стално радно тело Савета**, те да то мора бити правно регулисано и прописано и Законом о судијама и Законом о Високом савету судства, у истој одредби у којој се наводе и остала стална радна тела Савета. Додатно, ако се има у виду да, према одредби члана 17 (4) Пословника о раду Високог савета судства, запослени у Административној канцеларији Савета може бити члан повременог радног тела Савета, па тиме и члан Етичког одбора Савета, то би био значајан разлог да Етички одбор Савета не буде конституисан као повремено радно тело.

Препорука II.1:

Изменити члан 30 став 4 Закона о судијама тако да гласи:

„Етички одбор, стално радно тело Високог савета судства, одлучује о томе који су институцији одређени дисциплински одговори и независности судије и штедни по улог суду, на основу Етичког кодекса.”

Препорука II.2:

Изменити члан 15 став 1 Закона о Високом савету судства, тако да гласи:

„Стална радна тела Савета су: Комисија за вредновање рада судија и председника судова, Изборна комисија, дисциплински одбори и Етички одбор.”

Препорука II.3:

Брисати члан 17а у Пословнику о раду Високог савета судства, а члан 16 Пословника о раду Високог савета судства изменити тако да гласи:

„Стална радна тела Савета су: Комисија за вредновање рада судија и председника судова, Изборна комисија, дисциплински одбори, Етички одбор и радно тело за одлучивање о приговору на решење о оцени судијског помоћника.”

Указујемо на то да би надлежност и поступак пред Етичким одбором Савета боље било уредити правилником него пословником, а по аналогiji са правилницима којима је уређен рад других сталних радних тела Савета. Уједно, за то би било потребно изменити и одредбе члана 15 Закона о Високом савету судства, тако да се предвиди да Етички одбор Савета представља стално радно тело Савета.

Препорука II.4:

Надлежност и поступак пред Етичким одбором Савета уредити Правилником о раду Етичког одбора Високог савета судства уместо Пословником о раду Етичког одбора Високог савета судства.

⁵⁶ Мера гласи: Анализа, и у случају да резултати анализе покажу да је потребна, измена Етичког кодекса за судије у циљу прецизирања одредаба које предвиђају дисциплинску одговорност судија због непоштовања Етичког кодекса за судије.

Наредни значајан корак у вези са Етичким одбором Савета представља усвајање **Пословника о раду Етичког одбора Високог савета судства**⁵⁷ (у даљем тексту: Пословник о раду Етичког одбора), који је уследио готово две и по године након његовог успостављања. У периоду до доношења Пословника о раду Етичког одбора Етички одбор Савета није могао да ради, јер нису постојала правила о његовом раду и поступку. Пословник је усвојен 4. септембра 2018. године, чиме је престала функција члановима првобитног састава Етичког одбора Савета, али нови чланови још увек нису изабрани.

У Пословнику о раду Етичког одбора је, у члану 2, јасно истакнуто да се Етички одбор Савета образује као повремено радно тело Савета, чиме је свака дилема у погледу тога да ли се у случају овако основаног Етичког одбора Савета ради о сталном или повременом радном телу Савета отклоњена.

Чланом 2 Пословника о раду Етичког одбора прописано је да Етички одбор Савета има пет чланова: председника, заменика председника и три члана (председника и заменика председника бирају чланови између себе). Чланове Етичког одбора Савета именује Савет на период од четири године. У Пословнику о раду Етичког одбора нема правила о томе ко могу бити чланови Етичког одбора Савета: да ли то могу бити само чланови Савета или и судије које испуњавају неке додатне услове (дужина стажа судије, лични и професионални квалитети)?⁵⁸ По аналогији са члановима дисциплинских органа могло би се заступати становиште да чланови Етичког одбора Савета могу бити именовани из редова судија (па и судија у пензији), а не само из реда чланова Савета. Уколико би се усвојило такво решење, било би целесходно да се, уз године стажа као услов за избор, поставе и **неки додатни лични и професионални квалитети или да се предвиди могућност да чланове Етичког одбора Савета бирају судије.**

Препорука II.5:

Пошредно је у Пословнику о раду Етичког одбора уредити услове за именовање чланова Етичког одбора Савета: прописати пошредне године стажа и додатни лични и професионални квалитети кандидата за члана Етичког одбора Савета или предвидети могућност да чланове Етичког одбора Савета бирају судије.

Такође се поставља и питање да ли је број од пет чланова овог тела оптималан, нарочито ако се имају у виду могући практични изазови, као што су одсуства, изузећа, сукоб интереса и слично. Отуда би се могла размотрити решења према коме би Етички одбор Савета имао већи број чланова (седам) или према којима чланови петочланог Етичког одбора Савета имају заменике.

Препорука II.6:

Изменити члан 2 став 2 Пословника о раду Етичког одбора тако да гласи:

„Етички одбор има председника, заменика председника и пет чланова.”

ИЛИ

„Етички одбор има председника, заменика председника и три члана, који имају своје заменике.”

⁵⁷ „Службени гласник РС”, број 69 од 14. септембра 2018.

⁵⁸ Подсетимо, Високи савет судства је у Правилнику о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова прописао услове за именовање чланова дисциплинских органа (15 година обављања судијске функције за дисциплинског тужиоца и чланове дисциплинске комисије, и 10 година обављања судијске функције за заменике дисциплинског тужиоца) и искључио могућност да председници судова буду именовани за чланове дисциплинских органа (чл. 11 овог Правилника).

Што се тиче мандата чланова Етичког одбора Савета, он је аналоган мандату чланова дисциплинских органа, и за годину дана краћи од мандата чланова Савета. Пословником о раду Етичког одбора није предвиђена могућност реизбора чланова Етичког одбора Савета, али није ни искључена. И ово питање би било упутно регулисати.

Препорука II.7:

У Пословнику о раду Етичког одбора изменити члан 2 став 4, тако да гласи:
„Савети именује чланове Етичког одбора из редова судија и судија у пензији. Мандати чланова Етичког одбора трајаће четири године и они могу бити узастопно бирали на ову функцију.”

Истовремено, питање престанка дужности члана Етичког одбора Савета, било на сопствени захтев или у случају разрешења, није регулисано, те би било упутно и то изричито регулисати законом и/или Пословником о раду Етичког одбора.

Препорука II.8:

Уредити питање престанка дужности члана Етичког одбора Савета, било на сопствени захтев или у случају разрешења, и то изричито регулисати законом и/или Пословником о раду Етичког одбора.

Пословником о раду Етичког одбора, у члану 3 прописане су његове надлежности. Оне су постављене шире него задаци који су Одлуком били поверени Етичком одбору, и обухватају следеће:

- Праћења поштовања одредаба Етичког кодекса за судије и Етичког кодекса чланова Високог савета судства.
- Предлагање Савету измена и допуна Етичког кодекса за судије и Етичког кодекса чланова Високог савета судства.
- Предузимање активности у вези са припремом програма обуке из области етике у сарадњи са Правосудном академијом, као и учествовање и праћење реализације програма обуке судија у овој области.
- Давање начелних мишљења о томе да ли је одређено понашање носиоца судијске функције у складу са Етичким кодексом за судије, односно да ли је понашање члана Савета у складу са Етичким кодексом чланова Високог савета судства.
- Доношење писаних упутстава и практичних смерница о етичким питањима, а по потреби и обављање поверљивих саветовања са подносиоцем иницијативе.

Уз то, Пословником о раду Етичког одбора је прописано да Етички одбор подноси извештај о свом раду Савету, као и да обавља друге послове у вези са применом и поштовањем два етичка кодекса. Административну и стручно-техничку подршку Етичком одбору Савета пружа Административна канцеларија Савета.

Пословником о раду Етичког одбора је прописано⁵⁹ да Етички одбор поступа:

- 1) по сопственој иницијативи,
- 2) по иницијативи носиоца судијске функције, иницијативи Савета или иницијативи члана Савета.

Иницијативе, носиоци судијске функције, достављају у затвореној коверти. Није прописано да ли је могуће да се иницијатива поднесе анонимно. Уколико би се применила аналогија са дисциплинском пријавом, могло би се закључити да таква иницијатива није могућа. Чини се да то потврђује и одредба о надлежности Етичког одбора Савета према којој он „по потреби обавља поверљива саветовања са подносиоцем иницијативе”, као и одредбе према којој се начелно мишљење Етичког одбора Савета доставља подносиоцу иницијативе, уз поштовање начела приватности.

⁵⁹ Члан 7 Пословника о раду Етичког одбора.

Препорука II.9:

У члану 7 Пословника о раду Етичког одбора додати став 2 који гласи:
„Етички одбор не постоји по анонимној иницијативи.”

Из одредби Пословника о раду Етичког одбора није сасвим јасно шта значи да Етички одбор Савета поступа „по сопственој иницијативи” и да ли то значи да поступа по иницијативи једног од чланова или напротив, по иницијативи три своја члана, што је иначе Пословником о раду Етичког одбора прописан број чланова који могу тражити сазивање седнице Етичког одбора Савета. Ово питање би било упутно детаљније регулисати.

Препорука II.10:

У члану 7 Пословника о раду Етичког одбора прецизирајте и детаљније регулисајте да ли је за постојање Етичког одбора Савета „по сопственој иницијативи” довољна иницијатива једног од чланова или најмање три члана, што је иначе Пословником о раду Етичког одбора прописан број чланова који могу тражити сазивање седнице Етичког одбора Савета.

Иницијатива се заводи у Савету, у посебном уписнику, и потом распоређује председнику и члановима Етичког одбора Савета према редоследу пријема. Било би целисходно већ у Пословнику о раду Етичког одбора омогућити да се иницијатива упутити Етичком одбору Савета електронским путем, на посебно отворену адресу електронске поште или уз коришћење другог софтверског решења, те да се о свакој примљеној иницијативи води и електронски уписник. Такође, из формулације Пословника о раду Етичког одбора произлази да би члановима Етичког одбора Савета требало према редоследу пријема распоређивати иницијативе, уз претпоставку да би они тада у погледу иницијативе на седници Етичког одбора Савета поступали као известиоци, што је једна од могућности, а да се на самој седници чланови Етичког одбора изјашњавају о иницијативи или формулишу мишљење. Ово су практична питања која се несумњиво могу решавати у ходу или кроз успостављање добрих пракси, али се већ сада могу идентификовати као она која нису довољно разјашњена.

Препорука II.11:

Изменити члан 8 став 1 Пословника о раду Етичког одбора, тако да гласи:
„Иницијатива носиоца судијске функције, члана Савета или Савета се подноси Савету у заштитној коверти или електронским путем на посебну електронску адресу Етичког одбора, са знаком „за Етички одбор”.

Препорука II.12:

Изменити члан 8 став 2 Пословника о раду Етичког одбора, тако да гласи:
„Иницијатива се заводи у Савету, у посебном уписнику или електронском уписнику, и доставља лицу које је одговорно за административно-техничку подршку Етичком одбору, ради распоређивања предмета председнику и члановима Етичког одбора, према редоследу пријема.”

Препорука II.13:

У члану 8 Пословника о раду Етичког одбора додати ставове 3 и 4 који гласе (под условом да се усвоји препорука II.14.):

„Члан Етичког одбора постоји као извесилац на седници Етичког одбора у погледу иницијативе која му је распоредена.

Чланови Етичког одбора се на седници изјашњавају о иницијативи и одлучују о даљем постојању.”

Сва је прилика да је овакво уређење поступања Етичког одбора Савета пре свега конципирано са идејом да судије иницијативу користе како би од Етичког одбора Савета добиле смернице у вези са, пре свега, својим понашањем. Ипак, није јасно због чега, уз једнако поштовање начела приватности, иницијативу Етичком одбору Савета не би могао поднети свако. Једно од могућих објашњења јесте потреба да се Етички одбор Савета не преоптерети иницијативама, по којима мора да усвоји мишљење у релативно кратком року – поређења ради, дисциплинском тужиоцу се подноси више од 500 пријава годишње, што заиста представља значајно оптерећење, а дисциплински тужиоци на располагању имају дуже рокове (дисциплински прекршаји застаревају у року од две године). Са друге стране, питања етичког понашања судија, као и етичког понашања чланова Савета нису од значаја само за правничку професију, већ за друштво у целисти, јер управо такво понашање гарантује да „ићи судији значи ићи правди”. Ипак, чини се да је постојеће опредељење можда целисходније.

Пословник о раду Етичког одбора не садржи одредбе о могућности да се иницијатива одбаци, као и могућности да се не доноси мишљење о иницијативи, те и у том погледу има простора за његово унапређење. Као и у случају дисциплинских пријава, могло би се прописати да Етички одбор Савета одбацује иницијативе које су анонимне, а по угледу на правила о раду Етичког одбора Друштва судија Србије, могло би се усвојити правило да Етички одбор Савета не усваја мишљења по иницијативама које се не односе на питања примене Етичког кодекса или Етичког кодекса Савета.

Препорука II.14:

У члану 9 Пословника о раду Етичког одбора додати нови ставове 1 и 2 (постојећи став 1 постаје став 3), који гласи:

„Етички одбор одбацује иницијативе које су анонимне.

Етички одбор не усваја мишљења по иницијативама које се не односе на питања примене Етичког кодекса или Етичког кодекса Високог савета судства.”

Пословником о раду Етичког одбора⁶⁰ је прописано да Етички одбор доноси мишљење у року од 30 дана од дана пријема иницијативе и доставља га подносиоцу. Надаље, прописано је да се начелна мишљења Савета и објављују, али рок за објављивање није прописан. Упутно би било да се такав рок пропише, јер је управо њихово објављивање и доступност широј јавности кључно за даље унапређење судијске етике.

Препорука II.15:

У члану 10 Пословника о раду Етичког одбора изменити став 1 и 2, тако да гласе:

„Начелна мишљења, писана уједињено и практичне смернице Етичког одбора објављују се на интернет презентацији Савета у року од 30 дана од доношења ових аката.

Начелна мишљења, писана уједињено и практичне смернице које се објављују на интернет презентацији Савета Етички одбор припрема уз поштовање начела поверљивости постојаности, начела приватности и у складу са одредбама Закона о заштити података о личности.”

⁶⁰ Члан 9 Пословника о раду Етичког одбора.

Будући да Етички одбор Савета сада није стално радно тело Савета, поставља се питање како се организује његов рад. Пословником раду Етичког одбора је прописано да се седнице Етичког одбора Савета одржавају по потреби, а најмање четири пута годишње. Седнице Етичког одбора Савета сазива председник по сопственој иницијативи или на предлог најмање три члана Етичког одбора Савета⁶¹. Етички одбор Савета одлучује већином гласова својих чланова.

Са оправдањем се може поставити питање да ли је овакво уређење начина рада Етичког одбора Савета целисходно.

С једне стране, разумљиво је да, будући да се ради о повременом радном телу Савета, постоји намера да се успостави нека, барем минимална динамика рада овог тела и подстицај грађењу његове проактивне улоге. Имајући у виду његову надлежност, која обухвата и активну сарадњу са Правосудном академијом у развијању и спровођењу програма обуке из области етике за судије, те израду упутстава и практичних смерница о етичким питањима, рад овог тела могао би захтевати најмање четири седнице годишње. С друге стране, увек постоји и опасност од одржавања седница Етичког одбора Савета ради испуњења форме, пре него садржинских доприноса изградњи стандарда и културе етичког понашања судија. Зато би ову норму ваљало преиспитати.

Наравно, то преиспитивање би требало да се сагледа такође у контексту сазивања седница када постоји потреба за усвајањем начелног мишљења по некој иницијативи. Рокови за усвајање мишљења су релативно кратки ако се има у виду да се ради о телу које није стално. Будући да је Пословником раду Етичког одбора прописано да се седнице сазивају на иницијативу председника Етичког одбора Савета или најмање три његова члана, чини се да ће највећи део организације рада Етичког одбора Савета, у одсуству јасних правила о задатку запослених у Савету који пружају административну и стручно-техничку подршку Етичком одбору, бити на председнику Етичког одбора Савета и његовом заменику. Ово решење није оптимално, нарочито ако чланови Етичког одбора Савета буду судије које нису чланови Савета.

Препорука II.16:

У члану 5 Пословника о раду Етичког одбора изменили сстав 2 тако да буду ирописана јасна и правила о задатку запослених у Савету који пружају административну и стручно-техничку подршку Етичком одбору Савета са циљем да организација рада Етичког одбора Савета у пракси не би била само на председнику Етичког одбора Савета и његовом заменику.

Једна од важних надлежности Етичког одбора Савета, према одредбама Пословника о раду Етичког одбора, јесте и она која се односи на активну сарадњу са Правосудном академијом у вези са обукама судија у области етике. Будући да ће даље у тексту питање обука бити нешто детаљније анализирано, за сада указујемо на то да је важно да се овакав механизам сарадње успостави и континуирано унапређује.

Још један значајан задатак поверен Етичком одбору Савета јесте онај који се односи на доношење писаних упутстава и практичних смерница о етичким питањима. Како је истакнуто у претходном делу Анализе, који се односио на садржину Етичког кодекса, потреба за упутствима и смерницама о етичким питањима јасно је препозната. Проактиван рад Етичког одбора Савета у том погледу значајно би допринео даљој афирмацији стандарда понашања судија и чланова Савета.

⁶¹ Члан 5 Пословника о раду Етичког одбора.

2.4. Повреда одредаба Етичког кодекса као дисциплински прекршај

Како је раније истакнуто, повреда одредаба Етичког кодекса у већој мери представља дисциплински прекршај. У анализи праксе дисциплинских органа Савета у периоду од 2016. до 2019. године, израђеној у оквиру овог Пројекта, указано је на изазове са којима су се дисциплински органи суочавали приликом примене ове одредбе, и поново је постављено питање да ли кршење одредби Етичког кодекса уопште треба да представља дисциплински прекршај или не. Међународни стандарди у том погледу нису изричитни.

У Мишљењу број 3 Консултативног већа Европских судија указује се на то да је „неправилно повезивати кршења одговарајућих професионалних стандарда са прекршајима који могу захтевати дисциплинске санкције. Професионални стандарди, који су наведени у првом делу овог мишљења, представљају највише стандарде, које све судије треба да настоје да развију и чијем остваривању све судије треба да теже. Даљи развој ових стандарда био би отежан, а њихова сврха замагљена, уколико би се они изједначили са прекршајима за које се могу изрећи дисциплинске санкције. Да би се оправдало изрицање дисциплинских санкција прекршај мора да буде озбиљан и флагрантан, на начин који не може постојати једноставно зато што је дошло до пропуста у примени професионалних стандарда изложених у облику упутства, као што је разматрано у првом делу овог мишљења.”

Основна начела о независности судија указују (тачка 19) на то да се одлуке у свим дисциплинским поступцима и поступцима за удаљење са функције и поступци разрешења доносе у складу са успостављеним стандардима судијског понашања.

У Препоруци CM/Rec(2010)12 (ставови 72 и 73) указује се:

72. Судије у својим активностима треба да се руководе етичким начелима професионалног понашања. Та начела **не само** да укључују дужности које се **могу санкционисати** дисциплинским мерама, већ и нуде смернице о понашању судија.

73. Та начела треба да буду утврђена у **кодексима судијске етике**, којима би се подстигло поверење јавности у судије и правосудје. Судије треба да преузму водећу улогу у изради тих кодекса.

Ипак, експланаторни меморандум ове препоруке истиче:

71. Етичка начела треба утврдити кодексима судијске етике. У неким државама ипакви „кодекси” укључују дисциплински режим за судије, али **етичке стандарде не треба мешати са режимом дисциплине**. Сврха етичких стандарда је да осигуре, на оптималан начин, најбољу професионалну праксу, док је намера дисциплинског режима да санкционише неусијехе у вршењу дужности (став 73 Препоруке).

Упоредна анализа показала је да је постојање чврсте везе између повреде етичких начела и дисциплинске одговорности **изузетак**, а не правило у европским судским системима. Надаље, у анализираним европским националним системима, тела којима се судије могу обратити у вези са применом етичких кодекса или стандарда професионалног понашања судија, по правилу немају репресивна овлашћења, већ је њихова активност усмерена на давање смерница за етичко понашање судија. Дисциплинска одговорност је, по правилу, резервисана за друге повреде⁶².

Међутим, приликом покушаја да извршимо јасну дистинкцију између понашања која су супротна етичком кодексу и понашања која представљају радњу извршења неког дисциплинског прекршаја, било да се ради о дисциплинском прекршају који је широко формулисан, као што је то, на пример, случај у праву Хрватске, где је један од дисциплинских прекршаја „наношење штете угледу суда или судијске дужности на други начин” или где постоји *numerus clausus* прецизније дефинисаних дисциплинских прекршаја, као што је то случај у праву Србије, налазимо да то није лако урадити. Наиме, извршење неког дисциплинског прекршаја ће по самој својој суштини нужно представљати и поступање

⁶² Наравно, са изузетком Француске, како је већ описано у упоредно-правном прегледу.

које је супротно кодексу судијске етике. Заправо, детаљнијом анализом се може закључити да се свака радња извршења може истовремено категорисати и као кршење неког начела, принципа или правила судијског понашања. Пракса дисциплинских органа Савета, барем она која је била предмет анализе у оквиру овог Пројекта, то јасно показује. Штавише, у једном предмету је дисциплински тужилац ставио на терет судији управо дисциплински прекршај кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери како би попунио правну празнину, јер се конкретна радња, која је према ставу дисциплинског тужиоца представљала несавесно вршење судијске функције, није могла квалификовати као радња извршења неког другог дисциплинског прекршаја.⁶³

И када се већ осврћемо на праксу дисциплинских органа Савета, подсетимо се принципа и правила чије је кршење, у периоду који је био предмет анализе у овом Пројекту, стављено на терет судијама. Ради се о следећим етичким принципима и правилима понашања Етичког кодекса:

- 2. Непристрасност

- 2.2. Судија у обављању судијске функције својим понашањем у суду и ван суда јача поверење јавности и странака у поступку у непристрасност судија и судова.

- 3. Стручност и одговорност

- 3.5. Судија је дужан да развија и одржава добре колегијалне односе и стручну сарадњу са другим судијама.

- 4. Достојанственост: Судија је дужан да у обављању судијске функције и у поступцима ван суда развија стандарде понашања који доприносе очувању угледа и достојанства суда и судија.

- 4.2. Судија је дужан да чува углед суда и судијске функције кроз писану и изговорену реч.

- 4.4. Судија не сме да користи положај судијске функције ради остваривања сопствених интереса, интереса чланова своје породице или других лица, нити сме да дозволи другим лицима да оставе утисак да се било ко налази у таквом посебном положају да може да утиче на рад судија.

- 5. Посвећеност: Судија је дужан да уложи свој труд и знање у остварење најбољих резултата.

Ипак, јасно је да постоје етички принципи који нису подесни да њихово кршење представља основ дисциплинске одговорности, као што су слобода удруживања и оданост принципима Етичког кодекса из садашњег Етичког кодекса. Оваква неподесност била би још јасније изражена уколико би се у Етички кодекс унело и позивање на судијске вредности и врлине, као што је, на пример, храброст.

Питање да ли кршење одредаба Етичког кодекса уопште треба да представља дисциплински прекршај у праву Србије захтева и одговор на питање да ли је онда довољно да Етички одбор доноси само начелна мишљења или би било упутно и да у појединачним предметима одлучује о томе да ли је дошло до кршења одредаба Етичког кодекса или Етичког кодекса Савета и сходно томе, доноси одлуке, које могу и не морају бити праћене санкцијама. Уједно, уз њега се истовремено мора одговорити на питање да ли норме о дисциплинској одговорности судија у Закону о судијама треба другачије формулисати (анализа праксе дисциплинских органа Савета сачињена у оквиру овог Пројекта такође је проблематизовала и ово питање). То је нарочито важно ако узмемо у обзир постојећи каталог дисциплинских прекршаја у Закону о судијама који садржи прилично конкретизоване радње извршења дисциплинских прекршаја, а као што знамо, право никада не може обухватити све могуће ситуације. Да ли је онда, уколико се из каталога дисциплинских прекршаја избрише прекршај кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери, потребно у каталог унети и неки прекршај чија би радња била формулисана на општији начин у односу на остале дисциплинске прекршаје, по угледу на наведени дисциплински прекршај „наношење штете угледу суда и судијској дужности на други начин”? Ово су, дакле, питања, о којима ваља водити паралелне, конвергентне дискусије.

У овој Анализи, међутим, можемо се задржати на покушају да се формулише став који би се преваходно односио на везу између кршења одредаба Етичког кодекса и дисциплинске одговорности.

Као што је већ наведено, сваки дисциплински прекршај суштински представља и кршење неке одредбе Етичког кодекса. Међутим, важи и супротно. Готово свако понашање које је супротно одредбама Етичког кодекса може наћи свој израз у каталогу дисциплинских прекршаја.

⁶³ Ради се о предмету бр. 116-04-49/2019-05.

Дакле, постоји неколико могућности за регулисање ове ситуације:

	Одлука у вези са дисциплинским прекршајем кршење одредба Етичког кодекса у већој мери	Надлежност Етичког одбора Савета	Увођење новог дисциплинског прекршаја	Однос између дисциплинског поступка и поступка пред Етичким одбором Савета
1	Брисање прекршаја кршење одредби Етичког кодекса у већој мери из каталога дисциплинских прекршаја	Прописивање надлежности Етичког одбора Савета да доноси појединачне одлуке о кршењу одредби Етичког кодекса	Уношење у каталог дисциплинског прекршаја формулисаног на општији начин него што су постојећи	Регулисање односа између поступка пред дисциплинским органима и Етичким одбором Савета, као и могућност да Етички одбор Савета по службеној дужности поднесе дисциплинску пријаву, односно да дисциплински органи по службеној дужности поднесу иницијативу Етичком одбору Савета. Одлуке о кршењу одредби Етичког кодекса уписују се у лични лист судије.
2		Задржавање надлежности Етичког одбора Савета да доноси само начелна мишљења	Уношење у каталог дисциплинског прекршаја формулисаног на општији начин него што су постојећи	/
3	Дисциплински прекршај кршење одредби Етичког кодекса у већој мери остаје у каталогу дисциплинских прекршаја уз дефинисање оних принципа Етичког кодекса чије кршење може водити дисциплинској одговорности	Прописивање надлежности Етичког одбора Савета да доноси појединачне одлуке о кршењу одредби Етичког кодекса	/	Регулисање односа између поступка пред дисциплинским органима и Етичким одбором Савета, као и могућност да Етички одбор Савета по службеној дужности поднесе дисциплинску пријаву, односно да дисциплински органи по службеној дужности поднесу иницијативу Етичком одбору Савета. Одлука о кршењу одредби Етичког кодекса се уписује у лични лист судије.
4		Задржавање надлежности Етичког одбора Савета да доноси само начелна мишљења	/	/

Ово су несумњиво и питања које је Савет промишљао приликом усвајања Пословника о раду Етичког одбора. Међутим, било би целисходно да се ове могућности размотре још једном, нарочито имајући у виду дискусију која се односи на предлоге за ревидирање законског оквира који се односи на дисциплинску одговорност судија, и то у широком консултативном процесу. Начелно, чини се упутним да се направи јасна разлика између дисциплинске одговорности, са једне, и етичких (деонтолошких) правила, са друге стране. Ово разликовање би ваљало да буде праћено и јасним и циљаним опредељењем за то да ли Етички одбор Савета доноси и појединачне одлуке о кршењу одредби Етичког кодекса, као и томе да ли се такве одредбе уписују у лични лист судије.

Препорука III.1:

Размотрити да ли кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери уопште треба да представља дисциплински прекршај, као и да ли сходно томе норме о дисциплинској одговорности судија у Закону о судијама треба другачије формулисати.

Алтернативе за регулисање:

- а) Ова алтернатива пружа разграничење дисциплинских прекршаја од етичких принципа односно брисање прекршаја кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери. Такође, Етички одбор Савета поступа у појединачним случајевима кршења одредаба Етичког кодекса и његова одлука о кршењу одредаба Етичког кодекса се уписује у лични лист судије.

У наставку су измене прописа које треба предузети уколико се усвоји ова алтернатива:

- У члану 30 Закона о судијама изменити став 4 тако да гласи (под условом да је усвојена препорука II.1.):

„Етички одбор, стално радно тело Високог савета судства, одлучује који су поступци опречни достојанству и независности судије и штетни по углед суда, на основу Етичког кодекса. Одлука Високог савета судства којом је утврђена одговорност судије за кршење Етичког кодекса уписује се у лични лист судије.”

- У члану 90 став 1 Закона о судијама брисати алинеју 18:

„кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери”

и додати нову алинеју која гласи:

„наношење штете угледу суда и судијској дужности на други начин.”

- У члану 3 Пословника о раду Етичког одбора алинеју 4 изменити тако да гласи:

„доноси појединачне одлуке којима утврђује одговорност судије или члана Савета за кршење Етичког кодекса судија односно Етичког кодекса за чланове Високог савета судства”

- Члан 7 Пословника о раду Етичког одбора изменити тако да гласи:

„Етички одбор постојећим иницијативама или на основу иницијативе за доношење појединачне одлуке (у даљем тексту: иницијатива) носиоца судијске функције, члана Савета или члана сталног или привременог радног тела Савета.”

- Члан 8 Пословника о раду Етичког одбора изменити тако да гласи:

„Иницијатива се подноси Савету, у завојеној коверти, са назнаком „за Етички одбор”.

- У члану 21 Правилнику о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова додати став 2 који гласи:

„Етички одбор подноси по службеној дужности дисциплинску пријаву поштом судије односно председника суда када сматра да су прекршене одредбе Етичког кодекса услед чега се наноси штета угледу суда и судијској дужности.”

После извршене измене, постојећи став 2 постаје став 3, постојећи став 3 постаје став 4 и постојећи став 4 постаје став 5.

- б) Ова алтернатива такође пружа разграничење дисциплинских прекршаја од етичких принципа, односно брисање прекршаја кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери. Такође, Етички одбор Савета доноси само начелна мишљења.

У наставку су измене прописа које треба предузети уколико се усвоји ова алтернатива:

- У члану 90 став 1 Закона о судијама брисати алинеју 18:

„кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери”

и додати нову алинеју 18 која гласи:

„наношење штете угледу суда и судијској дужности на други начин.”

- ц) Ова алтернатива подразумева опредељење да кршење одредаба Етичког кодекса остане дисциплински прекршај, с тим да се прецизирају принципи чије кршење може водити дисциплинској одговорности. Етички одбор Савета доноси појединачне одлуке о кршењу Етичког кодекса. Такође, неопходно је регулисати однос дисциплинског и поступка пред Етичким одбором Савета, и уписивање одлуке о кршењу одредаба Етичког кодекса у лични лист судије.

У наставку су измене прописа које треба предузети уколико се усвоји ова алтернатива:

- У члану 30 Закона о судијама изменити став 4 тако да гласи (под условом да је усвојена препорука II.1.):

„Етички одбор, сјално радно тело Високог савета судства, одлучује који су носиоци одређених одговорности и независности судије и штедни у односу на суд, на основу Етичког кодекса. Одлука Високог савета судства којом је утврђена одговорност судије за кршење Етичког кодекса уписује се у лични лист судије.”

- У члану 3 Пословника о раду Етичког одбора алинеју 4 изменити тако да гласи:

„доноси појединачне одлуке којима утврђује одговорност судије или члана Савета за кршење Етичког кодекса судија односно Етичког кодекса за чланове Савета”.

- Члан 7 Пословника о раду Етичког одбора изменити тако да гласи:

„Етички одбор носиоца или носитеља функције или на основу иницијативе за доношење појединачне одлуке (у даљем тексту: иницијатива) носиоца судијске функције, члана Савета или члана сјалног или привременог радног тела Савета.”

- Члан 8 Пословника о раду Етичког одбора изменити тако да гласи:

„Иницијатива се подноси Савету, у затвореној коверти са назнаком „за Етички одбор”.

- У члану 21 Правилнику о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова додати став 2 који гласи:

„Етички одбор подноси по службеној дужности дисциплинску пријаву прошив судије односно председника суда када сматра да су прекршене одредбе Етичког кодекса услед чега се наноси штета у односу на суд и судијској дужности.”

После извршене измене, постојећи став 2 постаје став 3, постојећи став 3 постаје став 4 и постојећи став 4 постаје став 5.

- д) Ова алтернатива подразумева опредељење да Етички одбор Савета доноси појединачне одлуке о кршењу Етичког кодекса, с тим да се прецизирају принципи чије кршење може водити дисциплинској одговорности. Етички одбор Савета доноси само начелна мишљења. Неопходно је регулисање дисциплинског и поступка пред Етичким одбором Савета, при чему ће се одлука о кршењу Етичког кодекса уписивати у лични лист судије.

У наставку је измена прописа коју треба предузети уколико се усвоји ова алтернатива:

- У члану 90 став 1 Закона о судијама изменити алинеју 18 тако да гласи:

„кршење у већој мери етичких принципа независности, непристрасности, стручности и одговорности, достојанствености и оданости принципима етичког кодекса и правила понашања судије”.

2.5. Обука судија о етици

Постојање обуке судија о етичким питањима важно је питање обухваћено међународним стандардима у овој области. Стандарди судијског понашања морају се афирмисати кроз системски приступ обукама о овој теми, како у оквиру почетне обуке, тако и у програму сталне обуке судија.

Обуку судија из свих области, па и судијске етике, спроводи Правосудна академија, на основу изричитих одредби Закона о Правосудној академији. Самим тим, не да постоји сарадња Савета и Правосудне академије, већ је она законом установљена. Програмски савет Правосудне академије утврђује предлог програма обуке судија (за полазнике Правосудне академије), почетне и континуиране обуке, обуке судијских приправника, који програм усваја управни одбор Правосудне академије и доставља их Савету ради утврђивања (почетна обука) и давања сагласности (стална обука). Етички одбор Савета прати спровођење тих програма из области судијске етике и поштовања Етичког кодекса и Етичког кодекса Савета. Зато је сарадња између Савета и Правосудне академије двосмерна. Правосудна академија предлаже усвајање програма, које Савет утврђује односно на које даје сагласност и преко својих радних тела прати њихово спровођење. Од квалитета предложених програма у великој мери зависи и квалитет саме обуке. Са друге стране, Савет има одговорност за давање сагласности на те програме, што подразумева њихову стручну анализу, проверу квалитета и оправданости, што значи да њихов међусобни однос, сагледавање свих аспеката предложеног, непосредно утиче на квалитет оствареног.

Пошто Етички одбор Савета у својој надлежности има и активну сарадњу са Правосудном академијом у вези обука из судијске етике у ком смислу ту сарадњу треба и развијати и унапређивати на свим нивоима обуке од посебне до континуиране. То би био још један од начина да се судије и полазници Правосудне академије, као будуће судије, упознају са стандардима судијске етике и да прате упутства и смернице по етичким питањима, које у својој надлежности буде усвајао Етички одбор.

У Србији, обука о судијској етици интегрисана је како у програм почетне обуке, тако и у програм сталне обуке Правосудне академије.

Што се тиче почетне обуке, тренутно у начелном Програму почетне обуке Правосудне академије⁶⁴, као једна од тема која се обрађује, наведена је и тема „Организација правосуђа и етика носилаца правосудних функција”. Приликом дводневне обраде ове теме, предвиђено је да се у једном дану полазници почетне обуке упознају са међународним стандардима и прописима који у Србији уређују избор, разрешење, одговорност (кривичну, грађанску, дисциплинску) и професионалну етику носилаца правосудних функција.

Програмом почетне обуке за 2020. годину планира се да кроз предавање и студију случаја полазници почетне обуке упознају са темом Етика и интегритет у правосуђу.⁶⁵ Циљеви обуке, ипак, усмерени су пре свега на питање дисциплинске одговорности, укључујући међународне стандарде дисциплинске одговорности, стандарде ЕСЉП, те домаће стандарде дисциплинске одговорности, укључујући њихов циљ, сврху и правну природу.

Што се тиче сталне обуке, програмима сталне обуке Правосудне академије у последње три године су планиране и спровођене обуке из материје етике и интегритета у правосуђу. Потребно је нагласити да у овим програмима материја носи назив „Етика и интегритет у правосуђу” и обухвата обуку не само у вези са питањима етике, већ и у вези са питањима дисциплинске одговорности.

Програм обуке за 2020. годину⁶⁶ предвиђа само једну обуку која је конципирана тако да је усмерена искључиво на судијску етику. Ова обука је ипак планирана за веома уску циљну групу: судије привредних судова и њихове судијске помоћнике. Циљ обуке је дефинисан тако да се кроз обуку учесници оспособе да поступају у складу са Етичким кодексом у вршењу судијске функције у привредним судовима.⁶⁷

⁶⁴ <https://www.pars.rs/images/dokumenta/Pocetna-obuka/Program-pocetne-obuke-PA.pdf>, стр. 37.

⁶⁵ <https://www.pars.rs/images/dokumenta/Pocetna-obuka/Program-pocetne-obuke-za-2020.pdf>, стр. 8. Чини се да је у Програму дошло до омашке, будући да су као циљна група за ову обуку одређене судије апелационог суда.

⁶⁶ <https://www.pars.rs/images/dokumenta/Stalna-obuka/Program-stalne-obuke-za-2020.pdf>.

⁶⁷ Указујемо такође да је очигледном омашком у Програму обуке ова обука сврстана под материју Привредног права, уместо у материју Посебних знања и вештина.

Осим тога, у Програму обуке за 2020. годину, један сет обука (планираних 50 обука) је из области дисциплинске одговорности судија, коју су чланови дисциплинских органа Савета креирали и на којима учествују као предавачи, уз подршку Пројекта и на којој се посредно обрађују питања судијске етике у делу у коме је обуком обухваћена дисциплинска одговорност због кршења одредби Етичког кодекса у већој мери. У Програму сталне обуке такође је планирана обука на тему „Професионална етика у превенцији и борби против корупције”, за широку циљну групу, која обухвата тужиоце, судије, као и судијске и тужилачке помоћнике. Ова једнодневна обука, којих је планирано укупно осам, а за циљ има подизање нивоа познавања правног оквира за етику, као и компетенција за решавање етичких дилема, те начинима за превенцију и решавање ситуација које представљају ризик за настанак корупције. Као што се види, ова обука усмерена је само на један аспект судијске етике.

У програмима сталне обуке Правосудне академије за 2019.⁶⁸ и 2018.⁶⁹ годину такође су планиране обуке из области судијске етике. Иако начелно шире постављених циљева, и ове једнодневне обуке у великој мери су усмерене на спречавање корупције у судовима. Осим примене етичких стандарда у Етичком кодексу, као циљ је наведено и боље познавање дисциплинског поступка те, као посебно важно, коришћење интернета и друштвених мрежа у складу са етичким стандардима.

У свим програмима планиране су и обуке на друге теме у области унапређења посебних знања и вештина које су блиско повезане са појединим етичким принципима и стандардима, али нису преваходно усмерене на етичка питања.

Што се тиче обухвата обука које се односе на питање етике, доступни подаци показују да су током 2018. године⁷⁰ обуке из материје „Етика и интегритет у правосуђу” обухватале готово трећину обука из области посебних знања и вештина у оквиру програма сталне обуке. Од тога, половина обука је спроведена на тему судијске етике.

Материја	Број	% од укупног броја
Администрација у судовима и тужилаштвима	4	6,56 %
Економско образовање	3	4,92 %
Економско образовање тужилаца	4	6,56 %
Етика и интегритет у правосуђу	18	29,51 %
Заштита и подршка сведоцима	3	4,92 %
Менторство	21	34,43 %
Односи с јавношћу и комуникација	4	6,56 %
Односи с јавношћу и комуникација, Помоћ и подршка жртвама, оштећенима и сведоцима, Заштита и подршка сведоцима	1	1,64 %
Унапређење обуке	3	4,92 %
Укупно – посебна знања и вештине	61	100%

Извор: Годишњи извештај о реализованим активностима Правосудне академије Републике Србије у 2018. години, стр. 38.

Несумњиво је да је веома важно то што је обука у вези са питањима судијске етике добро заступљена у оквиру сталне обуке из области посебних знања и вештина. Оно што, чини се, представља недостатак у концепцији ових обука јесте њихова усмереност, нарочито током претходних година, пре свега на питање превенције корупције. Оно што представља још један изазов јесте чињеница да се због

⁶⁸ <https://www.pars.rs/images/dokumenta/Stalna-obuka/Program-stalne-obuke-za-2019.pdf>.

⁶⁹ <https://www.pars.rs/images/dokumenta/Stalna-obuka/Program-stalne-obuke-za-2018.pdf>.

⁷⁰ Годишњи извештај о реализованим активностима Правосудне академије Републике Србије у 2018. години.

правног оквира у Србији у оквиру обуке о етичким питањима нужно разматра и питање дисциплинске одговорности. Последишно, питања везана за дисциплинску одговорност неретко добију примат у оквиру обуке о етици, што није добро. Надаље, и може се догодити да полазници перципирају и етичке принципе пре свега у светлу репресивних мера које се могу предузети у случају њиховог кршења, што није приступ који треба неговати.

Препорука IV.1:

У програму социјалне и професијне обуке судија обуку из области етике конципирајте тако да се судијска етика не поистовећује и не ограничава на теме корупција или дисциплинска одговорност судије у вези са прекршајем „кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери”.

Отуда би било упутно обуке које се односе на питања судијске етике јасније дефинисати, а обуку заснивати пре свега на оним методама које подразумевају активнију улогу полазника обуке. Истовремено, било би корисно организовати обуке у вези са судијском етиком како на основном, општем нивоу (међународни стандарди и правни оквир у Србији), тако и на напредном нивоу и/или кроз посебне модуле посвећене појединим конкретним питањима. Надаље, потребно је обуке на ову тему организовати тако да се обезбеди што већи обухват. Коначно, кроз обуке би ваљало додатно промовисати индивидуалну одговорност судија да стално унапређују не само своја правничка знања, већ и друга знања и вештине, као и своје врлине.

Препорука IV.2:

Обуку из етике судија заснивајте на методама које подразумевају активну улогу полазника обуке.

Препорука IV.3:

Организовајте обуке у вези са судијском етиком како на основном нивоу (међународни стандарди и правни оквир у Србији), тако и на напредном нивоу и/или кроз посебне модуле посвећене појединим конкретним питањима.

Препорука IV.4:

Пошредно је обуке из области етике организовајте тако да се обезбеди њен што већи обухват на средњи рок (у периоду од шест месеци до годину).

Препорука IV.5:

Пошредно је у оквиру обука афирмисајте став да судије треба да социјално унапређују не само своја знања и вештине, већ и врлине и онашња у којима се те врлине исказују.

3.
СУДИЈСКА ЕТИКА
У НАЦИОНАЛНИМ
ПРАВНИМ СИСТЕМИМА
– КРАТАК УПОРЕДНИ
ПРЕГЛЕД

Као што је раније истакнуто, питање детаљнијег уређења судијске етике није превасходно питање међународног права. Управо супротно, у формулисању међународних стандарда судијске етике постојећи национални системи су коришћени као важне полазне тачке. С друге стране, потреба за формулисањем међународних стандарда који се односе на судијску етику била је заснована на вишеструким разлозима⁷¹ који укључују и потребу да се: изгради независност суда не само од извршне и законодавне власти, већ и од корпоративног сектора; елиминишу праксе корупције и пристрасности; оснажи судска власт у оним државама у којима је до последње деценије 20. века на снази било јединство власти, између осталог, кроз саморегулисање; и препозна измењена улога судија у модерном друштву, нарочито у контексту развоја међународних стандарда заштите људских права.

Не може се рећи да на европском нивоу постоје једнообразна правила у вези са начином на који је судијска етика регулисана. У упоредној пракси наилазимо на примере држава у којима судијска етика или правила понашања судија нису регулисани на начин компатибилан са међународним стандардима, као што је то случај са Немачком⁷², у којој не постоји кодификован сет правила судијског понашања или Кипром – у којима уопште не постоје одговарајући струковни кодекси и правила⁷³, до држава у чијим се законима који се односе на судије изричито позива на етичке кодексе и/или успоставља и дисциплинска одговорност за поступања која су супротна етичким кодексима, као што је то случај у Србији.

3.1. Немачка

У Немачкој не постоји јединствен кодекс који регулише правила понашања судија.⁷⁴ Међутим, у литератури се често може наићи на ставове да је врло извесно да ће се и то променити у скорој будућности.⁷⁵ Савезно министарство правде и заштите права потрошача је 2016. године донело документ у којем су на преко 500 страна обухваћени сви законски и подзаконски прописи који се на посредан или непосредан начин односе на питање пословне етике судија и тужилаца.⁷⁶ Та збирка прописа настала је на основу препоруке из GRECO извештаја из 2014. године о спречавање корупције код судија и тужи-

⁷¹ Nihal Jayawickrama, „From Independence to Accountability – The Bangalore Principles of Judicial Conduct”, доступно на <http://www.ft.lk/opinion/From-Independence-to-Accountability-%E2%80%93-The-Bangalore-Principles-of-Judicial-Conduct/14-651248>.

⁷² V. J. P. Terhechte, „Judicial Ethics for a Global Judiciary – How Judicial Networks Create Their Own Code of Conduct”, *German Law Journal*, 10(4), 501-514, 2009. doi:10.1017/S2071832200001188; Expert Report, Project on Strengthening Judicial Ethics in Turkey, Expert Review of relevant European Standards and Practices, 2016, Appendix III; Deutscher Richterbund, *Judicial Ethics in Germany*, доступно на https://www.drj.de/fileadmin/DRB/pdf/Ethik/1901_DRB-Broschuere_Richterethik_EN_Judicial_Ethics.pdf.

⁷³ Тако је, на пример, у својим препорукама GRECO указао да кипарске судије треба да усвоје детаљни кодекс понашања, укључујући и правила о изузећу, како би избегли сваку перцепцију пристрасности или сукоба интереса. <https://arnews.com/a4808de26664448d9fc2f28374730d80>.

⁷⁴ Тако и Andrea Titz, „Richtereid und richterliche Ethik”, *Deutsche Richterzeitung* 2009, 32.

⁷⁵ Joachim Jahn, „Richterbund will Ethik-Kodex für gesamte Justiz”, текст доступан уз претплату на: <https://rsw.beck.de/cms/?toc=njw.root&docid=387758>, 12.04.2020.

⁷⁶ Документ је доступан на http://www.bmju.de/SharedDocs/Downloads/DE/Fachinformationen/Kompendium_von_Regelungen_in_Bund_und_Laendern_%C3%BCber%20das_berufsethische_Verhalten_von_Richtern_und_Staatsanwaelten_Web.pdf?__blob=publicationFile&v=2,07.04.2020.

лаца у Немачкој.⁷⁷ Поред прегледа прописа на савезном нивоу, представљена су и решења из прописа савезних држава.

Наиме, једна од особености немачког правосуђа јесте и релативно слаба заступљеност концепта судског саморегулисања (*judicial self-governance*) како у законским текстовима, тако и у правној теорији.⁷⁸ Начелно, независност судске власти, као и право на законитог судију су на савезном нивоу регулисани члановима 92 и 97 Устава, као и параграфима 38-43 Закона о судијама⁷⁹. Такође, у параграфу 4 (1) Закона о судијама је предвиђено начело поделе власти, у складу са којим је судијама забрањено вршење овлашћења из домена законодавне и извршне власти. Закон о Савезном уставном суду прописује забрану уставним судијама да буду чланови уставних тела, а све то како би се спречило вршење политичког утицаја на њих. Реч је о одредбама које су знатно мање детаљне него што је то случај са одредбама етичких кодекса који постоје у другим земљама, и углавном су посвећене питању неспојивости осталих функција са судијском функцијом, као и питању судијске независности.⁸⁰

Међу одредбама Закона о савезним службеницима се могу наћи одредбе о правилима вршења функције, њиховог поступања према странкама, као и одговорности за вршење поверених им задатака, забрани поступања у одређеним случајевима, како би се избегла повреда начела непристрасности, забрани примања поклона и могућностима обављања додатних послова.⁸¹ Такође су предвиђени случајеви неизвршења дужности који представљају преступе, за које ће државни службеници одговарати у складу са одредбама Закона о дисциплинском поступку.⁸²

Кривичним закоником су прописана кривична дела која могу извршити носиоци јавних овлашћења, укључујући и судије.⁸³ Од додатних прописа који регулишу начине поступања и понашања судија потребно је поменути Уредбу о додатним активностима судија у савезној служби (*Verordnung über die Nebentätigkeit der Richter im Bundesdienst*), као и прописе о забрани примања поклона и донација.⁸⁴

На нивоу савезних држава постоје прописи посвећени судству у којима се могу наћи сличне одредбе.

Изузетак од правила о непостојању етичког кодекса представља Кодекс понашања, који је 2017. године усвојио Савезни уставни суд за своје судије. Откад постоји Суд, ово је први пут да су таква правила донета. Кодекс се састоји од шеснаест чланова, којима се регулишу правила понашања не само за активне уставне судије, већ и за оне који више не врше ту функцију.⁸⁵ Тако, између осталог, активне судије Савезног уставног суда морају пријавити приходе од споредних активности, а који не смеју бити толики да угрожавају углед суда и изазивају сумњу у погледу независности, непристрасности, неутралности и интегритета његових чланова. Потом, уставне судије не смеју давати мишљења и прогнозе у погледу неокончаних или предстојећих поступака. Објављивање књига и држање предавања од стране уставних судија мора бити такво да не омета рад у Савезном уставном суду. Што се тиче бивших уставних судија, правила се односе на ограничења њиховог ангажовања по окончању функције у уставном судству.

Треба напоменути да и Савезни закон о уставном суду садржи одређене одредбе о етичком понашању судија и санкцијама у случају повреде тих обавеза. Тако је овим Законом предвиђено да Савезни уставни суд може овластити Савезног председника да смени уставног судију који је учинио извесни нечастан чин, ако је правноснажно осуђен на шест месеци затворске казне или ако је извршио тако велику повреду својих обавеза да је његов останак на функцији искључен као могућност.⁸⁶ Потом се

⁷⁷ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c639b>, 07.04.2020.

⁷⁸ Fabian Wittreck, „German Judicial Self-Government – Institutions and Constraints”, *German Law Journal*, No. 19/2018, 1931-1950.

⁷⁹ §§ 20, 92, 97, 101 Grundgesetz, BGBl. I S. 1.

⁸⁰ Eberhard Schilken, *Gerichtsverfassungsrecht*, Köln 2003, 283.

⁸¹ §§ 60-77, §§ 97-105 Bundesbeamtengesetz, BGBl. I S. 551.

⁸² §§ 48-51 Bundesdisziplargesetz, BGBl. I S. 2362.

⁸³ §§ 203, 258, 331, 332, 335, 336, 339, 340, 343, 344, 345, 353b, 355, 357 Strafgesetzbuch, BGBl. I S. 431.

⁸⁴ Allgemeine Verwaltungsvorschrift zur Förderung von Tätigkeiten des Bundes durch Leistungen Privater (Sponsoring, Spenden und sonstige Schenkungen), Rundschreiben des Bundesministerium des Innern zum Verbot der Annahme von Belohnungen oder Geschenken in der Bundesverwaltung vom 8. November 2004.

⁸⁵ Текст доступан на https://www.bundesverfassungsgericht.de/DE/Richter/Verhaltensleitlinie/Verhaltensleitlinien_node.html, 07.04.2020.

⁸⁶ § 105 Abs. 1 Bundesverfassungsgerichtsgesetz, BGBl. I S. 1724, 1731.

ту могу наћи одредбе о неспојивости функција, забрани поступања у одређеним предметима, начелу непристрасности.⁸⁷

Током последњих година примећени су напори да се дискусија о питањима етике или понашања судија регулише на нивоу професионалних удружења. Тако је једно од већих немачких удружења судија, *Deutscher Richterbund*, основало радну групу *Netzwerk Richterliche Ethik*, чији су чланови представници различитих занимања повезаних са судством и који долазе из различитих немачких региона. Радној групи је поверено да поново покрене дискусију у вези са потребом регулисања питања судијске етике у Немачкој, као и да дефинише своје ставове у погледу поступања судија и тужилаца. Међутим, радна група још увек као свој задатак није предвидела стварање обавезујућег судијског етичког кодекса или правила понашања.

У априлу 2013. године, ово удружење је усвојило дискусионни папир „Судијска етика у Немачкој – тезе о дискусији професионалне етике судија и тужилаца у немачком удружењу судија”. Како се истиче у овом документу, а сходно томе и у приступу питању судијске етике који је усвојило ово удружење, циљано се избегава формулисање смерница или кодекса судијске етике.⁸⁸ Оно што је идеја јесте да се укаже на вредности које су од значаја за професију и које одликују самоувереног и одговорног судију или тужиоца. У овом документу се полази од основне претпоставке да професију судије и тужиоца не треба посматрати као део опште јавне службе, због посебног положаја судства као треће гране власти. Вредности на које се указује⁸⁹ – независност, непристрасност, осећај одговорности, умереност и уздржаност, хуманост, храброст, марљивост, транспарентност – блиске су онима садржаним у документима усвојеним на наднационалном нивоу, о којима је било речи раније у тексту.

Циљ овог документа и подухвата удружења није, међутим, да успостави неки коначан и непромењив сет вредности, већ да кроз формулисање стандарда, као и кроз даље практичне смернице, судије и тужиоци унапреде своје разумевање судијске функције, а у вредностима нађу инспирацију и мотивацију да критички анализирају своје понашање.

Дакле, осим што у Немачкој не постоји кодификација етичких норми које се односе на судије, до сада су и оне активности које су биле усмерене на формулисање неких етичких стандарда предузимала професионална удружења. Овако конкретизоване вредности нису правно обавезујуће за све судије у Немачкој.

Дисциплинска одговорност судија ће постојати у случају да судија својом кривицом изврши повреду својих законски предвиђених обавеза и својих званичних дужности.⁹⁰ Поступак и правила дисциплинског поступка за судије у савезним судовима је регулисан Савезним законом о дисциплини,⁹¹ док за судије на нивоу савезних држава постоје слични прописи. Ако постоји сумња да је извршен дисциплински прекршај, председник суда у ком судија врши своју функцију ће спровести истрагу, а потом донети одлуку одређујући примерену санкцију. У случају да је судији потребно изрећи санкције ограничење пензијских права или разрешење, највиша судска власт мора поднети дисциплинску тужбу Дисциплинском суду за судије.⁹²

3.2. Аустрија

У Аустрији, Удружење судија је тек 2003. године установило радну групу за израду етичких принципа, али је и покренуло о овом питању јавну дискусију, у којој су могле да учествује све аустријске судије. Као свој резултат, радна група је представила Велшку декларацију 2007. године (*Welser Erklärung*). Декларација се састоји од десет чланова формулисаних у првом лицу множине, а посвећени су поштовању људских права, независности, даљем усавршавању и сарадњи са колегама, даљем образовању, поште-

⁸⁷ § 3 Abs. 4, § 18, § 19 Bundesverfassungsgerichtsgesetz.

⁸⁸ <https://www.drj.de/positionen/verbandsthemen/ethik/>, 07.04.2020.

⁸⁹ V. https://www.drj.de/fileadmin/DRB/pdf/Ethik/1901_DRB-Broschuere_Richterethik_EN_Judicial_Ethics.pdf, 07.04.2020.

⁹⁰ Не постоји коначан списак поступака који воде покретању дисциплинских поступака. За неке од њих, v. European Network of Councils of Judiciary, Minimum Judicial Standards: Disciplinary Proceedings and Liability of Judges, 2015, 83.

⁹¹ Bundesdisziplinargesetz, BGBl. I S. 2362, 2366.

⁹² § 34 (2) Bundesdisziplinargesetz, § 63 (1) Deutsches Richterrechtsgesetz.

ном поступању, поштовању обавезе решавања спорова и поштовању одређених принципа понашања и ван службе.⁹³ У Велшкој декларацији етичка правила су формулисана на нивоу који није нормативно обавезујући, односно тај документ има више саветодавну функцију. Обавезујућа је само за чланове Удружења.⁹⁴

Новембра 2017. године, пред Удружењем аустријских судија покренута је иницијатива за успоста-вљање етичког савета, чији би циљ био праћење поштовања етичких правила за судије, образовање и обуке судија о етици, као и даљи развој Велшке декларације. Генерална скупштина Удружења је 29. новембра 2018. године изабрала чланове Етичког савета, пет сталних и пет променљивих чланова. На првом састанку, који се мора одржати у року од 8 недеља од годишњег заседања, Етички савет бира председавајућег из својих редова, а који представља Савет у односима са Извршним одбором и Генералном скупштином. Кворум постоји ако су присутна бар три члана, а одлучује се простом већином. У случају да се одлука не може тако донети, одлучујући глас има председавајући.

Етички савет заседа најмање четири пута годишње. Како би се дефинисао став о одређеном питању, могуће је организовање и појединачних састанака са члановима. У дискреционом овлашћењу Етичког савета је и одлука да ли жели да се бави и одговори на питања чланова Удружења. Како је Етички савет независан, може предложити и покренути расправу у вези са развојем и даљим промовисањем етичких принципа.

Основи за покретање дисциплинског поступка против судија и тужилаца су повреда професионалних и етичких дужности⁹⁵, као и повреда забране вршења мобинга.⁹⁶

Поступак се може покренути и по основу анонимне притужбе⁹⁷ у року од пет година.⁹⁸

3.3. Француска

Француска несумњиво представља једну од држава чије се уређење и начин функционисања правосудне власти користи као модел за унапређење правосудних система, нарочито система у државама у транзицији, укључујући и Србију.

У односу на питање судијске етике, на самом почетку ваља истаћи да су у Француској стандарди професионалног понашања у различитим професијама почели да се развијају још крајем четрдесетих година прошлог века.⁹⁹ У Француској је дебата о одговорности судија покренута почетком века, нарочито успостављањем Комисије о етици у судству, којом председава члан Уставног савета.

Питање етичких дужности је регулисано у неколико закона,¹⁰⁰ док формалан етички кодекс не постоји.¹⁰¹ Као најважније законске одредбе се истичу чланови 6 (текст заклетве коју полажу судије), 10 (забрана учествовања у политичким дискусијама и политичког деловања које је противно судијској

⁹³ Andrea Titz, „Über den Umgang mit richterlicher Ethik im Ausland”, *Deutsche Richterzeitung*, No. 2/2009, 36.

⁹⁴ Expert Report: Project on Strengthening Judicial Ethics in Turkey, Expert Review of Relevant European Standards and Practices, 2016, 27.

⁹⁵ Ове обавезе су побројане у § 57 Richter – und Staatsanwaltschaftsdienstgesetz, BGBl. Nr. 305/961.

⁹⁶ § 57a Richter – und Staatsanwaltschaftsdienstgesetz.

⁹⁷ §§ 101-166 Richter – und Staatsanwaltschaftsdienstgesetz, BGBl. Nr. 305/961.

⁹⁸ § 102 Richter – und Staatsanwaltschaftsdienstgesetz. Право на покретање дисциплинског поступка не застарева ако дисциплински прекршај представља и кривично дело за које је запрећена казна преко годину дана.

⁹⁹ Eric Maitrepierre, „Ethics, Deontology, Discipline of Judges and Prosecutors in France”, текст доступан на https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No80/No80_29VE_Maitrepierre.pdf, 08.04.2020.

¹⁰⁰ Organic Law n° 2010-830 of 22 July 2010 relative to the application of article 65 of the Constitution; Organic Law n° 2010-541 of 25 May 2010 extending the office of the High Council of the Judiciary's members; Constitutional Law n° 2008-724 of 23 July 2008 of modernization of Republic's institutions; Organic Law n°2007-287 of 5 March 2007 relative to appointment, training and Judges' and Prosecutors' Liability; Organic Law n°2001-539 of 25 June 2001 relative to Judges' and Prosecutors' Statute and to the High Council of the Judiciary; 1958 Statutory law on rights, obligations and the career of members of the Judiciary.

¹⁰¹ Greg Mayne, „Judicial Integrity: Accountability Gap and the Bangalore Principles”, *Transparency International: Global Corruption Report*, 2007, 59.

функцији) и 43 (дефинисање дисциплинског прекршаја и основа за његово покретање) Закона о статусу судства из 1958.¹⁰²

Устав Републике Француске гарантује независност судија и њихову сталност.¹⁰³ Поред тога, Уредбом Парламента је предвиђено да Високи савет судства доноси и објављује деонтолошка правила за судије и тужиоце.¹⁰⁴ По том основу је 2007. године Високи савет судства успоставио радну групу за израду ових правила. Године 2010. је усвојен Правилник о етичким обавезама, чије непоштовање може довести до покретања дисциплинског поступка.¹⁰⁵ Ради се о скупу правила професионалног понашања судија која немају обавезујућу правну снагу. Последњих година се почело истицати да постоји потреба да се правила објављена 2010. године усаврше и допуне услед, примера ради, развоја друштвених мрежа.

Законом о статусу судства је предвиђено да непоштовање судијских обавеза, као што је недостатак поштења и достојанства, представља основ за покретање дисциплинског поступка.¹⁰⁶ Ово правило се односи на све судије, али се приликом покретања и вођења дисциплинског поступка води рачуна о обавезама и искуству сваког појединачног судије и у ком степену поступа. Осим ове законске одредбе, не постоји коначан списак правила очекиваног понашања од стране судија, већ само постоје смернице из етичког кодекса који је усвојио Високи савет судства и његова пракса. Такође, не постоје одредбе Закона о статусу судства којим се регулише питање дужности судија у поступању ван службе, али се ипак сматра да и у том својству судија може учинити дисциплински прекршај.¹⁰⁷

Дисциплински поступак против судије или државног тужиоца покреће се пред Високим саветом судства од стране министра правде, председника апелационог суда или вишег апелационог суда, јавног тужиоца на нивоу апелационог суда или вишег апелационог суда или странке у поступку.¹⁰⁸

Сам дисциплински поступак се одвија пред Високим саветом судства, а истрагу пре покретања поступка може да води или члан Високог савета судства или судска инспекција, која је у надлежности министарства правде.¹⁰⁹ Високи савет судства има три одељења за вођење дисциплинских поступака: један за судије, један за тужиоце и један за посебна питања у вези са независношћу судства.

Високи савет судства је 2006. године први пут објавио одлуке из дисциплинских поступака, почев од 1958. године како би и саме судије и тужиоци могли ближе да се упознају са јуриспруденцијом у погледу њихових дужности.¹¹⁰

3.4. Шпанија

У Шпанији до недавно није постојао ни званично одобрен етички кодекс ни сет правила у вези са судијском етиком који би се применио на чланове шпанског судства.¹¹¹ Закон о судској власти успоставља принципе независности и непристрасности ове гране власти, али и правила о неспојивости

¹⁰² Тако и Roger Errera „The Recruitment, Training, Evaluation, Career and Accountability of Members of the Judiciary in France”, *Recruitment, Professional Evaluation and Career of Judges and Prosecutors of Europe: Austria, France, Germany, Italy, The Netherland and Spain* (ed. Guiseppe Di Federico), Bologna 2005, fn. 36.

¹⁰³ Art. 64 de Constitution du 4 octobbre 1958.

¹⁰⁴ Art. 18 Law of 5 March 2007.

¹⁰⁵ European Network of Councils for the Judiciary, Minimum Judicial Standards: Disciplinary Proceedings and Liability of Judges, 2015, 60.

¹⁰⁶ Art. 43 of the Organic Law on the Status of the Judiciary, Ord. No. 58 – 1270, December 22nd, 1958.

¹⁰⁷ Acquaviva Nais, Castagnet Florence, Evanghelou Morgane, *A Comparative Analysis of Disciplinary Systems for European Judges and Prosecutors*, 2012, 8.

¹⁰⁸ Art. 50 – 1, 50 – 2 of the Organic Law on the Status of the Judiciary, Ord. No. 58 – 1270, December 22nd, 1958.

¹⁰⁹ European Network of Councils for the Judiciary, Minimum Judicial Standards: Disciplinary Proceedings and Liability of Judges, 2015, 98.

¹¹⁰ Eric Maitrepierre, „Ethics, Deontology, Discipline of Judges and Prosecutors in France”, 261. Текст доступан https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No80/No80_29VE_Maitrepierre.pdf, 08.04.2020.

¹¹¹ GRECO, Corruption prevention in respect of members of Parliament, Judges and Prosecutors: Evaluation Report Spain, Strasbourg 2013, 28.

функција. Извесна правила која се тичу независности, сталности судија и неспојивости функција су предвиђена и Уставом Краљевине Шпаније.¹¹²

Шпански Савет судства подржао је два међународна документа у области судијске етике. Први је Латиноамерички модел кодекса судијске етике, који је званично одобрен на 13. самиту председника врховних судова латиноамеричких земаља у Санто Домингу 2006. године.¹¹³ Други документ је Извештај ЕНЦЈ радне групе за судијску етику из 2009-2010, који је потврђен Лондонском декларацијом о судијској етици из 2010.¹¹⁴

Савет судства активно учествује у Латинамеричком комитету за судијску етику који, између осталог: издаје необавезујућа мишљења о судијској етици, а на захтев Самита председника врховних судова латиноамеричких земаља или на захтев својих чланова; промовише даљи развој судијске етике и дискусије на тему етике судија путем обука, семинара, издавањем публикација; јача етичке стандарде и подиже свест судија по овом питању у латиноамеричким земљама. Међународно је препозната активна улога Савета судства да се даље развијају деонтолошки стандарди за иберо-амерички регион.¹¹⁵

Настојећи да даље развије право и праксу која се односи на судијску етику, шпански Савет судства је установио радну групу за израду правила судијске етике. Група се састоји од чланова Савета, судија и представника судијских удружења. Ова група израдила је текст који је потом усвојен 2016. године под називом Начела судијске етике.¹¹⁶ Та правила би требало да служе као упутства за поступање судија и рад и функционисање судства. У преамбули начела јасно се указује на то да су она инспирисана поменим латиноамеричким моделом судијске етике, те Бангалорским принципима и документима у вези са судијском етиком које су усвојили Консултативно веће европских судија (КВЕС) и ЕНЦЈ. Сам текст начела формулисан је на сличан начин као и у Бангалорским принципима, а кључна начела су независност, непристрасност, интегритет, те љубазност, марљивост и транспарентност. Начелима је предвиђено и успостављање Комисије за судијску етику, са задатком да усваја ставове у вези са конкретним питањима од значаја за судијску етику. Комисија има седам чланова, које бирају активне судије: шест чланова су судије, док је седми члан стручњак са признатим резултатима из области етике или филозофије права. Мандат чланова Комисије траје четири године, без могућности реизбора. Занимљиво је да је самим начелима јасно истакнуто да ставови Комисије нису правно обавезујући, дакле наглашена је њихова саветодавна улога. Истовремено је јасно истакнуто да рад и ставови Комисије за судијску етику никако не утичу на рад дисциплинских органа и да су од њих јасно одвојени.

Комисија своје ставове, који су анонимизовани, објављује на интернет страници Високог савета судства. Увид у ставове Комисије¹¹⁷ показује да се она систематично и темељно бави питањима која су јој постављена, уз повремена упућивања на ставове које је претходно усвојила. То несумњиво представља пример добре праксе, који би Србија могла следити.

3.5. Италија

Влада Италије је 1993. године издала декрет којим је наложила да све гране власти усвоје етичке кодексе, како би осигурали висок стандард услуга грађанима. Поступајући у складу са препоруком Владе, Италијанско удружење судија, чији су чланови готове све италијанске судије, усвојило је Етички кодекс

¹¹² Чл. 117, 127 Устава Шпаније.

¹¹³ Овај Модел кодекса се примењује у пракси иако није званично усвојен. V. GRECO, Corruption prevention in respect of members of Parliament, Judges and Prosecutors: Evaluation Report Spain, Strasbourg 2013, 29.

¹¹⁴ European Network of the Councils for Judiciary, Minimum Judicial Standards: Disciplinary Proceedings and Liability of Judges, 2015, 64.

¹¹⁵ GRECO, Corruption prevention in respect of members of Parliament, Judges and Prosecutors: Evaluation Report Spain, Strasbourg 2013, 29.

¹¹⁶ Principios de Etica Judicial, http://www.poderjudicial.es/stfls/CGPJ/TRANSPARENCIA/FICHEROS/20161220%20Principios%20Etica%20Judicial_TEXTO%20FINAL.pdf.

¹¹⁷ Ставови су доступни на страници <http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Comision-de-Etica-Judicial/Dictamenes/>.

за судије и тужиоце 1994. године, на основу законске обавезе.¹¹⁸ Према закону, кодекс треба да формулише професионално удружење, а све судије треба да се изјасне о њему.

То је покушала да искористи тадашња Влада Силвија Берлусконија и да донесе детаљан Етички кодекс са тачно предвиђеним санкцијама.¹¹⁹ Међутим, промене у власти довеле су до тога да је 2005. године ступио на снагу Етички кодекс нешто „слабије” форме. Етички кодекс се састоји од 14 чланова, који су подељени на одељке: Општи део, Независност, Непристрасност и Коректно понашање, Поступање приликом вршења функције. Укупно тринаест правила се односи на судије, док је само један члан, тринаести, посвећен државним тужиоцима.¹²⁰

За разлику од првобитне идеје, овај Кодекс садржи само општа правила етичког понашања. Али, ипак, и даље му се приговара да представља резултат мешања извршне власти у судску и да се зато не треба посматрати као прави водич кроз етички прихватљиво понашања судија и тужилаца.¹²¹

Кодекс није обавезујући и правила у Етичком кодексу немају карактер дисциплинских правила. Стога, повреда Етичког кодекса сама по себи није разлог за дисциплински прекршај – осим уколико се кршењем Етичког кодекса не учини и неки дисциплински прекршај.¹²² Међутим, не треба у потпуности потценити значај овог Етичког кодекса, јер повреда његових одредби може довести до моралних и друштвених санкција не само у средини у којој судија врши своју функцију, већ и у оквиру савета судија, који представљају локална тела саветодавног карактера у погледу активности судија.¹²³

Пре 2006. године, дисциплински поступак против судија се покретао на основу јединственог правила којим је било предвиђено да је дисциплински прекршај свако поступање судије који не извршава своје обавезе, који се током вршења своје функције, као и у приватном животу, понаша на начин који га чини недостојним поверења и који тиме угрожава организацију судства.¹²⁴ Недовољно прецизно правило било је један од главних мотива за усвајање новог прописа 2006. године, који је имао за циљ и да мотивише судије да се понашају у складу са правилима етике, а не само да предвиђа правила за њихово санкционисање.¹²⁵ Иако се ради о пропису који је искључиво посвећен питању дисциплинске одговорности судија, као примедба му се ставља чињеница да су дисциплински преступи дефинисани на тако искључив начин и да у потпуности остају без санкције они облици поступања судија који нису предвиђени законом.¹²⁶

3.6. Естонија

У Естонији је 1994. године усвојен Судијски етички кодекс од стране *Court en Banc*, тела које чине све судије Естоније, а на основу Закона о судовима.¹²⁷ Текст Кодекса је саставило Удружење судија Естоније, које је добровољно удружење судија непрофитног типа¹²⁸, и Кодекс није обавезујући.¹²⁹

¹¹⁸ Члан. 58 (4), Decreto legislativo 3 febbraio 1993, n. 29 Razionalizzazione della organizzazione delle Amministrazioni pubbliche e revisione della disciplina in materia di pubblico impiego, a norma dell'articolo 2 della legge 23 ottobre 1992, n. 421.

¹¹⁹ Andrea Titz, „Über den Umgang mit richterlicher Ethik im Ausland”, *Deutsche Richterzeitung*, 2009, 35-36. Такође, Elisabeth Kretz, „Strengthen the Judiciary's Independence in Europe!”, *Autonomie für eine Dritte Gewalt in Europa: Transferaufgabe für aufgeklärte Gesellschaften der Vernunft*, Peter-Alexis Albrecht, Berlin 2018, 282.

¹²⁰ Текст доступан на <https://rm.coe.int/italy-code-of-ethics-preamble/1680731081>, 10.04.2020.

¹²¹ Andrea Titz, „Über den Umgang mit richterlicher Ethik im Ausland”, *Deutsche Richterzeitung*, 2009, 36.

¹²² Luigi D' Alessandro, *Ethics and Discipline: The Transition from Case Law to the Codification of Disciplinary Violations in the Italian Reform of the Judicial System, Effects on Freedom of Expression and Association*, Bordeaux 2011, 5.

¹²³ Ibid, p. 6.

¹²⁴ Art. 18 King's Decree n. 511 31st May 1946.

¹²⁵ Law 25 July 2005, Legislative Decree No. 109/2006 on disciplinary measures against judges for misconduct.

¹²⁶ Luigi D' Alessandro, *Ethics and Discipline: The Transition from Case Law to the Codification of Disciplinary Violations in the Italian Reform of the Judicial System, Effects on Freedom of Expression and Association*, Bordeaux 2011, 4.

¹²⁷ § 38 Courts Act, RT I 2002, 64, 390.

¹²⁸ Обавезе Удружења судија Естоније у вези са етиком судија предвиђене су у члану 5 њиховог Статута.

¹²⁹ Expert Report: Project on Strengthening Judicial Ethics in Turkey, Expert Review of Relevant European Standards and Practices, 2016, 29.

У Кодексу се може наћи 35 правила о понашању судија не само у професионалном, већ и приватном животу. Често се истиче да ова правила представљају препоруке судијама како да испуне очекиване норме понашања.¹³⁰ Нису предвиђене санкције у случају повреде његових одредби.

Кодексом нису регулисана правила о дисциплинској одговорности судија. Она су регулисана Законом о судовима, којим је предвиђено да дисциплински прекршај представља неиспуњавање обавезе или погрешно испуњавање обавезе од стране судије, као и недолично понашање.¹³¹ Поступак за утврђивање дисциплинске одговорности се води пред Дисциплинском комисијом при Врховном суду. Основ за покретање дисциплинског поступка је непоштовање процедура, као и било који облик понашања који угрожава поверење у судство.¹³²

3.7. Хрватска

Хрватски Кодекс судачке етике усвојен је на седници Етичког повереништва, које чине председници свих судских већа у Републици Хрватској. Кодекс је донет на основу Закона о судовима¹³³ и примењив је на све судије.¹³⁴ Закон о судовима предвиђа обавезу доношења Кодекса судачке етике којим се утврђују етичка начела и правила понашања судија. При обављању дужности, и у своје слободно време, судије су дужне да поштују одредбе Кодекса.¹³⁵

Уз Кодекс, усвојене су 2016. године Смјернице за тумачење и примјену Кодекса судачке етике, чија је сврха да ближе објасне Кодекс и омогуће његово исправно тумачење. Доношење Смјерница имало је за циљ да се избегне пренормираност у Кодексу, као и претерано набрајање појединачних ситуација, што би могло за последицу имати то да се Кодекс примењује само на те случајеве. Стога ни Кодекс ни Смјернице не ограничавају понашања судија која доводе до кршења Кодекса.

Ради обезбеђивања доследне примене Кодекса, у хрватском Закону о судовима прописано је да овлашћена судијска већа утврђују повреде Кодекса, односно да дају мишљење и поступају поводом захтева за оцену постојања повреде Кодекса судачке етике.

Свако може указати на понашање судија које је супротно одредбама Кодекса.¹³⁶ Поступак спроводи суд у којем судија против којег је поднета притужба врши своју дужност. Судијско веће је дужно да судији омогући да се изјасни о наводима из притужбе, а затим доноси одлуку којом утврђује да ли је судија повредио Кодекс или не. Против одлуке о повреди Кодекса има право приговора у року од осам дана од достављања одлуке. О приговору одлучује Етичко вијеће, које се састоји од пет чланова (председник већа је судија при Врховном суду Републике Хрватске и четири члана које чланови Етичког повереништва бирају међу собом).

Судијско веће само утврђује повреду Кодекса, али не изриче казне. У коментару принципа који се односи на поштовање Кодекса- у Смјерницама се наводи да одлука о кршењу Кодекса од стране судија није ни казна нити изражава његову/њену дисциплинску одговорност. Према ранијем Закону о судовима, кршење Кодекса било је дефинисано као дисциплински прекршај, али након измене тог прописа то више није тако, односно кршење Кодекса није изричито прописано као прекршај.¹³⁷ Међутим, поновно

¹³⁰ Guy Canivet, *The Professional Discipline of Supreme Court Judges: Synthesis Report*, 3. Текст доступан на [https://www.network-presidents.eu/sites/default/files/Report_Canivet_Discipline_engl\[1\].pdf](https://www.network-presidents.eu/sites/default/files/Report_Canivet_Discipline_engl[1].pdf), 11.04.2020.

¹³¹ § 87 of Courts Act.

¹³² Consultative Council of European Judges (CCJE), Opinion no. 3 of the Consultative Council of European Judges (CCJE) to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the principles and rules governing judges' professional conduct, in particular ethics, incompatible behaviour and impartiality.

¹³³ Чл. 107 Zakona o sudovima, Narodne novine 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19.

¹³⁴ Expert Report: Project on Strengthening Judicial Ethics in Turkey, Expert Review of Relevant European Standards and Practices, 2016, 28.

¹³⁵ Чл. 106 Zakona o sudovima.

¹³⁶ Чл. 14 Kodeksa sudačke etike.

¹³⁷ European Network of Councils of Judiciary, Minimum Judicial Standards: Disciplinary Proceedings and Liability of Judges, 2015, 60.

или грубо кршење одредби Кодекса, поготово ако је учињено из грубе непажње, може имати и обележја дисциплинског прекршаја и као такво може бити предмет дисциплинског поступка.

Поступак по притужби због повреде Кодекса спроводи надлежно судијско веће, које поступа само по потписаним притужбама, односно неће поступати по анонимним притужбама. Судијска већа примењују Закон о управном поступку и Пословник о раду судијских већа.

Што се тиче дисциплинског поступка против судија, он је регулисан Законом о Државном судбеном вијећу¹³⁸. Неки од дисциплинских прекршаја су: немарно вршење судијске функције, непоступање у складу са одлуком донетом у поступку за заштиту права суђења у разумном року, вршење делатности неспојивих са судачком функцијом, наношење угледа суду, итд.¹³⁹

3.8. Црна Гора

Први Кодекс судијске етике који је важио за све судије Црне Горе донела је Конференција судија 2008. године на основу Закона о Судском савјету.¹⁴⁰ Кодекс је међан три пута и садржи етичка начела и правила понашања којих се судије морају придржавати ради очувања, афирмације и унапређења достојанства и угледа судија и судства.¹⁴¹ Сада носи назив Етички кодекс судија.

Један од проблема у примени Кодекса је био тај што је донет пре Закона о Судском савјету и судијама, па је постојала неусклађеност у погледу упућујућих одредби Кодекса на одредбе закона у вези са дисциплинским прекршајима, које су у међувремену престале да важе. Тај недостатак је отклоњен изменом Кодекса 2015. године.

Судски савјет је октобра 2011. године, на основу Закона о Судском савјету и судијама, основао Комисију за Етички кодекс судија, као специјализовано тело Судског савјета за праћење примене Етичког кодекса судија.¹⁴² Комисија подноси годишњи извештај о свом раду Судском савјету до 31. марта текуће за претходну годину.

Начин рада и одлучивања Комисије уређени су Пословником Судског савјета, Пословником о начину рада и одлучивања Комисије за Етички кодекс судија, као и самим Етичким кодексом судија.¹⁴³

Свако се може обратити Комисији ради мишљења о томе да ли је одређено понашање судија у складу са Етичким кодексом судија или не. Иницијатива мора садржати име и презиме судије и опис његовог или њеног понашања које представља кршење Кодекса. Судија против којег се води поступак има право да се изјасни о поднетој иницијативи у року од 8 дана, након чега Комисија одлучује у року од 30 дана. Није прописано како се спроводи поступак за утврђивање чињеничног стања.¹⁴⁴

Етичким кодексом судија је прописано да Комисија, уколико при разматрању неког случаја утврди да у радњама судије постоје елементи дисциплинског прекршаја, прекида поступак за утврђивање повреде Етичког кодекса и подноси предлог за утврђивање дисциплинске одговорности судије на-

¹³⁸ Чл. 62-72 Zakona o Državnom sudbenom vijeću, Narodne novine br. 116/10, 57/11, 130/11, 13/13, 28/13, 82/15, 67/18, 126/19. Заправо, контрола дисциплинске одговорности судија и државних тужилаца се налази у надлежности Државног судбеног вијећа на основу члана 121 Ustava RH, што је потом детаљније регулисано у Zakonu o Državnom sudbeno vijeću. Детаљније о овом Закону, види Alan Uzelac „Role and Status of Judges in Croatia”, *Croatian Judiciary: Lessons and Perspectives* (ed. Goranka Lilić), Zagreb 2002, 10-12.

¹³⁹ Чл. 62 Zakona o Državnom sudbenom vijeću.

¹⁴⁰ Закон о Судском савјету и судијама.

¹⁴¹ Поред принципа законитости, независности, непристрасности, стручности, интегритета, слободе удруживања, Кодексом су обухваћени и уобичајни етички стандарди, које предвиђају и Бангалорски принципи судијског понашања, Основна начела независности судства, као и Препоруке Комитета министара Савета Европе.

¹⁴² У саставу Комисије су председник, којег бира Конференција судија из реда чланова Судског савјета који нису судије, односно угледних правника са најмање 15 година радног искуства и два члана, од којег једног бира проширена седница Врховног суда Црне Горе из реда судија, а други је председник Удружења судија Црне Горе.

¹⁴³ Чл. 11-12 Етичког кодекса судија, Етички кодекс судија, „Сл. лист ЦГ”, бр. 16/2014, 24/2015.

¹⁴⁴ Извештај „Одговорност за кршење судијске етике у Црној Гори” који је урадила НВО Акција за људска права наводи да Комисија никада није саслушала ни једног сведока понашања које је испитивала, а често није вршила ни увид у доказе који су јој били предочени.

длежном органу – дисциплинском тужиоцу.¹⁴⁵ Тиме је Комисија и законски овлашћена да, поред председника суда, председника Вишег суда и председника Врховног суда, поднесе предлог за утврђивање дисциплинске одговорности судија.¹⁴⁶ Са друге стране, Судски савјет прослеђује притужбу Комисији када установи да се ради о повреди Кодекса.¹⁴⁷ Такође, Судски савјет може да одбачени предлог за утврђивање дисциплинске одговорности проследи Комисији да би проверила да ли се ради о повреди Кодекса.

Законски је прописано да се председници судова, који су иначе надлежни за подношење предлога за утврђивање дисциплинске одговорности, у случају када постоји основана сумња да је судија извршио дисциплински прекршај, могу обратити и Комисији са захтевом да установи да ли је поступање судија у складу са Кодексом.¹⁴⁸

У Закону о Судском савјету и судијама су наведени сви видови дисциплинског прекршаја, који се у великој мери преклапају са одредбама Етичког кодекса. Једном од измена Етичког кодекса судија избрисан је део одредбе који је упућивао на то да само кршења Кодекса којима се урушава углед професије могу бити разлог за дисциплинску одговорност, чиме је отворена могућност да свако кршење Кодекса, па и најмање, може бити основ покретања дисциплинског поступка.¹⁴⁹

За непоштовање етичких правила Кодексом нису прописане санкције. Утврђена повреда Кодекса уписује се у персонални лист судије, иако је законом прописано да се у евиденцију о судији уносе само подаци о утврђеној дисциплинској одговорности и разрешењу судије. Последице повреде Етичког кодекса имају утицај на оцену рада судија од страна Комисије за оцјењивање судија¹⁵⁰, на основу Правила за оцјењивање судија и председника судова из 2015. године. Притом, потребно је нагласити да се као критеријум приликом оцене рада судија узима да ли је дошло до кршења само једног дела Кодекса, а који се тиче „односа судија према странкама, колегама и запосленима у суду”.¹⁵¹ Ранија верзија Кодекса је садржала правила да повреда Кодекса представља основ за покретање дисциплинског поступка или поступка за разрешење судија. Међутим, како је реч о подзаконском акту, њиме се нису могли прописати услови за покретање поступка који је већ законски регулисан, тако да је ова одредба избрисана.¹⁵²

Законом о Судском савјету не искључује се изричито могућност да се поводом једног истог поступања судије води и дисциплински поступак и поступак због кршења етике. Дисциплински прекршај повлачи санкције у виду опомене, новчане казне, забране напредовања и разрешења и представља много озбиљнију повреду радних обавеза од кршења Кодекса, које може само да утиче на оцењивање судије, тј. на његово будуће напредовање у каријери. Чак девет дисциплинских прекршаја предвиђених Законом о Судском савјету се поклапа са одредбама Кодекса, па остаје спорно да ли ће се у овим случајевима говорити о повреди Кодекса или о дисциплинским прекршајима.

¹⁴⁵ Поред Комисије, председник суда, председник вишег суда и председник Врховног суда могу да поднесу предлог за утврђивање дисциплинске одговорности судије.

¹⁴⁶ Чл. 34 Закона о изменама и допунама Закона о Судском савјету, чл. 110, ст. 1 Закона о Судском савјету и судијама.

¹⁴⁷ Према чл. 11 ст. 3 Закона о судском савјету и судијама свако се може обратити Комисији за мишљење да ли је одређено поступање судије у складу са Етичким кодексом.

¹⁴⁸ Чл. 110 ст. 3 Закона о судском савјету и судијама.

¹⁴⁹ Измене и допуне Етичког кодекса судија Измене и допуне су објављене у „Службеном листу ЦГ”, бр. 24/2015 од 11.5.2015. године, а ступиле су на снагу 19.5.2015.

¹⁵⁰ Комисију за оцјењивање чине председник Врховног суда Црне Горе и четири члана Судског савјета, од којих су троје из реда судија, а један из реда угледних правника.

¹⁵¹ Чл. 89, 91 Закона о Судском савјету и судијама, „Сл. лист ЦГ”, бр. 11/2015, 28/2015, 42/2018; чл. 20, ст. 2, 3, 4 Правила о оцјењивању судија и председника судова.

¹⁵² Акција за људска права, Одговорност за кршење судијске етике у Црној Гори: Рад Комисије за Етички кодекс судија 2011-2016, Подгорица 2017, 22.

3.9. Словенија

Први Кодекс судијске етике у Словенији донело је Словеначко удружење судија 1972. године, што је била права реткост у тадашње време. Био је обавезујући само за чланове Удружења, али је био информативан и за општу јавност јер је пружао објашњење о томе шта се сматра етичким понашањем судија.

Нови Кодекс са коментаром усвојио је Судски савет 2001. године. Након истраживања моралних и етичких дилема са којима се суочавају судије у Словенији, Судски савет Словеније је 2014. године усвојио став којим препоручује да све судије морају поштовати Кодекс Судског савета Словеније. Нешто касније, јуна 2015. године, Судски савет је усвојио Кодекс судијске етике и формирао Комисију за етику и интегритет.¹⁵³ Нова верзија је усвојена 2017. године. Законом о Судијском савету је предвиђено да Кодекс судијске етике утврђује правила службеног и приватног понашања судија ради заштите независности, непристрасности судија и угледа судства. Судије су у обавези да поштују Кодекс судијске етике не само током вршења своје службе, већ и ван ње.¹⁵⁴

Комисија за етику и интегритет је основана као самостално радно тело Судског савета и члан Комисије не може бити позван на одговорност за изражено мишљење у току одлучивања Комисије. Састав Комисије чини пет судија које именује Судски савет на период од шест година. Четири члана се бирају међу судијама које се пријаве сами на оглас за члана Комисије или су предложени од стране судова или судија, а један члан се бира међу члановима Судског савета.¹⁵⁵

Рад Комисије је уређен Пословником о раду Комисије за етику и интегритет. Основни задатак Комисије је да у оквиру својих надлежности доприноси јачању професионалне етичке свести судија, а тиме и угледа правосуђа. Њене надлежности су: усвајање начелних мишљења о понашању судија које представља кршење Кодекса, доношење препорука и усвајање смерница за поштовање правила судијске етике. То значи да Комисија делује превентивно. Поступак за усвајање начелног мишљења, препоруке или смернице спроводи се на основу иницијативе физичког или правног лица, која мора бити потпуна и потписана или на захтев члана Комисије, члана Судског савета, председника Врховног суда и министра правде.¹⁵⁶ Захтев могу поднети и члан Комисије, члан Судског савета, председник Врховног суда Словеније и министар.

Поступак пред Комисијом непристрасан је и независан, уз једнак третман свих учесника у поступку, узимајући у обзир све околности случаја. Пре доношења коначне одлуке, Комисија може затражити додатне информације од подносиоца иницијативе или судије чије понашање се разматра или може да их позове да поднесу додатне доказе. Комисија ће одлучити да ли ће усвојити начелно мишљење, препоруку или смерницу, у зависности од околности случаја, а потом о својој одлуци обавестити подносиоца захтева и образложити је.

Комисија за етику и интегритет усвојила је априла 2016. текст Коментара Кодекса судијске етике који ближе објашњава примену тог акта. Кодекс судијске етике садржи препоруке у вези с понашањем судије у извршавању судских дужности, као и понашањем у приватном животу, које су спонтано развијене међу судијама у Словенији током дужег временског периода.

Питање дисциплинске одговорности је раздвојено од судијске етике и регулисано је Законом о судској служби¹⁵⁷ и Законом о Судијском савету¹⁵⁸. Чланом 81 Закона о судској служби је предвиђен списак од 27 типичних дисциплинских прекршаја које може извршити судија и који могу довести до покретања дисциплинског поступка. Дисциплинска санкција судији се може изрећи само под условима и у поступку предвиђеном Законом о судском савету.¹⁵⁹

¹⁵³ Чл. 49 Zakona o sodnem svetu, „Uradni list RS”, št. 23/17.

¹⁵⁴ Чл. 53 Zakona o sodnem svetu.

¹⁵⁵ Чл. 50 Zakona o sodnem svetu.

¹⁵⁶ Чл. 52 Zakona o sodnem svetu.

¹⁵⁷ Чл. 80-85 Zakona o sodniški službi, „Uradni list RS”, št. 94/07.

¹⁵⁸ Чл. 37-53 Zakona o sodnem svetu.

¹⁵⁹ Чл. 80 Zakona o sodniški službi.

3.10. Бугарска

Етички кодекс за понашање судија Бугарске је донет 2009. године на основу Закона о систему судова, а на основу одлуке Високог савета судства.¹⁶⁰ Кодекс се примењује на све судије, тужиоце, истражне судије, чланове Високог савета судства и инспекторе Инспектората при Високом савету судства. Израђен је у складу са Уставом Републике Бугарске, Законом о судијском систему, препорукама Савета министара ЕУ о статусу судија, тужилаца и истражних власти и другим домаћим и међународним актима посвећеним овим питањима.

Основна начела која Кодекс прописује су: независност судија, непристрасност, транспарентност, част, квалификације, поверљивост. Поступање супротно Кодексу представља дисциплински прекршај, у складу са Законом о систему судова¹⁶¹.

Закон о систему судова регулише детаљно дисциплинску одговорност судија, тужилаца и истражних судија.¹⁶² Чланом 307 став 4 су предвиђена четири вида дисциплинских прекршаја због којих се може покренути дисциплински поступак. Уколико се ради о покрајинским, регионалним и војним тужиоцима, основ њихове дисциплинске одговорности може бити и повреда одредби Законика о кривичном поступку¹⁶³. Против изабраних чланова Високог савета судства може се покренути дисциплински поступак и ако су учинили тежи прекршај приликом вршења својих службених дужности, као и ако су поступали на начин којим се угрожава углед судства¹⁶⁴.

¹⁶⁰ Art. 30 (1)(12) Judiciary Sistem Act, State Gazette No. 50/3.07.2012.

¹⁶¹ Art. 307 (4)(3) Judiciary Sistem Act. О ставу Венецијанске комисије о овој одредби Закона види European Commission for Democracy through Law, Bulgaria: Opinion No. 855/2016 on the Judicial System Act, Strasbourg 2017, 22.

¹⁶² Art. 307-328 Judiciary Sistem Act.

¹⁶³ European Network of Councils of Judiciary, Minimum Judicial Standards: Disciplinary Proceedings and Liability of Judges, 2015, 80.

¹⁶⁴ Art. 307 (2) Judiciary Sistem Act.

4.
ЗАКЉУЧЦИ
И ПРЕПОРУКЕ

Анализа је показала да је у Србији правни оквир који се односи на судијску етику у највећој мери усклађен са релевантним међународним стандардима у овој области и да не одступа значајно од упоредне праксе. Може се закључити и да је Србија прибегла концепту прилично чврстог нормативног оквира за судијску етику и стандарде понашања судија, те за комбинацију превентивног деловања Етичког одбора Савета и репресивног деловања дисциплинских органа у случајевима када су одредбе Етичког кодекса прекршене у већој мери. Овакав својеврсни дуалитет у пракси је до сада представљао изазов, нарочито у погледу утврђивања дисциплинске одговорности судија због поступања супротних етичким стандардима. За последицу је имао такође и недовољно разграничене материје судијске етике и дисциплинске одговорности, те и перципирање питања везаних за судијску етику пре свега кроз репресивни аспект дисциплинског поступка.

Отуда би било упутно да се у наредном периоду правни оквир који се односи на судијску етику унапред и јасније и доследније разграничи од дисциплинске одговорности судија, а стандарди понашања судија и судијска етика даље системски афирмишу, а судијама пружи додатна подршка у њиховој правилној примени. У том контексту, могу се формулисати следеће групе препорука:

I. ПРЕПОРУКЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА РЕВИДИРАЊЕ ОДРЕДАБА ЕТИЧКОГ КОДЕКСА, У ЦИЉУ УНАПРЕЂЕЊА И УСКЛАЂИВАЊА ПРАВИЛА О ПРИМЕНИ И САМИХ ПРИНЦИПА, КОЈЕ ПОДРАЗУМЕВАЈУ МОГУЋНОСТ УВОЂЕЊА НОВИХ ПРИНЦИПА У ЕТИЧКИ КОДЕКС.

Како је истакнуто у Анализи, чини се да би нека од правила примене било боље сврстати под друге принципе него што су она у оквиру којих се сада налазе, а може се размотрити и увођење нових.

Тако, на пример, чини се да би одредбе које се односе на могућност судија да учествују у појединим активностима (добротворним, верским) било боље уврстити у део Етичког кодекса у којем се указује и на могућност да судије обављају друге активности, спојиве са судијском функцијом него под окриље принципа непристрасности, као што је тренутно случај.

Као што је истакнуто у Анализи, може се размислити о измештању стандарда који се односе на комуникацију судија са њиховим колегама, као и учесницима у поступку, у посебан принцип. На пример, у Бангалорским принципима посебан принцип је Једнакост, и истиче се да је једнако понашање судије према свима, како учесницима у поступку, тако и запосленима у суду, од суштинске важности за правилно обављање судијске функције. Извештај о судијској етици издваја хуманост као једну од судијских врлина, а блиско њој одређује и једнак третман, као вредност којом судије треба да се руководе у свом понашању. Било би целисходно да се принцип Једнакости, те принцип Интегритета унесу у Етички кодекс. Применом принципа Стручности додатно би се обогатило даље инспирисање Бангалорским принципима, као и Извештајем о судијској етици, у којима се стандард судијске стручности подразумева као и да судија редовно унапређује своје личне квалитете неопходне за правилно обављање судијске функције. Такође да унапређује знања која су потребна не само за суђење већ и за функционисање суда, те да се редовно обавештава о променама у међународном праву и стандардима заштите људских права.

Надаље, било би упутно у Етичком кодексу јасно указати, као што је то учињено у Бангалорским принципима, да судија има право на слободу говора, мишљења, удруживања и окупљања, али да судија у коришћењу овог права увек мора да се понаша тако да сачува достојанство судијске функције, као и

независност и непристрасност судства. Уједно, било би нарочито важно да се у Етичком кодексу укаже на то да у свом понашању треба да искажу храброст, и да некада могу осећати моралну обавезу да говоре, на шта је јасно указано у Коментару Бангалорских принципа као и у Извештају о судијској етици, где је храброст истакнута као једна од судијских врлина.

II. ПРЕПОРУКЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА РЕГУЛИСАЊЕ ЕТИЧКОГ ОДБОРА САВЕТА КАО СТАЛНОГ РАДНОГ ТЕЛА КРОЗ ИЗМЕНЕ ЗАКОНА О ВИСОКОМ САВЕТУ СУДСТВА, КАО И РЕГУЛИСАЊЕ НАЧИНА ЊЕГОВОГ РАДА, САСТАВА, НАДЛЕЖНОСТИ И ДРУГИХ ПИТАЊА ПОСЕБНИМ ПРАВИЛНИКОМ.

Анализа је показала да постојећи регулаторни оквир у односу на Етички одбор Савета треба значајно унапредити. На самом почетку, потребно би било предвидети Етички одбор Савета као стално радно тело већ Законом о Високом савету судства. Потом, по аналогiji са начином на који су регулисана друга питања о којима одлучују стална радна тела овог органа, састав, рад и надлежност Етичког одбора Савета би требало уредити Правилником. Што се тиче састава овог тела, целисходним се чини предвидети да чланови Етичког одбора Савета могу бити именовани из редова судија те и судија у пензији, уз услов да имају одређене године стажа и одређене личне и професионалне квалитете. Истовремено, било би целисходно размотрити могућност повећања броја чланова овог тела или одређивања заменика чланова Етичког одбора Савета.

Правилником би било потребно детаљније и прецизније уредити начин поступања Етичког одбора Савета, и то на начин да се у његовом раду примене предности које пружа доступна информационо-комуникациона технологија. Осим рокова за усвајање мишљења, било би упутно прописати и рокове за објављивање мишљења на интернет презентацији Савета.

III. ПРЕПОРУКЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА МОГУЋНОСТ БРИСАЊА ДИСЦИПЛИНСКОГ ПРЕКРШАЈА КРШЕЊЕ ОДРЕДАБА ЕТИЧКОГ КОДЕКСА У ВЕЋОЈ МЕРИ ИЗ КАТАЛОГА ДИСЦИПЛИНСКИХ ПРЕКРШАЈА.

Питање да ли кршење одредаба Етичког кодекса уопште треба да представља дисциплински прекршај у праву Србије, захтева и одговор на питање да ли је онда довољно да Етички одбор Савета доноси само начелна мишљења или би било упутно и да у појединачним предметима одлучује о томе да ли је дошло до кршења одредби Етичког кодекса или Етичког кодекса Савета и сходно томе доноси одлуке, које могу и не морају бити праћене санкцијама. Уједно, уз њега се истовремено мора одговорити на питање да ли норме о дисциплинској одговорности судија у Закону о судијама треба другачије формулисати.

Било би целисходно да се ове могућности размотре, нарочито имајући у виду дискусију која се односи на предлоге за ревидирање законског оквира који се односи на дисциплинску одговорност судија, и то у широком консултативном процесу.

Начелно, чини се упутнијим да се направи јасна разлика између дисциплинске одговорности, са једне стране, и етичких (деонтолошких) правила, са друге стране. Истовремено, коначна одлука би ваљало да буде праћена јасним и циљаним опредељењем за то да ли Етички одбор Савета доноси и појединачне одлуке о кршењу одредби Етичког кодекса, као и томе да ли се такве одредбе уписују у лични лист судије.

IV. ПРЕПОРУКЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА РЕВИДИРАЊЕ ПРОГРАМА ОБУКЕ ИЗ ОБЛАСТИ СУДИЈСКЕ ЕТИКЕ.

Програме обуке, како почетне тако и сталне, треба додатно унапредити да би се обезбедило да се у модулима који су посвећени питањима судијске етике, превасходно обрађују питања везана за етику,

а не за дисциплину. Надаље, било би важно да се кроз обуку додатно афирмише став да судије треба да стално унапређују не само своја знања и вештине, већ и своје врлине и понашања у којима се оне исказују.

У односу на програм сталне обуке, целисходно би било организовати обуке и на основном и на напредном нивоу, и то тако да програм основне обуке обухвата релевантне међународне стандарде и домаћи правни оквир, док напредни програми обуке или посебни модули обухватају поједина важна питања у вези са судијском етиком.

Истовремено, потребно је обезбедити што шири обим обука на теме из области судијске етике на средњи рок (у петогодишњем периоду).

V. ПРЕПОРУКЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА АКТИВНО АФИРМИСАЊЕ СУДИЈСКЕ ЕТИКЕ И ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ЕТИЧКОГ КОДЕКСА.

Активно афирмисање значаја судијске етике треба да буде један од важних задатака Савета и Етичког одбора Савета у наредном периоду. То подразумева како објављивање мишљења Етичког одбора Савета, тако и друге механизме, као што је, на пример, објављивање годишњег извештаја о стању етике у судству. На овај начин би се, уместо кроз репресивне мере, увео још један прегледан механизам праћења имплементације овог инструмента.

У наредном поглављу, на основу аргументације из претходних поглавља, дат је преглед свих појединачних препорука у оквиру наведених група препорука, а које су истакнуте у Анализи.

Препорука V.1:

Потребно је објављивати мишљења Етичког одбора Савета када оно иде о етичким са радом, као и годишње извештаје о стању етике у судству.

4.1. ПОЈЕДИНАЧНЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПРАВНОГ ОКВИРА ИЗ ЕТИКЕ СУДИЈА И ЕТИКЕ ЧЛАНОВА САВЕТА

Број	ПРЕПОРУКА	Страница у анализи
I	ПРЕПОРУКЕ У ВЕЗИ СА ИЗМЕНАМА ЕТИЧКОГ КОДЕКСА и ЕТИЧКОГ КОДЕКСА САВЕТА	
I.1.	Потребно је израдити нови Етички кодекс, што је целисходније од измена и допуна постојећег.	23
I.2.	У новом Етичком кодексу код принципа <i>1. Независности</i> код примене додати тачку 1.5, која гласи: <i>„Судија је независан у односу на друштво у целини и у односу на стране у поступку у коме пресуђује и, не само да нема непримерене везе са извршном и законодавном граном власти није под њиховим утицајем, него мора и разумном посматрачу да делује као да ипак везе и утицаји не постоје.”</i>	24
I.3.	Приликом израде новог Етичког кодекса, у оквиру принципа Непристрасност избрисати тачке 2.6. и 2.7. и преместити их у нови принцип Посвећеност.	25
I.4.	У новом Етичком кодексу код принципа Непристрасност код примене додати тачку која ће гласити истоветно тачки 2.4. Бангалорских принципа: <i>„Судија неће свесно, у току поступка или моћне будуће поступка у предмету, давати коментаре за које би се могло оправдано рећи оставити да могу утицати на окончање таквих поступака или угрозили манифестовану правичност поступка. Није ће судија давати било какве изјаве, јавно или на други начин, које могу утицати на правичност суђења, било ком лицу или о било ком ишљању.”</i>	25
I.5.	У новом Етичком кодексу код принципа Непристрасност код примене додати тачку која ће гласити истоветно тачки 2.5. Бангалорских принципа: <i>„Судија ће се изузети из поступка у предмету у којем није у могућности да донесе непристрасну одлуку или у коме разумном посматрачу може деловати као да судија није у могућности да донесе непристрасну одлуку. Такви поступци укључују, али се не ограничавају на, случајеве када: - судија има стварно предубеђење или предрасуду у вези са једном од страна у спору или лично сазнање о спорним доказним чињеницама у вези са поступком; - судија је преходно поступио као адвокат или је био материјални сведок у спорном предмету; - судија, или члан породице судије, има економски интерес у решењу предмета спора.”</i>	25
I.6.	У новом Етичком кодексу принцип који је сада назван Стручност и одговорност, назвати Стручност и ревност. У оквиру овог принципа треба задржати постојеће тачке 3.1, 3.2, 3.3. и 3.7. из тренутно важећег Етичког кодекса. Осим тога: - брисати (односно преместити у нови принцип – види препоруку I.11.) тачке 3.4, 3.5. и 3.6. - додати нове тачке, тако да гласе истоветно или слично као наведени текст тачка примене за вредност Способност и ревност (6.2, 6.3, 6.4. и 6.5.) из Бангалорских принципа:	27

	<p>„Судија ће посветити своју професионалну активност судским обавезама које укључују не само обављање судијских дужности и обавеза у суду и доношење одлука, већ и другим задацима битним за судијску функцију или функционисање суда.</p> <p>Судија ће предузети разумне кораке ради одржавања и развијања својих знања, вештина и личних квалитета неопходних за правилно обављање судијске функције, користећи погодности центра за обуку и других стручних институција које треба да су под контролом правосуђа.</p> <p>Судије ће се редовно информисати о релевантним променама међународног права, укључујући међународне конвенције и друге инструменте који усмано-вљавају норме људских права.</p> <p>Судија ће обављати све судијске дужности укључујући изразу пресуда, ефикасно, правично и са разумном ефикасношћу.”</p>	
I.7.	<p>У новом Етичком кодексу принцип Достојанственост преименовати у Достојанственост и примереност и допунити следећим тачкама примене код принципа 4. Примереност из Бангалорских принципа:</p> <p>4.1. Судија ће избежавати непримерено понашање, као и уписак непримерености, у свим судијским активностима.</p> <p>4.5. Судија неће дозвољавати коришћење предивалишта судије од стране припадника правничке професије ради примања клијената или других припадника правничке професије.</p> <p>4.6. Судија, као било који грађанин, има право на слободу говора, мишљења, удруживања и окуљања, али у коришћењу ових права судија увек мора да се понаша тако да сачува дигнитет судијске функције и независности и неирисрасности судства.</p> <p>4.7. Судија ће се информисати о личним и бона фиде финансијским интересима судије и начиниће разуман напор да буде информисан о интересима чланова судијине породице.</p> <p>4.8. Судија неће дозволити да породица судије, друштвени или други односи непримерено утичу на судијско понашање судије и доношење судских одлука.</p> <p>4.9. Судија неће користити или уступаити пресијаж судијске функције ради задовољавања приватних интереса судије, чланова породице судије или било кога другог, нићи ће судија одавати или дозвољавати другим да шире уписак да је било ко у специјалном положају да непримерено утиче на судију у обављању судијских дужности.</p> <p>4.10. Поверљиве информације до којих судија дође у својству носиоца судијске функције неће бити коришћене или обелодањене од стране судије у било коју сврху која није у вези са судијиним судским дужностима.</p> <p>4.14. Судија и чланови породице судије, неће изражити, нићи прихватити било какав поклон, завештање, зајам или услугу ради било каквог чињења или пројаштања чињења од стране судије у вези са обављањем судијских дужности.</p> <p>4.15. Судија неће свесно дозволити да судско особље, или остали који су под судијиним утицајем, надзором или контролом, изражи или прихвати икакав поклон, завештање, зајам или услугу која се тиче било каквог чињења или пројаштања чињења у вези са обављањем дужности или функције.</p> <p>4.16. Под условима прописаним законом или правним правилима јавног обелодањивања података, судија може прихватити мали симболичан поклон, награду или бенефицију примерено околностима у којима је поклон учињен, под условом да тај поклон, награда или бенефиција не би могли изазвати оивравдан уписак да су учињени у намери да се утиче на судију у обављању судијских дужности или на други начин даји повода уписку ирисрасности.</p>	28

<p>I.8.</p>	<p>У новом Етичком кодексу код принципа Посвећеност у оквиру тачке примене 5.2: Прву алинеју изменити тако да гласи: - „<i>писање, наславна делатност и учење у јавним расправама које се односе на право, правни систем и функционисање судства</i>“; другу алинеју изменити тако да гласи: - „<i>чланство у радним телима Владе и другим органима државне управе</i>“; трећу алинеју изменити тако да гласи: - „<i>учење у научном и уметничком раду</i>“.</p>	<p>29</p>
<p>I.9.</p>	<p>У новом Етичком кодексу у оквиру принципа 6. Слобода удруживања, изменити тачку 6.1. примене тако да гласи: „<i>Судија има право на слободу говора, мишљења, удруживања и окуљања, с тим што у коришћењу овог права увек мора да се понаша тако да сачува достојанство судијске функције, као и независности и непристрасности судства, али и да искаже храброст.</i>“</p>	<p>30</p>
<p>I.10.</p>	<p>У новом Етичком кодексу додати као нови принцип Интегритет, као један од првих принципа (нпр. после постојећег принципа 2. Непристрасност, у ком случају је потребно извршити одговарајућу ренумерацију наредних принципа и тачака примене, узимајући у обзир и горе наведене препоруке). Нови принцип Интегритет и његова правила примене могу бити дефинисана истоветно као или могу бити инспирисана Бангалорским принципима, уз одређене допуне: Принцип: „<i>Интегритет је неопходан за правилно обављање судијске функције.</i>“ Стандарди наведени за примену овог принципа у оквиру Бангалорских принципа дефинисани су на следећи начин: „<i>Судија ће обезбедити да његово или њено понашање буде беспрекорно у очима разумног посматрача.</i> <i>Понашање и држање судије мора реafirмисати поверење људи у интегритет судства.</i> <i>Правда не мора само бити задовољена већ мора бити очигледно да је правда задовољена.</i>“ У оквиру стандарда примене може бити додато и следеће: „<i>Судија обављајући судијску функцију треба да испољи мудрост, лојалност, човечност, храброст, озидљност, смисленост, способност да саслуша друге, да комуницира са њима и буде радан</i> <i>Судија мора да испољава марљивост – ревност, избегава непристрасност, сукоб интереса, чувајући тако свој лични интегритет и интегритет судијске струке.</i> <i>Само судија који поседује интегритет може да одржи непристрасност и независност и очува право грађана на одбрану од других органа власти, медија, политичких странака, странака у политику и других судија.</i> <i>Храброст судије се заснива на стручности, законитости, непристрасности на било коју врсту притисака и уцена и суштинском разумевању друштвених околности.</i>“</p>	<p>31</p>
<p>I.11.</p>	<p>У Етичком кодексу после принципа 3. Стручност и ревност (после спроведене измене из препоруке I.6.), додати нови принцип 4. са називом <i>Једнакост</i> и извршити одговарајућу ренумерацију наредних принципа и тачака примене. У додати принцип 4. <i>Једнакост</i> унети дефиницију једнакости која гласи: „<i>Обезбеђење једнакости свих у прегледу (испољивању) пред судом је суштински важно за правилно обављање судијске дужности.</i>“</p>	<p>32</p>

	<p>Као тачке примене требало би дефинисати тачке које би биле инспирисане применом вредности Једнакост односно анти-дискриминаторним тачкама примене из Бангалорских принципа:</p> <p><i>„Судија мора да разуме и схвати постојање разлика и специфичности у друштву по разним основима као што су пол, расна припадност, верска опредељеност итд (релевантни разлози).</i></p> <p><i>Судија неће дозволити у вршењу судијске дужности манифестовање предрасуда и предрасуда на основу релевантних разлога.</i></p> <p><i>Судија ће обављати своју дужност са дужним уважавањем других (странке, сведоци, адвокати, судско особље, колеге) без разликовања на основу релевантних разлога.</i></p> <p><i>Судија неће дозволити судском особљу да прави разликовања по основу релевантних разлога.</i></p> <p><i>Судија неће дозволити ни адвокатима да то чине.”</i></p> <p>Надаље, додати тачке примене које гласе (раније тачке примене 3.4, 3.5. и 3.6 брисане из принципа 3 – видети препоруку број I.6.):</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>„Судија је дужан да одржава ред и дисциплину у свим ситуацијама пред судом и да се у одношењу са странкама, адвокатима, судијама поротницима, другим учесницима у поступку и судским особљем понаша дисциплино, одзирно и с поштовањем.</i> • <i>Судија је дужан да развија и одржава добре колегијалне односе и стручну сарадњу са другим судијама.</i> • <i>Судија има право и дужност да од правних засидника, учесника у поступку и зајослених у суду, захтева да се према странкама у поступку и тражанима који се обраћају суду понашају дисциплино, одзирно и с поштовањем, као и да се уздрже од свакој поступка и понашања које би довело у питање уред суду.”</i> <p>ИЛИ</p> <p>У оквиру принципа 2. Нејсправност додати други став дефиниције једнакости који гласи:</p> <p><i>„Обезбеђење једнакости свих у управљању (поступању) пред судом је суштински важно за правилно обављање судијске дужности.”</i></p> <p>Надаље додати нове тачке примене 2.9, 2.10. и 2.11. (после спроведених препорука I.3, I.4. и I.5. горе), које гласе:</p> <p>2.9. <i>Судија је дужан да одржава ред и дисциплину у свим ситуацијама пред судом и да се у одношењу са странкама, адвокатима, судијама поротницима, другим учесницима у поступку и судским особљем понаша дисциплино, одзирно и с поштовањем.</i></p> <p>2.10. <i>Судија је дужан да развија и одржава добре колегијалне односе и стручну сарадњу са другим судијама.</i></p> <p>2.11. <i>Судија има право и дужност да од правних засидника, учесника у поступку и зајослених у суду, захтева да се према странкама у поступку и тражанима који се обраћају суду понашају дисциплино, одзирно и с поштовањем, као и да се уздрже од свакој поступка и понашања које би довело у питање уред суду.”</i></p> <p>И код ове алтернативе овде би требало додати горе наведених пет анти-дискриминаторних тачака из вредности Једнакост из Бангалорских принципа.</p>	
I.12.	Уз нови Етички кодекс израдити Коментар Етичког кодекса за судије или смернице за његову примену.	33
I.13.	У Етички кодекс Савета у оквиру члана 1 после постојећег става 1 додати нови став 2 који гласи: <i>„Члан Савета из реда судија дужан је да се у свакој прилици одржава и одреда Етичког кодекса судија.”</i> Постојећи став 3 постаје став 4.	34

I.14.	У Етички кодекс Савета у оквиру члана 5 Стручност и одговорност, додати после постојећег става 2 нови став 3 који гласи: „Чланови Високој савету судства дужни су да истраже развој домаћих и међународних процеса и праксе, а нарочито из области које су предмет истраживања и судске обуке судија.” Постојећи став 3 постаје став 4.	34
II ПРЕПОРУКЕ У ВЕЗИ СА СТАТУСОМ И РАДОМ ЕТИЧКОГ ОДБОРА САВЕТА		
II.1.	Изменити члан 30 став 4 Закона о судијама тако да гласи: „Етички одбор, стално радно тело Високој савету судства, одлучује о томе који су кандидати одређени достојанству и независности судије и истраживања у суду, на основу Етичког кодекса.”	36
II.2.	Изменити члан 15 став 1 Закона о Високом савету судства, тако да гласи: „Стална радна тела Савета су: Комисија за вредновање рада судија и председника судова, Изборна комисија, дисциплински одбори и Етички одбор”.	36
II.3.	Брисати члан 17а у Пословнику о раду Високог Савета судства, а члан 16 Пословника о раду Високог савета судства изменити тако да гласи: „Стална радна тела Савета су: Комисија за вредновање рада судија и председника судова, Изборна комисија, дисциплински одбори, Етички одбор и радно тело за одлучивање о пријору на решење о оцени судијској помоћника.”	36
II.4.	Надлежност и поступак пред Етичким одбором Савета уредити Правилником о раду Етичког одбора Савета уместо Пословником о раду Етичког одбора Савета.	36
II.5.	Потребно је у Пословнику о раду Етичког одбора уредити услове за именовање чланова Етичког одбора Савета: прописати потребне године стажа и додатни лични и професионални квалитет кандидата за члана Етичког одбора Савета или предвидети могућност да чланове Етичког одбора Савета бирају судије.	37
II.6.	Изменити члан 2 став 2 Пословника о раду Етичког одбора тако да гласи: „Етички одбор има председника, заменика председника и његових чланова.” ИЛИ „Етички одбор има председника, заменика председника и три члана, који имају своје заменике.”	37
II.7.	У Пословнику о раду Етичког одбора изменити члан 2 став 4, тако да гласи: „Савет именује чланове Етичког одбора из редова судија и судија у пензији. Мандат чланова Етичког одбора траје четири године и они могу бити узастопно бирани на ову функцију.”	38
II.8.	Уредити питање престанка дужности члана Етичког одбора Савета, било на сопствени захтев или у случају разрешења, и то изричито регулисати законом и/или Пословником о раду Етичког одбора.	38
II.9.	У члану 7 Пословника о раду Етичког одбора додати став 2 који гласи: „Етички одбор не истражује анонимној иницијативи.”	39

П.10.	У члану 7 Пословника о раду Етичког одбора прецизирати и детаљније регулисати да ли је за поступање Етичког одбора Савета „по сопственој иницијативи” довољна иницијатива једног од чланова или најмање три члана, што је иначе Пословником о раду Етичког одбора прописан број чланова који могу тражити сазивање седнице Етичког одбора Савета.	39
П.11.	Изменити члан 8 став 1 Пословника о раду Етичког одбора, тако да гласи: „Иницијатива носиоца судијске функције, члана Савета или Савета се подноси Савету у затвореној коверти или електронским путем на посебну електронску адресу Етичког одбора, са назнаком „за Етички одбор”.	39
П.12.	Изменити члан 8 став 2 Пословника о раду Етичког одбора, тако да гласи: „Иницијатива се заводи у Савету, у посебном уписнику или електронском уписнику, и доставља лицу које је одговорно за административно-техничку подршку Етичком одбору, ради распоређивања предмета председнику и члановима Етичког одбора, према редоследу пријема.”	39
П.13.	У члану 8 Пословника о раду Етичког одбора додати ставове 3 и 4 који гласе (под условом да се усвоји препорука П.14.): „Члан Етичког одбора постоји као извесилац на седници Етичког одбора у погледу иницијативе која му је распоређена. Чланови Етичког одбора се на седници изјашњавају о иницијативи и одлучују о даљем постојању.”	40
П.14.	У члану 9 Пословника о раду Етичког одбора додати нови ставове 1 и 2 (постојећи став 1 постаје став 3), који гласи: „Етички одбор одбацује иницијативе које су анонимне. Етички одбор не усваја мишљења по иницијативама које се не односе на питања примене Етичког кодекса или Етичког кодекса чланова Савета.”	40
П.15.	У члану 10 Пословника о раду Етичког одбора изменити став 1 и 2, тако да гласи: „Начелна мишљења, писана уписива и практичне смернице Етичког одбора објављују се на интернет презентацији Савета у року од 30 дана од доношења ових аката. Начелна мишљења, писана уписива и практичне смернице које се објављују на интернет презентацији Високог савета судства Етички одбор припрема уз поштовање начела поверљивости постојања, начела приватности и у складу са одредбама Закона о заштити података о личности.”	40
П.16.	У члану 5 Пословника о раду Етичког одбора изменити став 2 тако да буду прописана јасна правила о задатку запослених у Савету који пружају административну и стручно-техничку подршку Етичком одбору Савета са циљем да организација рада Етичког одбора Савета у пракси не би била само на председнику Етичког одбора Савета и његовом заменику.	41

III	ПРЕПОРУКЕ У ВЕЗИ СА ДИСЦИПЛИНСКИМ ПРЕКРШАЈЕМ КРШЕЊЕ ОДРЕДАБА ЕТИЧКОГ КОДЕКСА У ВЕЋОЈ МЕРИ	
III.1.	Размотрити да ли кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери уопште треба да представља дисциплински прекршај, као и да ли сходно томе норме о дисциплинској одговорности судија у Закону о судијама треба другачије формулисати.	45
АЛТЕРНАТИВЕ ЗА РЕГУЛИСАЊЕ		
а)	<p>Ова алтернатива пружа разграничење дисциплинских прекршаја од етичких принципа односно брисање прекршаја кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери. Такође, Етички одбор Савета поступа у појединачним случајевима кршења одредаба Етичког кодекса и његова одлука о кршењу одредаба Етичког кодекса се уписује у лични лист судије.</p> <p>У наставку су измене прописа које треба предузети уколико се усвоји ова алтернатива:</p> <ul style="list-style-type: none"> - У члану 30 Закона о судијама изменити став 4 тако да гласи (под условом да је усвојена препорука II.1.): <i>„Етички одбор, сјално радно тело Високог савета судства, одлучује који су јосиујци оиречни достојанству и независности судије и штејни по улед суда, на основу Етичког кодекса. Одлука Високог савета судства којом је ујврђена одговорности судије за кршење Етичког кодекса уписује се у лични лист судије.”</i> - У члану 90 став 1 Закона о судијама брисати алинеју 18: <i>„кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери”</i> и додати нову алинеју која гласи: <i>„наношење штеје уледу суда и судијској дужности на друи начин.”</i> - У члану 3 Пословника о раду Етичког одбора алинеју 4 изменити тако да гласи: <i>„доноси појединачне одлуке којима ујврђује одговорности судије или члана Савета за кршење Етичког кодекса судија односно Етичког кодекса за чланове Високог савета судства”</i> - Члан 7 Пословника о раду Етичког одбора изменити тако да гласи: <i>„Етички одбор јосиуја по сојственој иницијативи или на основу иницијативе за доношење појединачне одлуке (у даљем тексту: иницијатива) носиоца судијске функције, члана Савета или члана сјалној или поременој радној тела Савета.”</i> - Члан 8 Пословника о раду Етичког одбора изменити тако да гласи: <i>„Иницијатива се јодноси Савету, у завореној коверти, са знаком „за Етички одбор”.</i> - У члану 21 Правилнику о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова додати став 2 који гласи: <i>„Етички одбор јодноси по службеној дужности дисциплинску јријаву јротив судије односно јредседника суда када сматра да су јрекршене одредбе Етичког кодекса услед чеја се наноси штеја уледу суда и судијској дужности.”</i> <p>После извршене измене, постојећи став 2 постаје став 3, постојећи став 3 постаје став 4 и постојећи став 4 постаје став 5.</p>	45

б)	<p>Ова алтернатива такође пружа разграничење дисциплинских прекршаја од етичких принципа, односно брисање прекршаја кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери. Такође, Етички одбор Савета доноси само начелна мишљења. У наставку су измене прописа које треба предузети уколико се усвоји ова алтернатива:</p> <ul style="list-style-type: none"> - У члану 90 став 1 Закона о судијама брисати алинеју 18: „кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери” и додати нову алинеју 18 која гласи: „наношење штејне улоге суда и судијској дужности на други начин.” 	45
ц)	<p>Ова алтернатива подразумева опредељење да кршење одредаба Етичког кодекса остане дисциплински прекршај, с тим да се прецизирају принципи чије кршење може водити дисциплинској одговорности. Етички одбор Савета доноси појединачне одлуке о кршењу Етичког кодекса. Такође, неопходно је регулисати однос дисциплинског и поступка пред Етичким одбором Савета, и уписивање одлуке о кршењу Етичког кодекса у лични лист судије.</p> <p>У наставку су измене прописа које треба предузети уколико се усвоји ова алтернатива:</p> <ul style="list-style-type: none"> - У члану 30 Закона о судијама изменити став 4 тако да гласи (под условом да је усвојена препорука II.1.): „Етички одбор, стално радно тело Високог савета судства, одлучује који су постојећи одреци дојанствима и независности судије и штејни по улог суда, на основу Етичког кодекса. Одлука Високог савета судства којом је утврђена одговорност судије за кршење Етичког кодекса уписује се у лични лист судије.” - У члану 3 Пословника о раду Етичког одбора алинеју 4 изменити тако да гласи: „доноси појединачне одлуке којима утврђује одговорност судије или члана Савета за кршење Етичког кодекса судија односно Етичког кодекса за чланове Савета”. - Члан 7 Пословника о раду Етичког одбора изменити тако да гласи: „Етички одбор постојећи по сојственој иницијативи или на основу иницијативе за доношење појединачне одлуке (у даљем тексту: иницијатива) носиоца судијске функције, члана Савета или члана сталног или привременог радног тела Савета.” - Члан 8 Пословника о раду Етичког одбора изменити тако да гласи: „Иницијатива се доноси Савету, у завореној коверти са знаком „за Етички одбор”. - У члану 21 Правилнику о поступку за утврђивање дисциплинске одговорности судија и председника судова додати став 2 који гласи: „Етички одбор доноси по службеној дужности дисциплинску пријаву постојећих судије односно председника суда када сматра да су прекршене одредбе Етичког кодекса услед чега се наноси штејна улога суда и судијској дужности.” <p>После извршене измене, постојећи став 2 постаје став 3, постојећи став 3 постаје став 4 и постојећи став 4 постаје став 5.</p>	46
д)	<p>Ова алтернатива подразумева опредељење да Етички одбор Савета доноси појединачне одлуке о кршењу Етичког кодекса, с тим да се прецизирају принципи чије кршење може водити дисциплинској одговорности. Етички одбор Савета доноси само начелна мишљења. Неопходно је регулисање дисциплинског и поступка пред Етичким одбором Савета, при чему ће се одлука о кршењу Етичког кодекса уписивати у лични лист судије.</p>	46

	<p>У наставку је измена прописа коју треба предузети уколико се усвоји ова алтернатива:</p> <p>- У члану 90 став 1 Закона о судијама изменити алинеју 18 тако да гласи: <i>„кршење у већој мери етичких принципа независности, нейстрасности, стручности и одговорности, достојанствености и оданости принципима етичког кодекса и правила понашања судије”.</i></p>	
IV	ПРЕПОРУКЕ У ВЕЗИ СА ОБУКАМА ИЗ СУДИЈСКЕ ЕТИКЕ	
IV.1.	У програму сталне и почетне обуке судија обуку из области етике конципирати тако да се судијска етика не поистовећује и не ограничава на теме корупција или дисциплинска одговорност судије у вези са прекршајем „кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери”.	49
IV.2.	Обуку из етике судија заснивати на методама које подразумевају активну улогу полазника обуке.	49
IV.3.	Организовати обуке у вези са судијском етиком како на основном нивоу (међународни стандарди и правни оквир у Србији), тако и на напредном нивоу и/или кроз посебне модуле посвећене појединим конкретним питањима.	49
IV.4.	Потребно је обуке из области етике организовати тако да се обезбеди њен што већи обухват на средњи рок (у петогодишњем периоду).	49
IV.5.	Потребно је у оквиру обука афирмисати став да судије треба да стално унапређују не само своја знања и вештине, већ и врлине и понашања у којима се те врлине исказују.	49
V	ПРЕПОРУКА У ВЕЗИ СА АФИРМИСАЊЕМ СУДИЈСКЕ ЕТИКЕ И ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ЕТИЧКОГ КОДЕКСА	
V.1.	Потребно је објављивати мишљења Етичког одбора Савета када то тело отпочне са радом, као и годишње извештаје о стању етике у судству.	69

5. ПРИЛОЗИ

На основу члана 3. став 4. Закона о судијама („Службени гласник РС”, бр. 116/08, 58/09 и 104/09) и члана 13. алинеја 14. Закона о Високом савету судства („Службени гласник РС”, број 116/08), Високи савет судства, на седници одржаној 14. децембра 2010. године, донео је

ЕТИЧКИ КОДЕКС

„Службени гласник РС”, број 96 од 18. децембра 2010.

Етичким кодексом утврђују се етички принципи и правила понашања судија којих се морају придржавати у циљу очувања и унапређења достојанства и угледа судије и судства.

1. НЕЗАВИСНОСТ

Судија је у вршењу судијске функције независан и потчињен само Уставу и закону.

Судија је слободан у заступању свог схватања, утврђивању чињеница и примени права у свему о чему одлучује.

Судија није дужан да икоме, па ни другим судијама и председнику суда, објашњава своја правна схватања и утврђено чињенично стање, изузев у образложењу одлуке или кад то закон посебно налаже.

Примена:

1.1. Судија врши судијску функцију независно, без икаквог спољашњег утицаја, ограничења, наговарања, притисака, претњи или мешања од стране било кога.

1.2. Судија је независан у односу на законодавну и извршну власт, медије и друге институције друштва, политичке партије, друге судије и у односу на странке у поступку у коме суди.

1.3. Судија промовише високе стандарде судијског понашања и придржава их се у циљу одржавања и јачања поверења јавности у независност судија и судова.

1.4. Судија брани независност суда од политичких притисака, интервенција и утицаја у свакој прилици. Судија неће учествовати на јавним расправама политичке природе, осим када се расправа односи на питања која се тичу рада судова и независности судства.

2. НЕПРИСТРАСНОСТ

Судија је дужан да непристрасно води поступак по својој савести, у складу са властитом проценом чињеница и тумачењем права, уз обезбеђење правичног суђења, суђења у разумном року и поштовања процесних права странака гарантованих Уставом, законом и међународним актима,

Примена:

2.1. Судија обавља судијску функцију објективно, без наклоности, предубеђења и предрасуда према странама у поступку заснованих на раси, боји коже, националној припадности, верским убеђењима, политичкој опредељености, полу, старосној доби и другим личним својствима.

2.2. Судија у обављању судијске функције, својим понашањем у суду и ван суда, одржава и јача поверење јавности и странака у поступку у непристрасност судија и судова.

2.3. Судија је дужан да се уздржи од суђења у поступцима у којима постоје разлози који доводе у сумњу његову непристрасност. Сумњу у непристрасност судије нарочито подстичу породичне, пријатељске, пословне, социјалне и сличне везе са странкама и њиховим заступницима.

2.4. Судија је дужан да посвећује једнаку пажњу опречним интересима странака и да објективно води поступак и доноси одлуке.

2.5. Судија је дужан да се уздржи од давања изјава или коментара у јавности, због којих би се у предметима у којима поступа могао створити утисак пристрасности и нарушити правичност суђења. Судија је дужан да се уздржи од давања било каквих обавештења или коментара у медијима о конкретним предметима који би могли да утичу на исход поступка.

2.6. Судија мора да избегава учешће у политичким активностима, које могу да угрозе утисак непристрасности.

2.7. Судија може да учествује у грађанским, добротворним и верским активностима, под условом да се те активности не одражавају негативно на обављање судијске функције.

2.8. Судија је дужан да ван суда, у својим личним односима са припадницима правне професије, избегава ситуације које би оправдано могле да изазову сумњу у његову непристрасност.

3. СТРУЧНОСТ И ОДГОВОРНОСТ

Судија треба да поседује теоријско и практично знање и вештине потребне за одговорно, стручно и ефикасно вршење судијске функције.

Судија има право и обавезу на стручно усавршавање и обуку о трошку Републике Србије, у складу са посебним законом.

Примена:

3.1. Судија има обавезу да усавршава теоријско и практично знање и вештине кроз програм обуке.

3.2. Судија треба да настоји да континуирано усавршава знање и вештине како би унапредио квалитет судске заштите.

3.3. Судија је дужан да поштује рокове у току поступка, уз поштовање правила о решавању хитних предмета.

3.4. Судија је дужан да одржава ред и пристојност у свим поступцима пред судом и да се у опхођењу са странкама, адвокатима, судијама поротницима, другим учесницима у поступку и судским особљем понаша пристојно, обзирно и с поштовањем.

3.5. Судија је дужан да развија и одржава добре колегијалне односе и стручну сарадњу са другим судијама.

3.6. Судија има право и дужност да од правних заступника, учесника у поступку и запослених у суду, захтева да се према странкама у поступку и грађанима који се обраћају суду понашају пристојно, обзирно и с поштовањем, као и да се уздрже од сваког поступка и понашања које би довело у питање углед суда.

3.7. Поверљиве информације које је сазнао у току поступка, судија не сме да користи или да их саопштава другим лицима, осим у сврхе обављања судијске функције.

4. ДОСТОЈАНСТВЕНОСТ

Судија је дужан да у обављању судијске функције и у поступцима ван суда развија стандарде понашања који доприносе очувању угледа и достојанства суда и судија.

Примена:

4.1. Судија мора да се уздржава од недоличних поступака, као и од поступака који могу нарушити поверење јавности у суд.

4.2. Судија је дужан да чува углед суда и судијске функције кроз писану и изговорену реч.

4.3. Судија, као лице изложено сталном суду јавности, слободно и својевољно, прихвата лична ограничења, која му намеће судијска функција.

4.4. Судија не сме да користи положај судијске функције ради остваривања сопствених интереса, интереса чланова своје породице или других лица, нити сме да дозволи другима лицима да оставе утисак да се било ко налази у таквом посебном положају да може да утиче на рад судије.

4.5. Судија и чланови његове породице неће тражити нити примати било какве поклоне, завештање, позајмицу или услугу везано за поступање или пропуштање у обављању судијске функције, нити ће судија дозволити да то учини неко од судског особља.

4.6. Судија је дужан да се уздржава од сваког поступка којим се ствара утисак о постојању корупције у суду.

4.7. Судија је дужан да се одева прикладно, на начин којим се чува углед суда и лично достојанство. Судије у току суђења на расправама, претресима и јавним седницама носе службену одећу (тога).

5. ПОСВЕЋЕНОСТ

Судија је дужан да уложи свој труд и знање у остварење најбољих резултата.

Судија је дужан да у складу са својим могућностима и интересовањима, поред обављања судијске функције, обавља и друге послове који су од важности за подизање угледа судије и унапређење рада суда.

Вансудске активности судије не смеју ометати његово редовно и уредно обављање судијске функције.

Примена:

5.1. Обављање судијске функције има првенство над свим другим активностима судије.

5.2. Судија може обављати активности које нису повезане са обављањем судијске функције, уколико оне не утичу на обављање судијске функције, као што су:

– писање, предавање и учешће у јавним расправама које се односе на право, правни систем и функционисање судства;

– чланство у владиним радним телима;

– учешће у научном, литерарном и уметничком раду;

5.3. Судија може примати накнаду за вансудијске активности, уколико таква накнада не оставља утисак вршења утицаја на судију у обављању судијске функције. Висина накнаде не сме прећи износ које би друго лице, које није судија, примило за сличне активности.

6. СЛОБОДА УДРУЖИВАЊА

Ради заштите својих интереса и очувања своје самосталности и независности, судије имају право да се удружују.

Примена:

6.1. Судија може бити члан струковног удружења или других организација и учествовати у њиховом раду, које ће, ради заштите и подизања угледа судијске професије, заступати њихове интересе и штитити независност и положај судијске функције.

7. ОДАНОСТ ПРИНЦИПИМА ЕТИЧКОГ КОДЕКСА

Судија је дужан да се у свакој прилици придржава Етичког кодекса и принципи овог кодекса су начин живота судије.

Примена:

7.1. Судија је дужан да у свакој прилици оставља утисак беспрекорног понашања.

7.2. Судија ће, поред личног поступања у складу са принципима овог кодекса, подстицати и друге судије да их поштују. Судија има право и дужност да укаже надлежним органима на понашање судије које је у супротности са овим кодексом.

7.3. Кршење одредаба Етичког кодекса у већој мери је дисциплински прекршај.

Овај кодекс ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број 110-00-11/2010-01
У Београду, 14. децембра 2010. године
Председник
Високог савета судства,
Ната Месаровић, с.р.

На основу члана 13. алинеја 14. Закона о Високом савету судства („Службени гласник РС”, бр. 116/08, 101/10, 88/11 и 106/15),

Високи савет судства на седници одржаној 8. марта 2016. године, донео је

ЕТИЧКИ КОДЕКС

чланова Високог савета судства

„Службени гласник РС”, број 26 од 10. марта 2016.

Члан 1.

Етички кодекс чланова Високог савета судства (у даљем тексту: Етички кодекс) утврђује етичке принципе и правила понашања којих су чланови Високог савета судства (у даљем тексту: Савет) дужни да се придржавају.

Приликом доношења Етичког кодекса, Савет је имао у виду међународно признате стандарде и принципе о људским правима и основним слободама, Основне принципе Уједињених нација о независности правосуђа, усвојених од стране Генералне скупштине Уједињених нација новембра 1985. године, као и Препоруку СМ/Rec (2010)12 Комитета министара за независност, ефикасност и одговорност.

Члан 2.

Члан Савета, током вршења функције дужан је да поштује независност и самосталност Савета и судства и да јача положај који Савет има у управљању судством.

Основни принципи којих се члан Савета мора придржавати су: независност, непристрасност, стручност и одговорност, достојанственост, посвећеност и оданост принципима Етичког кодекса.

НЕЗАВИСНОСТ

Члан 3.

Члан Савета је у вршењу функције независан и потчињен само Уставу и закону.

Члан Савета је слободан у заступању свог схватања, утврђивању чињеница и примени права приликом гласања за доношење одлука Савета.

Члан Савета врши функцију независно, без икаквог спољашњег утицаја, ограничења, наговарања, притисака, претњи или мешања од стране било кога.

НЕПРИСТРАСНОСТ

Члан 4.

Члан Савета функцију обавља објективно, без наклоности, предубеђења и предрасуда према судијама и лицима о чијим правима и обавезама Савет одлучује заснованих на раси, боји коже, националној припадности, верским убеђењима, полу, старосној доби и другим личним својствима.

Члан Савета је дужан да се уздржи од давања изјава или коментара у јавности у вези поступања и одлука Савета.

Члан Савета је дужан да поштује професионалну поверљивост и да у току вршења функције, као и по престанку вршења функције, чува тајне податке које је сазнао у вршењу функције, у складу са законом.

Члан Савета неће, док је ван Савета, дискутовати о предметима који су у току пред Саветом.

Члан Савета не сме да открије другима садржај разговора између чланова Савета, када је доношење одлуке у предмету у току.

СТРУЧНОСТ И ОДГОВОРНОСТ

Члан 5.

Члан Савета функцију обавља стручно, одговорно и ефикасно.

Члан Савета је дужан да у обављању функције поступа одговорно и доприноси ефикасном остваривању надлежности Савета.

Члан Савета је дужан да развија и одржава добре колегијалне односе и стручну сарадњу са другим члановима Савета и запосленима у Савету и да се према њима понаша пристojно, обзирно и с поштовањем.

ДОСТОЈАНСТВЕНОСТ

Члан 6.

Члан Савета је дужан да и ван Савета примењује стандарде понашања који доприносе очувању и унапређењу положаја Савета, као самосталног и независног органа.

Члан Савета ће избегавати недоличност у понашању и сваку другу појаву неправилности у својим активностима.

Члан Савета не може примати било какве поклоне или користи који би могли утицати на правилно испуњавање дужности у Савету или који би могли одати утисак недоличног понашања.

Члан Савета је дужан да се одева прикладно и уредно и да својим одевањем не нарушава углед Савета.

ПОСВЕЂЕНОСТ

Члан 7.

Члан Савета је дужан да уложи своје професионално знање и вештине ради остваривања надлежности Савета.

Члан Савета не може обављати друге послове који би, због своје природе или сврхе, могли довести у питање његову независност или непристрасност.

ОДАНОСТ ПРИНЦИПИМА ЕТИЧКОГ КОДЕКСА

Члан 8.

Члан Савета је дужан да се у свакој прилици придржава Етичког кодекса.

Члан Савета ће подстицати и друге чланове Савета да поштују Етички кодекс.

Члан 9.

Овај етички кодекс ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број 110-00-5/2016-01
У Београду, 8. марта 2016. године
Председник Високог савета судства,
Драгомир Милојевић, с.р.

